Kalvarijos krašto šviesuoliai

UDK

Rengėjas – Kalvarijos savivaldybės viešoji biblioteka

Sudarytojai: Sigita Palionienė
Nijolė Skroblienė
Laima Karpavičienė

Redaktorius – Juozas Benecijus Ignatavičius

Knygos leidimą rėmė Marijampolės apskrities viršininko administracija, vykdant 2006 m. Marijampolės apskrities Kultūros plėtros programą, Kalvarijos savivaldybės taryba, savivaldybės administracija.

ISBN

Redaktoriaus žodis

Kalvarijos krašto kraštovaizdis yra tipiškas Sūduvos aukštumai: pietinė Sūduvos galinių morenų sritis, labai kalvota, vis žemėjanti Šešupės slėnio link, nemažos kalvos, gilūs kloniai, kai kur nedidelės lygumėlės, miškeliai, medžių guotai. Iš Lenkijos į teritoriją atiteka Šešupė, o čia ją savo vandenimis maitina upelės upokšnės. Tyvuliuoja ežerai ežerėliai, mažesnėmis ar didesnėmis akimis...

Įdomi ir sudėtinga Sūduvos krašto istorija, apimanti pačius seniausius jotvingų gyvavimo šimtmečius, jų išnaikinimą, Užnemunės virsmą didžiagire, ir naują etapą – jos apgyvendinimą apie XIV a. pabaigą ir XVII a. pradžią, miestų ir miestelių susiformavimą didžiųjų kelių kryžkelėse, parapijų kūrimąsi ir kt.

Po Lietuvos ir Lenkijos padalijimo 1795 m. Kalvarija atiteko Prūsijai. Suformavus 2 departamentus (Naująją Prūsiją) su 16 apskričių, tapo Balstogės departamento apskritimi. Kalvarijos apskritį sudarė 13 valsčių: Aniškio, Bartninkų, Igliškėlio, Kalvarijos, Karalynės, Karalkrėslio, Krokialaukio, Lankeliškių, Liudvinavo, Rudaukos, Ūdrijos, Vilkaviškio ir Vištyčio; 8 miestai – Kalvarija, Alytus, (kairioji dalis Nemuno kranto), Liubavas, Simnas, Vilkaviškis, Virbalis, Vištytis, Rudamina. Kai 1863 m. sausį šlėktos sukilo prieš caro valdžią, tuomet Rusijos caras Aleksandras II 1864 m. kovo 2 d. įsaku valstiečius ne tik atleido nuo baudžiavos, bet ir jų turėtą žemę atidavė jiems kaip nuosavybę. Grąžinus žemę, ūkininkai tapo žėmės savivninkais lygiomis teisėmis, kaip ir dvarininkai. Atsirado būtinybė kitaip sutvarkyti teritorinį paskirstymą. 1866 m. gruodžio 31 d. įsaku caras Aleksandras II Augustavo guberniją padalijo į dvi: Lomžos ir Suvalkų. Suvalkų gubernija buvo padalinta į 7 apskritis: Augustavo, Seinų, Suvalkų, Kalvarijos, Vilkaviškio, Marijampolės ir Naumiesčio. Šis padalinimas išbuvo iki 1914 metų. Pirmasis pasaulinis karas atnešė kraštui labai didelių nuostolių. 1915 m. rugsėjo mėnesį Kalvarija neteko apskrities miesto teisių, okupacinė vokiečių valdžia apskrities centrą perkėlė į patį apskrities pakraštį - tada nežymų Alytaus miestelį. 1920 m. rugsėjo 15 d. Kalvarijoje surengtos Lietuvos ir Lenkijos delegacijų derybos dėl karo veiksmų sustabdymo. Derybos buvo perkeltos į Seinus, po to nutrauktos. Atnaujintos 1920 spalio 7 d. Suvalkuose. Ten ir pasirašyta sutartis, kurią jau spalio 9 d. sulaužė Lenkija, okupavusi Suvalkų-Vilniaus kraštą. Taip Kalvarija tapo pasienio miestu, nes buvo nustatyta demarkacijos linija (vadovavo maršalas Foch'as), netekta komunikacijos mazgo reikšmės bei ūkinės veiklos užnugario Suvalkų-Seinų-Augustavo pusėje. Kalvarija teliko Marijampolės apskrities valsčiaus centru. Miestas šiek tiek atsigavo, pagyvėjo prekyba, amatai, komercinė veikla, atkuriamos mokyklos ir kitos įstaigos. Po Antrojo pasaulinio karo Kalvarija buvo apskrities, vėliau rajono centras. Vykdant administracinę teritorinę reformą 1962 m. naikinamas Kalvarijos rajonas: dalimis priskirtas Marijampolės, Lazdijų ir Vilkaviškio rajonams. Savivalda atkurta 2000 metais.

Skaitytojui gali kilti klausimas, kodėl tokia didžiulė teritorija aprėpiama šiame leidinyje? Atsakymas labai paprastas – tai kraštas, kurį iki Pirmojo pasaulinio karo į administracinį teritorinį vienetą – apskritį – vienijo Kalvarijos miestas, buvęs svarbus administravimo, ekonomikos, švietimo, kultūros, sveikatos apsaugos centras.

Lietuviškos spaudos draudimo metais Kalvarijoje buvo organizuotas tvirtas draudžiamosios spaudos platinimo centras. Iš vietinių ir atvykstančių knygnešių minėtini paštininkas Jonas Žilinskas, Juozas Kancleris, vadinamas krašto knygnešių karaliumi, vikaras Adomas Grinevičius, vargonininkas Antanas Švedas, Juozas Barkauskas, Jurgis Leonavičius, Juozas Mėšlius, Agota Zigmantaitė – knygnešių motinėlė, teikusi prieglaudą daugeliui knygnešių, duodavusi maisto, parūpindavusi nakvynę, slėptuves gabenamoms knygoms paslėpti, artimos jos padėjėjos Marijona Slaviūnaitė, Ona Vaitiekūnaitė ir kt. Svarbų šviečiamąjį darbą atliko slaptųjų lietuviškų mokyklų daraktoriai, kurie darbavosi beveik visuose didesniuose krašto kaimuose. Jie sugebėdavo parengti

jaunimą mokslui caro valdžios propaguojamose rusiškose mokyklose. Keli šimtai gabių žmonių, pasimokę metus carinėse pradžios mokyklose, gaudavo reikiamus pažymėjimus ir toliau tęsdavo mokslą artimiausiose gimnazijose. 1895 m. įsteigta A.Stoklickio spaustuvė, veikė jau 3 knygynai.

XIX a. pabaigoje Kalvarijos sunkiųjų darbų kalėjime buvo kalinami nacionalinio judėjimo veikėjai V.Kudirka, „Sietyno“ draugijos bylos dalyviai J.Čėsnas, J.Kačergis, A. ir P.Matulaičiai ir kiti.

Prieš Pirmąjį pasaulinį karą veikė ūkininkų draugovės, Šv. Kazimiero, „Žiburio“, Blaivybės draugijų skyriai, muzikos, literatūros ir dramos draugijos „Gabija“ skyrius ir kt. Dirbo 4 mokyklos: rusų dviklasė, kilmingų mergaičių privati progimnazija-pensionas (laikė Ana Reichardt), vokiečių ir žydų mokyklos. Per Pirmąjį pasaulinį karą sudegė per du trečdaliai miesto. Sugriautas beveik visas miestas, dvaro gyvenamasis namas, 28 parapijos kaimai, išlikusias sodybas vokiečiai išardė ir panaudojo apkasams tvirtinti. Kalvarija, netekus apskrities miesto teisių, prarado galimybę atsikurti.

Nuo 1919 m. normaliai veikė miesto mokyklos – pradinė, „Žiburio“ draugijos ir žydų progimnazijos, lenkų pradžios mokykla.

Nuo 1918 m. savivaldybė išlaikė senelių prieglaudą.

Nelikus stačiatikių, cerkvė atiduota katalikams, pertvarkius paversta filijine bažnyčia.

1922 m. pavasarį pradėti Kazlų Rūdos-Šeštokų geležinkelio tiesimo darbai. Geležinkelis pradėjo veikti 1923 m. sausio 18 d. ir įtraukė Marijampolės bei Kalvarijos derlingas žemes į valstybės ūkinę apyvartą.

Apie 1920 m. miesto ūkininkai pradėjo keltis į viensėdžius. Tarpukariu Kalvarijoje gyveno apie 5 500 gyventojų.

1924 m. parengtas Naujamiesčio užstatymo projektas.

1924 m. patvirtintas Kalvarijos miesto valsčiaus teisėmis statutas.

1928 m. veikė Švento Kazimiero ir Tretininkų draugijų skyriai, Gyvojo Rožančiaus draugija ir kt.

1940 m. Sovietų Sąjungos okupacija Kalvarijos tiesiogiai nepalietė, tačiau mieste buvo atleista iš darbo kai kurių įstaigų darbuotojai, paleista savivaldybė, suformuoti nauji miesto valdymo organai. Pirmoji turto nacionalizavimo banga praėjo 1940 m. lapkričio 18–27 d. 1940–1941 m. iš Kalvarijos į Trečiąjį Reichą repatrijavo beveik visi mieste gyvenę vokiečiai ir dalis lietuvių – evangelikai liuteronai.

Prasidėjus Antrajam pasauliniam karui Kalvariją vokiečių daliniai užėmė pirmą dieną – 1941 m. birželio 22 d. Antrojo pasaulinio karo metais Kalvarija vėl buvo labai sugriauta – apie 70 proc. pastatų. 1941 m. rusai daug gyventojų ištrėmė į Sibirą. Tais pat metais užėmę miestą vokiečiai į Marijampolę išvarę išžudė apie 1 000 Kalvarijos žydų.

Kalvarijos savivaldybės teritorijoje yra 80 saugomų kultūros objektų: vienas urbanistikos paminklas, 3 statiniai, 4 statinių kompleksai, 11 archeologinių vietų, 2 įvykių vietos, 54 laidojimo vietos, 4 dailės vertybės ir vienas monumentas.

Didžiausias saugomas urbanistikos paminklas – 75 ha užimantis Kalvarijos senamiestis, su būdingu gatvių tinklu ir turgaus aikšte. Originalumu išsiskiria sinagogų ir Talmudo mokyklos kompleksas. Jį sudaro barokinė (vasarinė) ir eklektinė (žieminė) sinagogos bei Talmudo mokykla-rabino namas. XVIII a. vidurio barokinė sinagoga – viena vertingiausių mūrinių sinagogų Lietuvoje. Išlikusi pirminė struktūra, nepakitusios išorės formos bei Aron kodešas – spinta toroms laikyti.

Kultūrinio gyvenimo ištakos Kalvarijoje sietinos su Lietuvos Didžiosios kunigaikštystės laikais – XVIII amžiumi, kai nemažą reikšmę šio regiono gyvenimui suteikė Kalvarijos (Trobių Kalvarijos) dvaras, nuo kurio pradėjo augti ne tik miestas, bet ir švietimas, kultūra, sveikatos apsauga ir kt. Choro atsiradimas sietinas su Kalvarijos parapijos įsteigimu 1728 m. Iš XVIII amžiaus šaltinių išsamesnių žinių nėra, tačiau jau XIX amžius teikia kai kurios informacijos, susijusios su mėgėjų menu. Jo ištakos – Rusijos imperijos karinės pajėgos, dislokuotos Kalvarijoje po 1831 m. sukilimo.

Pirmasis slaptas lietuviškas vakaras Kalvarijoje surengtas 1906 m. Buvo vaidinama Petliuko komedija „Velnias ne boba“, A.Čechovo pokštas „Meška“, dainavo choras, grojo ugniagesių orkestras. Aplinkiniuose kaimuose buvo labai populiarus vadinamasis klojimo teatras. Stipresnės vaidintojų grupės veikė Rūdelėje, Radiškėje, Skersabaliuose, Salaperaugyje ir kitur.

Po Pirmojo pasaulinio karo Kalvarijoje veikė meno mėgėjų kuopelė „Lyra“. Nuo 1926 m. vakarėlius rengė Šaulių organizacijos meno sekcija. Režisuojant šauliams Skačkauskui, Šermukšniui, Račiukaičiui, pastatyta Marcinkaus „Vytautas pančiuose“, V.Mykolaičio-Putino „Valdovas“, P.Vaičiūno „Nuodėmingas angelas“ ir „Patriotai“, Lisenkos „Gyvieji nabašninkai“, misterija „Kunigaikštis Rimgaudas“.

Šauliai rengė vakarus su vaidinimais ir pasilinksminimais, dalyvaujant šaulių chorui ir orkestrui. Dainos entuziastus būrė šauliai. Šventėse dalyvaudavo gausus Švč. Mergelės Marijos vardo bažnyčios choras. Lietuvos dainų šventėje 1928 m. dalyvavo 40 bažnyčios choro dainininkų, o 1930 m. – 43 choristai.

Iki 1940 m. kultūrinis gyvenimas buvo glaudžiai susijęs su katalikių moterų, pavasarininkų, jaunalietuvių organizacijų veikla. Lietuvos katalikių moterų draugija rengė vakarėlius. Buvo vaidinama „Šventa Cecilija“, „Fabijolė“, „Juodoji Suemytė“. Veikė Kalvarijos parapijos, Šulgaserio ir kitos salės. Miesto gyvenimą paįvairino tautinių mažumų – žydų, vokiečių, lenkų bendruomenių rengiamos šventės.

Pirmoji šv. Jurgio vardu pavadinta ligoninė Kalvarijoje pradėjo veikti 1863 m. Prie ligoninės veikė labdaros tarnyba. Nuo 1868 m. Kalvarijoje veikė dvi vaistinės, nuo 1897 m. pradėjo praktikuoti stomatologas. Pirmojo pasaulinio karo metais ligoninė buvo uždaryta. Tarpukariu Kalvarijoje dirbo privatūs stomatologai ir bendrosios praktikos gydytojai, veikė privati ligoninė. Be to, 1926 m. iš Tauragės į Kalvariją perkelta psichiatrijos ligoninė. Ji buvo įkurdinta per karą apgriautuose kareivinių pastatuose. Ši 300 vietų ligoninė veikė, kol 1950 m. buvo perkelta į Kauną.

Krašte kunkuliuojant įvairiapusiam gyvenimui, nemažas dėmesys buvo skiriamas vaikų ir jaunimo ugdymui ir lavinimui: buvo laikoma didele garbe į mokslus išleisti bent vieną šeimos vaiką. Turtingesni miestiečiai ir ūkininkai mokslindavo visus vaikus. Nors ir nelengvai, tačiau gyventojams buvo pasiekiamos Seinų, Marijampolės ir kitos gimnazijos; Varšuvos, Paryžiaus, Peterburgo, Maskvos ir kitos aukštosios mokymo įstaigos. Nemažai absolventų grįždavo į gimtuosius kraštus, sukauptas žinias perteikdavo kraštiečiams, plėtodavo įvairiapusę veiklą religijos, kultūros, sporto ir kitose srityse.

Juozas Benecijus Ignatavičius

Gerbiamieji skaitytojai,

Kalvarijos savivaldybės viešoji biblioteka yra sukaupusi nemažai informacijos apie žymius krašto žmones. Greta visiems žinomų asmenybių, tokių, kaip Lietuvos Nepriklausomybės Akto signataro, Lietuvos diplomatijos pradininko Petro Klimo, architekto Jono Pajaujo, knygnešio Juozo Kanclerio, rašytojo Antano Vilkutaičio-Keturakio, Lietuvos agronomijos pradininko, tarpukario Lietuvos žemės ūkio ir valstybės turtų ministro Jono Prano Aleksos, meno rėmėjo Mykolo Žilinsko, pulkininko Antano Malijonio, yra ir mažiau žinomų, sovietmečio metais uždraustų minėti kultūros, visuomenės bei mokslo veikėjų: vyskupas Vincentas Brizgys, Petras Lietuvninkas, Julius Aleksa ir kt.

Šių laikų Kalvarijos krašto mylėtojams – bibliotekos darbuotojams, literatams ir kitiems – geriau įsigilinus į sukauptą gausią medžiagą, kilo mintis ją apibendrinti, pateikti spaudai ir paskleisti tarp tautiečių, kad būtų išsaugota krašto istorijos atmintis, kad nenueitų užmarštin krašto šviesuolių vardai ir darbai, kad formuotųsi jaunuomenės noras gimtinei ir jos žmonėms atiduoti savo protą, žinias ir širdį.

Pateikiame skaitytojams knygos – savotiškos mažosios kraštiečių enciklopedijos – pirmąją dalį. Tikimės išleisti ir antrąją jos dalį, aprėpsiančią jau iš mažesnės teritorijos kilusius kraštiečius, aktyviai veikusius Lietuvai ir lietuvybei tarpukario metais. Esame dėkingi Marijampolės administracijai, Kalvarijos savivaldybės tarybai savivaldybės administracijai ir Kalvarijos krašto žmonėms, prisidėjusiems prie šios informacijos surinkimo ir parengimo.

Knygos rengėjai

TRUMPINIAI

ALT – Amerikos lietuvių taryba
ALRK – Amerikos lietuvių Romos katalikai
apyl. – apylinkė
apskr. – apskritis
b-vė – bendrovė
D. – Didysis
dol. – doleris
d-ja – draugija
egz. – egzempliorius
f-tas – fakultetas
g-ja – gimnazija
gub. – gubernija
i-tas – institutas
įv. – įvairus
k. – kaimas
k-ja – korporacija
KPI – Kauno politechnikos institutas
KTU – Kauno technologijų universitetas
kt. – kiti
LB – Lietuvių bendruomenė
LDK – Lietuvos Didžioji Kunigaikštija
LDM – Lietuvos dailės muziejus
LGSF – Lietuvos gimnastikos sporto federacija
Liet. – Lietuva
liet. – lietuvių
LKP CK – Lietuvos komunistų partijos centro komitetas
LLKS – Lietuvos laisvės kovos sąjūdis
LU – Lietuvos universitetas
m. – miestas
mėn. – mėnuo
m-ja – ministerija
m-la – mokykla
nac. – nacionalinis
NČDM – Nacionalinis M. K. Čiurlionio dailės muziejus
NKVD – Vidaus reikalų liaudies komisariatas (SSRS)
psl. – puslapis
r. – rajonas
RA – Raudonoji armija
RI – Rusijos imperija
sav. – savivaldybė
sen. – seniūnija
SLA – Susivienijimas lietuvninkų Amerikoje
sr. – sritis
u-tas – universitetas
v-ba – valdyba
valst. – valstybė
VDA – Vilniaus dailės akademija
VDU – Vytauto Didžiojo universitetas
vid. – vidurinė
vlsč. – valsčius
visuom. – visuomeninis
ŽŪA – Žemės ūkio akademija

Aleksa Jonas Pranas – Lietuvos valstybės ir visuomenės veikėjas, agronomas, sociologas, filosofas, ekonomistas.

Gimė 1879 m. gruodžio 25 d. Kumetiškių k., Janavo vlsč., Kalvarijos apskr., mirė 1955 m. balandžio 22 d. Svetlozelionoje, Tomsko sr., Rusijoje. 1900-1907 m. Maskvos universitete studijavo gamtos mokslus, agronomiją, sociologiją, 1914-1915 m. - Varšuvos aukštojoje žemės ūkio mokykloje. 1918 m. grįžo į Kauną. 1918–1920 m. – Žemės ūkio departamento direktorius, 1920–1923 m. – Žemės ūkio ir valstybės turtų ministras, 1924–1927 m. – „Lietūkio“ tarybos pirmininkas, 1925-1940 m. – VDU Žemės ūkio ekonomikos katedros docentas, vėliau – profesorius. 1925 m. vienas iš Ūkininkų partijos įkūrėjų, 1925-1927 m. – žurnalo „Žemės ūkis“ redaktorius, 1926–1927 m. – Žemės ūkio rūmų pirmininkas, 1926-1935 m. – žemės ūkio ministras, 1928-1936 m. – organizacijos „Ūkininkų vienybė“ pirmininkas. 1926 m. išrinktas į Lietuvos Respublikos III Seimą. SSRS okupavus Lietuvą, NKVD suimtas, 1940-1941 m. kalintas Marijampolėje, Kaune. 1942 m. gestapo suimtas, kalintas, vėliau ištremtas į Vokietiją, 1948 m. ištremtas į Sibirą. Pirmasis Lietuvoje žemės ūkį pradėjo tirti kompleksiškai (plėtros teorijos požiūriu), propagavo žemės ūkio kooperaciją, buvo ūkininkiškosios ideologijos kūrėjas Lietuvoje. Svarbiausi darbai: „Lietuvos šios dienos žemės ūkis ir jo ateitis“ (1924), „Lietuvių tautos likimo klausimu“ (2 t. 1925-1933), „Lietuvos ūkininkai ir Lietuvos valstybė“ (1926), „Kuriuo keliu eisime“ (1927), „Mano testamentas lietuvių tautai“ (1951 m., išleista 1999 m.). 1931 m. apdovanotas Vytauto Didžiojo 2-ojo laipsnio ordinu. 1929 m. už ypatingą atsidavimą Lietuvos žemės ūkiui, Lietuvos žemės ūkio akademija J. P. Aleksai suteikė agronomijos garbės daktaro vardą.

L.: Visuotinė lietuvių enciklopedija / [mokslinė redakcinė taryba: pirmininkas - Juozas Tumelis … et al.]. - Vilnius : Mokslo ir enciklopedijų leidybos inst., 2001, T. 1, p. 305.

Žymūs Kauno žmonės: atminimo įamžinimas [elektroninis žinynas]. - Kaunas: Kauno apskr. viešoji biblioteka, 2004. - http://atminimas.kvb.lt/

Aleksa Julius – gydytojas, varpininkas, publicistas, knygnešių rėmėjas.

Gimė 1855 m. Kumetiškių k., Janavo vlsč., Kalvarijos apskr., mirė 1891 m. lapkričio 22 d. Kaune. Baigęs Marijampolės gimnaziją, 1879 m. pradėjo medicinos studijas Varšuvos universitete. Už ryšius 1883 m. su revoliucine „Proletariato“ organizacija ir dalyvavimą studentų riaušėse pašalintas iš universiteto ir apie metus kalintas Varšuvoje. 1885 m. baigė studijas, 1885–1886 m. gydytojavo Jonavoje, 1887–1889 m. Naumiestyje, 1889–1891 m. Aleksote. Suartėjo su lietuvių tautiniu judėjimu, 1890–1891 m. bendradarbiavo „Varpe“, „Vienybėje lietuvninkų“. 1891 m. kovo 11 d. suimtas susekus korespondenciją su Paryžiaus lenkų socialistu Mendelsonu nelegalios literatūros gabenimo klausimu, kalintas Varšuvoje. Už užstatą paleistas. Rinko liaudies dainas ir jų melodijas, gaidas, lietuvių ir lenkų kalbomis sudarė botanikos žodyną, bet rankraščiai, jam mirus, dingo. Mirė užsikrėtęs šiltine.

L.: Lietuvių enciklopedija / [redakcija: Vaclovas Biržiška - vyriausias redaktorius … [et al.]. - Boston (Mass.) : Lietuvių enciklopedijos leidykla, 1953, T. 1, p. 94.

Lietuvos knygnešiai ir daraktoriai, 1864-1904 : [žinynas] / Benjaminas Kaluškevičius, Kazys Misius. - Vilnius : Diemedis, 2004, p. 23.

Aleksa (Aleksandravičius) Jurgis – botanikas, visuomenės veikėjas.

Gimė 1819 m. sausio 3 d. Kumetiškių k., Janavo vlsč., Kalvarijos apskr., mirė 1894 m. sausio 13 d. Varšuvoje, Lenkijoje. Po 1831 m. sukilimo pakeitė pavardę. Baigęs Seinų gimnaziją, 1839 m. įstojo į Sankt Peterburgo universiteto Fizikos-matematikos fakultetą. 1843 m. baigęs u-tą buvo Varšuvos gimnazijos mokytojas ir tuo pačiu metu dėstė augalų anatomiją Meno mokykloje. Nuo 1857 m. Varšuvos medicinos ir chirurgijos akademijos botanikos, zoologijos ir lyginamosios anatomijos profesorius. 1862 m. perėjo į įkurtą Varšuvos vyriausiąją mokyklą. Buvo Varšuvos botanikos sodo direktorius. Nuo 1869 m. dirbo Varšuvos universitete. 1872 m. už darbą „Stroenie i razvitie sporosovmestilišč mikromicetov“ gavo daktaro laipsnį, kurį laiką buvo fakulteto dekanu. 1878 m. atsistatydino ir vertėsi miškininkyste, daržininkyste, iki 1886 m. buvo Varšuvos pomologijos sodo direktoriumi. Populiarino šilkininkystę, bendradarbiavo spaudoje.

L.: Lietuvių enciklopedija / [redakcija: Vaclovas Biržiška - vyriausias redaktorius … [et al.]. - Boston (Mass.) : Lietuvių enciklopedijos leidykla, 1953, T. 1, p. 102.

Visuotinė lietuvių enciklopedija / [mokslinė redakcinė taryba: pirmininkas - Juozas Tumelis … et al.]. - Vilnius : Mokslo ir enciklopedijų leidybos inst., 2001, T. 1, p. 311.

Aleksa Konradas Juozas – veterinarijos gydytojas, visuomenės veikėjas.

Gimė 1881 m. vasario 19 d. Kumetiškių k., Janavo vlsč., Kalvarijos apskr., mirė 1956 m. lapkričio 6 d. Kaune, palaidotas Eigulių kapinėse. 1903 m. baigė Varšuvos veterinarijos institutą. 1938 m. buvo vienas iš Lietuvos veterinarijos akademijos (LVA) steigėjų, 1944-1956 m. – LVA Specialiosios zootechnikos katedros vedėjas, profesorius, 1944-1946 m. – prorektorius. Sovietmečiu studentams slaptai skaitydavo uždraustą genetikos mokslo kursą. Dėl genetikos, privatinės nuosavybės, Vakarų mokslininkų pripažinimo buvo sovietų valdžios kritikuojamas ir persekiojamas. Bendradarbiavo su leidiniais: „Veterinarija ir zootechnika“, „Dirva“, „Talka“, „Žemės ūkis“, „Kultūra“ ir kt. Pirmasis Lietuvoje tyrė Veršvų, Kapitoniškių kapinynuose žirgų griaučių liekanas, nustatė jų amžių, lytį, ūgį. Svarbiausi mokslo darbai: „Trumpa naminių gyvulių fiziologija“ (1924), „Naminių gyvulių anatomija“ (1928), „Paveldėjimas gyvulininkystėje“ (1928), „Gyvulių anatomijos ir fiziologijos pagrindai“ (1930), „Naminių gyvulių veisimas“ (1954). 1928 m. apdovanotas Gedimino 3-ojo laipsnio ordinu. 1941 m. K. J. Aleksai suteiktas LVA garbės daktaro vardas.

L.: Lietuvos zoologai XVIII-XX a. / Tamara Arnastauskienė, Algimantas Jakimavičius. - Vilnius : Ekologijos inst., 1997, p. 21-22.

Žymūs Kauno žmonės : atminimo įamžinimas [elektroninis žinynas]. - Kaunas : Kauno apskr. viešoji biblioteka, 2004. - http://atminimas.kvb.lt/

Aleksa Konstantinas – mokytojas, visuomenės veikėjas.

Gimė 1863 m. rugsėjo 1 d. Kumetiškių k., Janavo vlsč., Kalvarijos apskr., mirė 1935 m. sausio 23 d. Vilniuje. 1922-1935 m. Vytauto Didžiojo gimnazijos Vilniuje mokytojas inspektorius. Vienas Šv. Kazimiero draugijos steigėjų. 1925 m. jos sekretorius, vėliau iždininkas. 1928 m. kooptuotas į Laikinojo Vilniaus lietuvių komiteto narius. Vilniaus krašto Lietuvių mokytojų sąjungos pirmininkas. Su kitais steigė lietuvių mokyklas Suvalkų krašte. Bendradarbiavo lietuvių spaudoje.

L.: Lietuvių enciklopedija / [redakcija: Vaclovas Biržiška - vyriausias redaktorius … [et al.]. - Boston (Mass.) : Lietuvių enciklopedijos leidykla, 1953, T. 1, p. 94.

Aleksandravičius Petras – dailininkas, skulptorius.

Gimė 1906 m. spalio 21 d. Vartų k., Krosnos vlsč., Kalvarijos apskr., mirė 1997 m. gruodžio 25 d. Vilniuje. 1928-1933 m. studijavo skulptūrą Kauno meno mokykloje (pas J. Zikarą, K. Sklėrių, J. Mikėną) ir literatūrą universitete. 1936-1940 m. mokytojavo Šiaulių gimnazijoje. Nuo 1940 m. dėstė skulptūrą Vilniaus dailės akademijoje. 1951-1977 m. Piešimo katedros vedėjas, nuo 1946 m. profesorius. Nuo 1953 dalyvavo parodose, Vilniuje surengė individualių parodų. Didžiąją kūrybos dalį sudaro lyriniai psichologiniai įvairios formos (biustas, galva, reljefas) portretai (Žemaitės, 1946, K. Petrausko, 1950, J. Kėdainio, 1958, E. Mieželaičio, 1963, J. Miltinio, 1969, žmonos, 1980, J. Baltrušaičio, 1983). Sukūrė antkapinių paminklų (B. Sruogos, 1957, K. Jakubėno, 1960, J. Aleksandravičiaus, 1976 – visi Vilniuje; J. Kriščiūno ir jo žmonos 1965, J. Jablonskio, 1966 – abu Kaune), paminklinių skulptūrų (L. Ivinskio, 1958 Kuršėnuose, Žemaitės, 1970 Vilniuje, A. Vienuolio, 1982 Anykščiuose, J. Jablonskio 1992 Marijampolėje). Kamerinių skulptūrų (reljefai, skulptūrų grupės) pagrindinės temos – jaunystė, motinystė, darbas („Pajūryje“ 1938, „Kopose“ 1966, „Poilsis“ 1973, „Pavasaris“ 1975, „Motina ir vaikas“ 1992, „Tautos kančia“ 1994, „Obuolius skina“ 1995). Skulptūros iš bronzos, medžio, marmuro, granito. Nuliejo akvarelių, vaizduojančių Vilnių ir jo apylinkes, pajūrį, nupiešė piešinių. 1951 m. apdovanotas SSRS valstybine premija, 1996 m. – Gedimino 3 laipsnio ordinu.

L.: Visuotinė lietuvių enciklopedija / [mokslinė redakcinė taryba: pirmininkas - Juozas Tumelis … et al.]. - Vilnius : Mokslo ir enciklopedijų leidybos inst., 2001, T. 1, p. 312.

Aleksandravičius Vincas – kunigas, kanauninkas, religinės literatūros rengėjas, giesmių eiliuotojas, kompozitorius, draudžiamosios lietuviškos spaudos platintojas.

Gimė 1865 m. sausio 28 d. Pėdiškių k., Krosnos vlsč., Kalvarijos apskr., mirė 1952 m. balandžio 15 d. Gudeliuose, Marijampolės r. Mokėsi Marijampolės gimnazijoje, Seinų kunigų seminarijoje, buvo vienas slaptos klierikų draugijos steigėjų, dalyvavo steigiant „Varpą“. Draugija rūpinosi lietuviškos spaudos platinimu, jos nusiųsdavo ir į Vilniaus vyskupiją. Baigęs seminariją įstojo į Sankt Peterburgo dvasinę akademiją ir įgijo teologijos mokslų magistro laipsnį. Kunigu įšventintas 1891 m. birželio 28 d. Paskirtas Veiverių mokytojų seminarijos tikybos dėstytoju, prefektu. Turėjo leidimą dėstyti lietuvių kalbą iš lietuviškų vadovėlių. Religinių knygų lietuvių kalba pristatydavo knygnešiai. Gautas knygas išdalydavo savo mokiniams. Vėliau už tikybos dėstymą lietuvių kalba iš seminarijos buvo atleistas. Kunigavo Lenkijoje ir Užnemunėje. Kunigaudamas Lomžoje, kartu su rašytoju Ksaveru Sakalausku-Vanagėliu organizavo lietuvių kultūros draugijos „Pagalba“ veiklą, rengė vaidinimus. Išleido knygą „Aktai ir palaimos eucharistinės su atlaidais“ 1907 m. 1905 m. Vilniaus Seimo dalyvis. 1923-1924 m. jau dirbo Vilniaus vyskupijoje – Aukštadvaryje (Trakų r.). Dar kunigavo Kruonyje, Gražiškiuose, Gudeliuose.

L.: Lietuvos knygnešiai ir daraktoriai, 1864-1904 : [žinynas] / Benjaminas Kaluškevičius, Kazys Misius. - Vilnius : Diemedis, 2004, p. 24.

Aleksis (Aleksandravičius) Aleksandras –

vargonininkas, chorvedys, kompozitorius, visuomenės veikėjas.

Gimė 1886 m. spalio 10 d. Pėdiškių k., Krosnos vlsč., Kalvarijos apskr., mirė 1983 m. spalio 31 d. Vaterbure, JAV. Tėvui Pranciškui ir motinai Elzbietai Šumskytei mirus, aštuonerių metų našlaitis išvyko pas brolį kunigą Vincą Aleksandravičių į Lenkiją. Brolis mokėjo griežti smuiku ir skambinti pianinu, todėl ir Aleksandrą mokė muzikos. Mokėsi Lomžos pradžios mokykloje ir gimnazijoje, ten įstojo į dainininkų draugiją „Liutnia‘‘, nuo 1906 m. pradėjo vadovauti šios draugijos lietuvių chorui. 1907-1913 m. Varšuvos muzikos institute studijavo vargonavimą, mokėsi kapelmeisterio meno. 1913 m. A. Aleksis atvyko į JAV. 1914 m., subūrė Lietuvos vyčių ketvirtosios kuopos chorą ir kurį laiką jam sėkmingai vadovavo. 1915 m. su A. Pociumi ir O. Klimavičiūte įsteigė L. van Beethoveno konservatoriją, buvo jos dėstytojas ir profesorius. 1916-24 m. vargonininkavo daugelyje parapijų. Visose parapijose vadovavo ir chorams. Nuo 1924 m. apie tris dešimtmečius vargonininkavo Šv. Juozapo parapijoje Vaterbure ir vadovavo Vyčių chorui, kurį lankė apie 70 choristų, iš jų didelė dalis studentų. Kolektyvas pasiekė aukštą meninį lygį, surengė per 100 koncertų, dainavo per radiją, pastatė daug operečių (S. Šimkaus „Išeivį“, M. Petrausko „Adomą ir Ievą“, J. Žilevičiaus „Lietuvaitę“, A. Aleksio „Į Tėvynę“, A. Pociaus „Vestuves“, W. R. Herberto „Klaipėdos Julę“) ir kitokių muzikinių veikalų, dalyvavo įvairiuose tautiniuose renginiuose, 1939 ir 1964 m. Pasaulinių parodų Niujorke Lietuvių dienų koncertuose, 1956, 1961, 1966 ir 1971 m. JAV ir Kanados lietuvių dainų šventėse Čikagoje bei festivaliuose. Dar vadovavo Moterų sąjungos chorui ir Šv. Jurgio parapijos vyrų kvartetui bei studentų chorui. 1934 m. Vaterbure įsteigė pirmąją lietuvių radijo valandėlę ir jai vadovavo iki 1939 m., buvo įkūręs savo muzikos studiją ir parengė nemažai muzikantų. A. Aleksis buvo aktyvus visuomenininkas. Konektikuto valstijoje surengė tris lietuviškų chorų dainų šventes. 1918-1919 ir 1923-1924 m. Lietuvos vyčių organizacijos pirmininkas ir garbės narys. Daugelio organizacijų, sąjungų, draugijų, tarybų, komisijų garbės narys ir pirmininkas. 1956 m. 1-osios, 1961 m. 2-osios ir 1966 m. 3-iosios JAV ir Kanados lietuvių dainų švenčių garbės dirigentas. 1939 m. Pasaulinės parodos Lietuvių dienos Niujorke dirigentas. Veiklus Lietuvių muzikologijos archyvo garbės mecenatas ir žurnalo „Muzikos žinios“ rėmėjas bei bendradarbis. Už didelius nuopelnus lietuvių muzikinei kultūrai 1938 m. Lietuvos Vyriausybė apdovanojo A. Aleksį Gedimino IV laipsnio ordinu. A. Aleksis sukūrė ir harmonizavo per 100 dainų chorams, solo ir duetams, nemažai giesmių. Parašė operetę „Į Tėvynę“, himnus Lietuvos vyčių, Moterų, Lietuvių katalikų ir Lietuvių darbininkų sąjungoms. Kompozitoriaus dainų yra išleidęs Lietuvos muzikos centras Kaune ir JAV įvairios kūrybinės organizacijos, nemažai jų atspausdino ir žurnalas „Muzikos žinios“. Paminėtinas rinkinys „Keturiolika dainų mišriam chorui“.

L.: Lietuvių kompozitoriai : enciklopedinis žinynas / Boleslovas Zubrickas. - Vilnius : Vaga, 2004, p. 16-18.

Aluška Andrius – knygnešys.

Gimė 1862(3?) m. Radiškės k., Punsko vlsč., (dabar Sangrūdos sen., Kalvarijos sav., Marijampolės apskr.), mirė 1930 m. sausio 19 d. Naujosios Radiškės k., palaidotas Sangrūdos kapinėse, Kalvarijos sav., Marijampolės apskr.). Dvejus metus mokėsi gimtojo kaimo daraktorinėje mokykloje. Norėdamas užsidirbti pinigų, jaunystėje išvyko į Ameriką. Į Ameriką vyko net 4 kartus. Grįždamas į Lietuvą parsivežda vo lietuviškos spaudos. Manoma, kad gabenti ir platinti lietuvišką spaudą paskatino knygnešys Vincas Markevičius. Parsivežtą spaudą slėpdavo savo namuose. Susipažino ir bendradarbiavo su knygnešiais Miku Vasiliausku, Povilu Kupstu, Rože Meleškaite ir kitais. Namuose būdavo daromos kratos, bet knygų neaptikdavo. Pavykdavo pasprukti ir nuo pasienio sargybinių.

L.: Lietuvos knygnešiai ir daraktoriai, 1864-1904 : [žinynas] / Benjaminas Kaluškevičius, Kazys Misius. - Vilnius : Diemedis, 2004, p. 25.

Ambraziejus (Ambrozevičius, Ambrazevičius) Juozapas – kunigas, spaudos darbuotojas, švietėjas, draudžiamosios lietuviškos spaudos platintojas.

Gimė 1855 m. vasario 9 d. Panausupio k., Padovinio vlsč., Kalvarijos apskr., mirė 1915 m. birželio 27(14) d. Vilniuje. 1880 m. baigė Seinų kunigų seminariją, kunigavo Varšuvos vyskupijoje. 1892 m. perėjo į Vilniaus vyskupiją. 1893 m. – Strūnaičio (Švenčionių r.), 1894 m. – Lučajaus (Gudija) klebonas, 1895 m. – Varnionių (Gudija) vikaras, 1896 m. perkeltas į Vilnių, paskirtas Visų Šventųjų bažnyčios vikaru, 1897-1898 m. – Šv. Rapolo bažnyčios vikaras, 1899-1905 m. – Šv. Jonų bažnyčios vikaras. Kunigaudamas Vilniuje aktyviai įsitraukė į lietuvių tautinį sąjūdį, buvo vienas lietuviškojo darbo Vilniuje pradininkų, kultūrinės draugijos „Dvylika Vilniaus apaštalų“ narys ir iki 1904 m. šios draugijos vadovas. Ambraziejui Juozui paraginus, buvo suorganizuoti kursai nemokantiems lietuvių kalbos. Rūpinosi bažnyčių chorais, jiems gaudavo lietuvių kompozitorių sukurtų giesmių ir dainų, keletą pats sukomponavo. Nuo 1900 m. rengė Vilniaus lietuvių susibūrimus „arbatvakarius“. Pirmąjį vakarą dainavo jo vadovaujamas lietuvių choras. Buvo tarp pirmųjų slaptų lietuvių spektaklių organizatorių. Lietuviškos spaudos gaudavo iš knygnešio Jurgio Uždavinio ir kitų. Paskutiniaisiais spaudos draudimo metais įsitraukė į legalią spaudos draudimo panaikinimo veiklą, rengė prašymus ir kitus dokumentus. Nuo 1905 m. redagavo ir leido žurnalą „Lietuvos bitininkas“, 1906-1909 m. – laikraštį „Šviesa“, kuris visų pirma buvo skirtas kovai dėl lietuvių teisių Vilniaus vyskupijos bažnyčiose. Kartu su J. Basanavičiumi, S. Stakele, K. Olšausku, J. Kriaučiūnu ir kitais 1907 m. įsteigė sąjungą lietuvių kalbos teisėms bažnyčiose ginti, kuri tada vadinosi „Sąjunga pagražinimui teisių lietuviškajai kalbai Rymo katalikų bažnyčiose Lietuvoje“. Parengė ir išleido pradžiamokslio vadovėlį „Elementorius su paveikslais“ (1906), „Trumpą Rymo katalikų katekizmą“ (1906), „Lenkiškai–lietuviškai–rusišką žodyną“ (1907), religinio ir ūkinio turinio švietimo knygelių.

L.: Lietuvos knygnešiai ir daraktoriai, 1864-1904 : [žinynas] / Benjaminas Kaluškevičius, Kazys Misius. - Vilnius : Diemedis, 2004, p. 26.

Ambrozevičius (Ambraziejus) Juozas – spaudos darbuotojas, visuomenės veikėjas, knygnešys.

Gimė 1877 m. kovo 17 d. Panausupio k., Padovinio vlsč., Kalvarijos apskr., mirė 1959 m. birželio 25 d. Brukline, Niujorkas, JAV. Priklausė slaptoms kaimo jaunimo organizacijoms: „Šienpjovių“ (įkurta 1898) ir „Artojų“ (įkurta 1901) draugijoms. Organizavo lietuviškos spaudos (knygų, laikraščių, atsišaukimų) platinimą ir pats platindavo, kaip artistas dalyvaudavo draugijos rengiamuose vaidinimuose. Padėjo savo dėdei knygnešiui kunigui Adomui Grinevičiui – pranešė apie gresiamas kratas. Įtraukė į lietuviškos spaudos platinimą jaunąjį Mykolą Krupavičių. Veikė Barzdos slapyvardžiu. 1902 m. įtrauktas į „Artojų“ draugijos narių bylą, kaltintas lietuviškos spaudos, gautos iš Vinco Bielskaus, platinimu, atsišaukimų klijavimu. Dėl 1904 m. rugpjūčio 11 d. caro manifestu byla nutraukta. Aktyviai dalyvavo 1905 m. revoliucijoje. 1905 m. Didžiojo Vilniaus seimo dalyvis. Areštuotas, kalėjo Kalvarijos kalėjime. 1905 m. trejiems metams ištremtas į Oloneco guberniją. Po caro manifesto grįžo į Lietuvą. Vengdamas persekiojimų 1907 m. emigravo į Škotiją. 1908 m. apsigyveno Brukline, Niujorke (JAV). Vertėsi prekyba. Aktyviai dalyvavo lietuvių visuomeninėje veikloje, priklausė įvairioms draugijoms. 1909-1916 m. „Vienybės lietuvninkų“ administratorius. 1935 m. už nuopelnus Lietuvai apdovanotas LDK Gedimino trečiojo laipsnio ordinu.

L.: Lietuvos knygnešiai ir daraktoriai, 1864-1904 : [žinynas] / Benjaminas Kaluškevičius, Kazys Misius. - Vilnius : Diemedis, 2004, p. 27-28.

Visuotinė lietuvių enciklopedija / [mokslinė redakcinė taryba: pirmininkas - Juozas Tumelis … et al.]. - Vilnius : Mokslo ir enciklopedijų leidybos inst., 2001, T. 1, p. 427.

Ambrozevičius Vincas – notaras, vertėjas, visuomenės veikėjas.

Gimė 1864 m. lapkričio 9 d. Daukšių k., Padovinio vlsč., Kalvarijos apskr. Mokėsi Daukšių pradžios mokykloje ir Marijampolės gimnazijoje. 1886 m. emigravo į Londoną, 1887 m. į JAV. Kurį laiką dirbo Pitsburge ir Baltimorėje. 1888-1890 m. Niujorke ir Port Elizabete lankė vakarinius kursus, 1903-1933 m. Niujorko miesto teismų oficialus vertėjas, 1905 m. - viešasis notaras. Atvykęs į JAV, buvo aktyvus vietos lietuvių kultūrinio ir politinio gyvenimo dalyvis. 1892 m. Port Elizabete įkūrė Jogailos demokratinį politinį klubą, 1893 m. vienas iš šv. Petro ir Povilo lietuvių parapijos organizatorių. 1894 m. apsigyveno Filadelfijoje. Bendradarbiavo „Vienybėje lietuvninkų“, „Garse Amerikos lietuvių“, „Lietuvoje“. 1895 m. Filadelfijoje įkūrė Lietuvių piliečių klubą, 1896 m. Gedimino politinį klubą ir SLA 10 kuopą, 1897 m. Tėvynės mylėtojų draugijos kuopą. 1891 m. Port Elizabete įkūrė šv. Kazimiero pašalpos draugiją ir ją pavertė SLA 2 kuopa. Nuo 1899 m. apsigyveno Niujorke. Nuo 1896 m. visų SLA seimų dalyvis. 1903 m. SLA vicepirmininkas. 1905 m. iždo globėjas, spaudos ir daugelio kitų komisijų narys. Nuo 1908 m. jo iniciatyva sukurtos SLA imigrantų komisijos narys. 1936 m. SLA narys veteranas. 1906 m. Amerikos lietuvių seimo narys, ALT Sandaros narys kūrėjas. 1918 m. Tautinės tarybos iždininkas. Aktyvus kovos už Lietuvos atstatymą organizatorius.

L.: Lietuvių enciklopedija / [redakcija: Vaclovas Biržiška - vyriausias redaktorius … [et al.]. - Boston (Mass.) : Lietuvių enciklopedijos leidykla, 1953, T. 1, p. 143.

Avietėnaitė Magdalena – žurnalistė, kultūros ir visuomenės veikėja.

Gimė 1892 m. gruodžio 22 d. Brazavo k., Kalvarijos vlsč., Kalvarijos apskr.' mirė 1984 m. rugpjūčio 13 d. Putname, JAV. 1899 m. išvyko į JAV. Baigusi Vorčesterio aukštesniąją mokyklą, studijavo Ženevoje, Šveicarijoje, kur 1914 m. baigė universitetą. 1914-1920 m. Vorčesteryje redagavo „Amerikos Lietuvį“ ir iš ten atskiromis knygomis išleido „Didžiąją prancūzų revoliuciją“ (1917), „Istoriją žymiausių Europos tautų “ (1917). 1920 m. atvykusi į Lietuvą, dirbo Užsienių reikalų ministerijoje iki 1940 m. 1924-1926 m. Eltos direktorė, po to Spaudos ir informacijos departamento direktorė. 1940-1944 m. Vilniaus universitete dėstė anglų kalbą. 1933-1947 m. dirbo Lietuvos skaučių sąjungos užsienio dalies vedėja. 1937 m. – Paryžiaus pasaulinėje parodoje lietuvių paviljonui rengti komiteto pirmininkė, 1939 m. – Niujorko pasaulinėje parodoje lietuvių generalinė komisarė. Atvykusi į Lietuvą, domėjosi Lietuvos istorija, buvo XXVII Knygų mėgėjų draugijos narė. Bendradarbiavo lietuvių ir nelietuvių spaudoje, rašė straipsnius su Lietuva susijusiais klausimais. 1945-1947 m. tremtyje Lietuvos Raudonojo kryžiaus generalinė sekretorė. 1949-1952 m. dirbo Detroito universiteto bibliotekoje. 1952-1953 m. sociologijos dėstytoja Annhurst kolegijoje. Už nuopelnus Lietuvai ne kartą pagerbta Lietuvos bei užsienio valstybių apdovanojimais, tarp jų Didžiojo Lietuvos kunigaikščio Gedimino III laipsnio, Prancūzijos garbės legiono IV laipsnio ordinais, suteiktas Niujorko miesto garbės pilietės vardas.

L.: Lietuvių enciklopedija / [redakcija: Vaclovas Biržiška - vyriausias redaktorius … [et al.]. - Boston (Mass.) : Lietuvių enciklopedijos leidykla, 1953, T. 1, p. 500.

Balkus Juozas – poetas, skautų organizacijos Kalvarijoje įkūrėjas.

Gimė 1904 m. pietų Sūduvoje, mirė džiova 1932 m. lapkričio mėn. 1927 m. baigė Kauno gimnaziją ir įstojo į LU Humanitarinių mokslų fakultetą. Nuo 1931 m. mokytojavo Kalvarijos progimnazijoje. 1932 m. išspausdino eilėraščių rinkinį „Švintant“.

L.: Lietuvių enciklopedija / [redakcija: Vaclovas Biržiška - vyriausias redaktorius … [et al.]. - Boston (Mass.) : Lietuvių enciklopedijos leidykla, 1954, T. 2, p. 98.

Bendorius Adomas – knygnešys.

Gimė 1859 m. Skaisčių k., Liubavo vlsč., Kalvarijos apskr., mirė 1934 m. spalio mėn. Užgirių k., Marijampolės r. (palaidotas Liudvinavo kapinėse, Marijampolės r.). Dar jaunas būdamas pradėjo gabenti lietuvišką spaudą iš Mažosios Lietuvos. Jam daug padėdavo pasienyje su Mažąja Lietuva gyvenę giminės Auštrai. Ypač aktyviai spaudą platino Liubave vikaraujant kunigui Feliksui Kudirkai, kuris spaudos platinimą paremdavo tiek moraliai, tiek savomis lėšomis. Taip pat bendradarbiavo su knygnešiu kunigu M. Sederevičiumi. Savo namuose įrengė vieną pagrindinių parapijos knygų slėptuvių. Buvo gaudomas, nukentėjęs nuo policijos. Suprato mokslo svarbą, visus savo vaikus – tris sūnus ir vieną dukterį leido į mokslus (jo sūnus Jonas Bendorius – kompozitorius).

L.: Lietuvos knygnešiai ir daraktoriai, 1864-1904 : [žinynas] / Benjaminas Kaluškevičius, Kazys Misius. - Vilnius : Diemedis, 2004, p. 60-61.

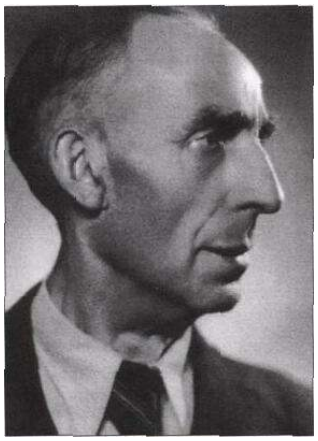

Bendorius Jonas – kompozitorius, vargonininkas, chorvedys, pedagogas, visuomenės veikėjas.

Gimė 1889 m. rugpjūčio 15 d. Skaisčių k., Liubavo vlsč., Kalvarijos apskr., mirė 1954 m. birželio 26(27) d. Palangoje. Tėvas, mažažemis valstietis, buvo dar ir knygnešys. J. Bendorius, 1899 m. baigęs pradžios mokyklą, iki 1903 m. privačiai mokėsi muzikos, 1904-07 vargonininkavo Vištytyje (Vilkaviškio r.). Savarankiškai pasirengęs, išlaikė egzaminus iš gimnazijos kurso ir 1907-1912 m. Varšuvos (Lenkija) muzikos institute pas prof. M. Surzynskį mokėsi vargonuoti ir diriguoti, buvo aktyvus Varšuvos lietuvių draugijos narys. Pakviestas iš Varšuvos, 1910 m. liepos 15 d. kartu su A. Iešmanta Marijampolėje pastatė M. Petrausko operą „Birutė“ (Žalgirio mūšio 500 metų proga). 1912-1920 m. J. Bendorius dirbo Marijampolėje: vargonininkavo, mokytojavo „Žiburio“ gimnazijoje, dėstė mokytojų kursuose, įsteigė privačią muzikos studiją (joje mokėsi būsimi chorvedžiai A. Vaičiūnas ir K. Gurevičius). Kartu su A. lešmanta ir M. Gustaičiu įkūrė muzikos, literatūros ir dramos draugiją „Gabija“ (1913-1920 buvo jos pirmininkas). Vadovavo „Gabijos“ ir bažnyčios chorams, rengė vakarus-koncertus. 1920-1924 m. gilino muzikos teorijos ir kompozicijos žinias pas profesorius S. Krehlį ir P. Graenerį Leipcigo (Vokietija) konservatorijoje. Parašė mokslinę studiją „Uvertiūros formos išsirutuliojimas istorijos šviesoje“. Nuo 1924 J. Bendorius dėstė teorines disciplinas, privalomąjį fortepijoną ir vadovavo vargonų klasei Kauno muzikos mokykloje, nuo 1933 m. – konservatorijoje. 1933-1940 m. buvo konservatorijos inspektorius, dažnai pavaduodavo direktorių, 1937 m. pelnė vyresniojo mokytojo vardą. Taip pat dėstė E. Laumenskienės Liaudies konservatorijoje ir vargonininkų kursuose, aktyviai dalyvavo Lietuvos muzikos ir chorvedžių draugijos veikloje, buvo „Dainos“ ir „Lietuvos kanklininkų“ draugijų pirmininkas. 1940 m. kartu su K. Kavecku įsteigė Vilniaus muzikos mokyklą ir iki 1945 m. jai vadovavo, su D. Andruliu ir K. Kavecku 1945 m. įkūrė dešimtmetę muzikos mokyklą ir nuo 1947 m. rugsėjo 1 d. iki 1947 m. gruodžio 19 d. jai vadovavo. 1945-1949 m. buvo Vilniaus valstybinės konservatorijos direktorius, nuo 1948 m. – profesorius, kartu ir Muzikos teorijos-kompozicijos katedros vedėjas bei Teorijos, kompozicijos ir fortepijono fakulteto dekanas. 1949-1954 m. konservatorijos teorinių disciplinų dėstytojas profesorius.

J. Bendorius buvo Lietuvos kompozitorių sąjungos organizacinio komiteto pirmininkas (išrinktas ir sąjungos pirmininku). Nuo 1948 m. Vilniaus miesto liaudies deputatų tarybos deputatas, dainų švenčių organizacinių komitetų narys. 1945 m. kompozitoriui suteiktas nusipelniusio meno veikėjo garbės vardas. Nuo 1989 m. Marijampolėje rengiami J. Bendoriaus chorų konkursai, 1989 m. Marijampolėje gražiai paminėtos kompozitoriaus gimimo 100-osios metinės, prie namo, kuriame gyveno, prikalta memorialinė lenta (skulptorius K. Balčiūnas). J. Bendorius kaip kompozitorius labiausiai žinomas savo subalsuotomis lietuvių liaudies dainomis. Bet studijų metais rašė ir instrumentinę muziką: preliudus, fugas, scherzo, rondo, siuitas, sonatas ir pjeses fortepijonui. Parašė sonatą smuikui ir fortepijonui, instrumentavo liaudies šokius pučiamųjų orkestrui ir aranžavo kūrinius simfoniniam orkestrui. Ypač išpopuliarėjo J. Bendoriaus harmonizuotos liaudies dainos, sudėtos į rinkinį „Aušrelei beauštant’’ (1920 ir 1960). Sukūrė ir originalių dainų, ir giesmių chorui. Iš harmonizuotų liaudies dainų chorams buvo populiarios šios: „Mergužėle, lelijėle“, „Vai, pūtė, pūtė“, „Uždek, močiute, ugnelę“, „Už jūrelių, už marelių“, „Beauštanti aušrelė“, „Noriu miego“, „0 ko jūs liūdit“, „Trijų seselių“, „Tykiai, tykiai“, „0i, šoksim šokimėlį“, „Įsisodinčiau“ ir kt. Dainos skambėjo dainų šventėse Lietuvoje ir svetur. „Mergužėle, lelijėle“ atlikta 1971 4-ojoje JAV ir Kanados lietuvių dainų šventėje Čikagoje. Taip pat sukūrė giesmes mišriam chorui: „I ir II viešpaties malda“. J. Bendorius mokėjo lenkų, rusų, vokiečių kalbas, parašė muzikos kritikos ir publicistikos straipsnių, koncertų recenzijų.

L.: Lietuvių kompozitoriai : enciklopedinis žinynas / Boleslovas Zubrickas. - Vilnius : Vaga, 2004, p. 66-67.

Jurgis Bobelis

Bobelis Jurgis – Lietuvos kariuomenės veikėjas, pulkininkas.

Gmė 1895 m. balandžio 23 d. Kalvarijoje, mirė 1954 m. kovo 28 d. Čikagoje. (Daktaro Kazio Bobelio tėvas). 1917 m. baigė Peterhofo 2 karo mokyklą, 1924 m. – Lietuvos universiteto Teisės fakultetą, 1925 m. – Aukštuosius karininkų kursus. Dalyvavo I pasauliniame kare. 1918 m. savanoriu įstojo į Lietuvos kariuomenę. 1919 m. buvo mokomosios kuopos vadas. 1919-1926 m. tarnavo Generaliniame štabe. 1926-1927 m. buvo aštuntojo pėstininkų pulko vadas, 1927-1936 m. – ypatingųjų reikalų karininkas prie krašto apsaugos ministro, 1933-1936 m. Krašto apsaugos ministerijos Įstatymų komisijos pirmininkas. Dėstė Karo mokykloje, Aukštuosiuose karininkų kursuose, Aukštojoje policijos mokykloje. 1937-1940 m. buvo paskirtas Kauno miesto ir apskr. karo komendantu. SSRS okupavus Lietuvą, 1940 m. birželį buvo ypatingųjų reikalų karininkas, nuo 1940 m. rugsėjo – Raudonosios armijos 29 teritorinio šaulių korpuso 179 šaulių divizijos Kadrų skyriaus viršininkas. 1940 m. pasiųstas į Frunzės karo akademiją Maskvoje. 1941 m. pradžioje ten suimamas, kalintas Rygoje. Kilus SSRS ir Vokietijos karui pabėgo. Nuo 1941 m. birželio 23 d. Kauno miesto ir apskr. komendantas, 1942-1944 m. – Vyriausiosios butų valdybos viršininkas, vertėsi ir advokato praktika. 1944 m. pasitraukė į Vokietiją. 1945 m. buvo Fronteno (Vokietija) lietuvių komiteto pirmininkas; 1947-1948 m. Ludvigsburge – JAV kariuomenės Vakarų Vokietijoje štabo Vertimų skyriaus viršininkas. 1948 m. atvyko į JAV. 1949-1953 m. buvo išrinktas Čikagoje Lietuvos kariuomenės kūrėjų savanorių sąjungos pirmininku. Apdovanotas Vyčio kryžiaus 5 ir 4 laipsnio (1923, 1920), Gedimino 3 laipsnio (1937) ordinais.

L.: Visuotinė lietuvių enciklopedija / [mokslinė redakcinė taryba: pirmininkas - Juozas Tumelis … et al.]. - Vilnius : Mokslo ir enciklopedijų leidybos inst., 2003, T. 3, p. 302.

Botyrius Andrius – pedagogas, tautosakos rinkėjas ir tyrinėtojas, tautinio atgimimo veikėjas, knygnešių rėmėjas.

Gimė 1845 m. Triobiškių k., Liudvinavo vlsč., Kalvarijos apskr.; mirė 1900 m. Astrachanėje, Rusijoje. Mokėsi Marijampolės apskrities keturklasėje mokykloje, Suvalkų gimnazijoje, 1867 m. ją baigęs įstojo į Maskvos universiteto Istorijos ir filologijos fakultetą. Bendravo su Maskvoje besimokančiais lietuvių studentais, buvo vienas pirmųjų lietuvių studentų draugijos narių. Per atostogas tėviškėje rinkdavo ir užrašinėdavo tautosaką. Baigdamas universitetą, parašė mokslinį darbą „Pasakojimas apie lietuvių griaustinį Perkūną“, už kurį universiteto taryba 1871 m. suteikė kandidato laipsnį. 1871 m. per atostogas į Triobiškius pasikvietė būsimuosius Peterburgo mokslų akademijos akademikus F. Fortunatovą ir V. Milerį, padėjo jiems užrašinėti tautosaką ir tarmes. 1872 m. buvo išleista knyga „Lietuvių liaudies dainos“ ir priedas „Apie Liudvinavo tarmę“. Baigęs universitetą mokytojavo Lenkijoje ir Rusijoje. 1884 m. pavyko grįžti į Lietuvą, buvo paskirtas Marijampolės gimnazijos inspektoriumi ir senųjų kalbų mokytoju. Čia dirbdamas dažnai lankydavosi tėviškėje ir kituose kaimuose, bendraudavo su lietuviais, skatino ir palaikė lietuvybę. Tokia veikla neįtiko gimnazijos direktoriui, todėl 1885 m. A. Botyrius buvo perkeltas į Suvalkų gimnaziją. Dar mokytojavo Kališo ir Lomžos gimnazijose. Gyvendamas Lomžoje bendravo su tuo metu ten gyvenusiais P. Mašiotu ir J. Bulota, lietuviškos spaudos bendradarbiais ir platintojais. Vėliau dar mokytojavo Kazanėje ir Astrachanėje.

L.: Lietuvos knygnešiai ir daraktoriai, 1864-1904 : [žinynas] / Benjaminas Kaluškevičius, Kazys Misius. - Vilnius : Diemedis, 2004, p. 75-76.

Botyrius Juozas – knygnešys.

Gimė 1856 m. Triobiškių k., Liudvinavo vlsč., Kalvarijos apskr., mirė 1911 m. Liudvinave, Kalvarijos apskr. Baigė Liudvinavo pradžios mokyklą. Lietuvišką spaudą platinti paskatino vyresnysis brolis Andrius Botyrius. Gaudavo spaudos iš Juozo Kanclerio, vėliau iš Juozo Matulaičio. Gautą spaudą dėdavo į skardinę dėžę ir slėpdavo po pelais peludėje, šieno šalinėje. Slėptuvė buvo ir troboje, tarp sijų ir lubų esančioje angoje. Platino aplinkiniuose kaimuose, veždavo į sutartas vietas kitiems knygnešiams. Domėjosi ir užrašinėjo tautosaką. Rankraščius perduodavo Antanui Rucevičiui. Buvo „Artojų“ draugijos narys. Kaip artistas dalyvavo draugijos rengiamuose slaptuose vaidinimuose. Prasidėjus draugijos bylai, 1902 m. jo namuose buvo atlikta krata ir rastos 4 lietuviškos anticarinės dainos (rankraštis). Siūlyta 2 m. ištremti iš Vakarų ir Pavyslio kraštų bei pasienio gubernijos. Dėl 1904 m. rugpjūčio 11 d. caro manifesto byla nutraukta.

L.: Lietuvos knygnešiai ir daraktoriai, 1864-1904 : [žinynas] / Benjaminas Kaluškevičius, Kazys Misius. - Vilnius : Diemedis, 2004, p. 76.

J. Brazinskas

Brazinskas Juozas – teisininkas.

Gimė 1891 m. kovo 19 d. Šilavoto k., Liudvinavo vlsč., Kalvarijos apskr. Mokėsi Suvalkų gimnazijoje. 1928 m. pabaigė LU Teisės fakultetą. Nuo 1919 m. kovo mėn. pradėjo dirbti Lietuvos teismuose. Iki 1920 m. liepos mėn. dirbo teismo tardytoju ir taikos teisėju Alytuje, iki 1920 m. rugsėjo mėn. apygardos teismo valstybės gynėjo padėjėju Kaune, 1920 m. rugsėjo mėn. - 1922 m. rugpjūčio mėn. Marijampolėje. Po to iki 1933 m. apygardos teismo valstybės gynėju Šiauliuose, iki 1939 m. Kauno apygardos teismo prokuroru, 1940 m. Vilniaus apygardos teismo prokuroru, iki 1941 m. Vilniaus apygardos teismo teisėju. 1941 m. Vilniaus degtukų ir popieriaus tresto konsultantu teisės klausimais. 1941 m. birželio 24 d. Vilniaus lietuvių komiteto įgaliotas, atgaivino Vilniaus mieste ir srityje visas teismines įstaigas ir iki 1941 m. ėjo Teisingumo žinybos valdytojo pareigas. 1941-1944 m. Kauno apygardos teismo pirmininkas. 1937-1939 m. Kauno aukštesniosios policijos mokyklos baudžiamosios teisės lektorius. Lietuvoje, po to tremtyje ir JAV priklausė Teisininkų draugijai. Parengė ir išleido instrukciją administraciniams organams ir policijai kvotoms daryti ir byloms kelti. Baudžiamosios teisės klausimais rašė „Teisėje“ ir „Policijoje“. Nuo 1944 m. gyveno Vokietijoje, 1949 m. persikėlė į JAV.

L.: Lietuvių enciklopedija / [redakcija: Vaclovas Biržiška - vyriausias redaktorius … [et al.]. - Boston (Mass.) : Lietuvių enciklopedijos leidykla, 1954, T. 3, p. 229.

Brizgys Motiejus – knygnešys.

Gimė 1876 m. lapkričio 30 d. Plynių k., Padovinio vlsč., Kalvarijos apskr., mirė 1941 m. vasario 24 d. ten pat, palaidotas Daukšių kapinėse (Marijampolės r.).

Daukšiuose baigė valdinę pradžios mokyklą. Buvo pašauktas į caro kariuomenę, bet pabėgo ir slapstėsi. Manoma, kad į knygnešystę įtraukė parapijos kunigas arba valdinės mokyklos mokytojas Kriaučeliūnas. Priklausė slaptai „Artojų“ draugijai (pasivadino Berželio slapyvardžiu). Palaikė ryšius su V. Švermicku, A. Matulaičiu, broliais Vitkauskais, kunigu E. Laurinaičiu. Lietuviškos spaudos (maldaknygių, kalendorių, elementorių, laikraščių ir kt.) gaudavo iš knygnešio J. Krakaičio ir kunigo E. Laurinaičio. Kartais ir pats parsinešdavo iš Tilžės. Platino Liudvinavo, Daukšių, Balbieriškio, Gudelių, Krokialaukio apylinkėse. Į M. Brizgio namus susirinkdavo kaimynai paklausyti skaitomų lietuviškų laikraščių. Buvo įtariamas, sekamas, kratomas, bet lietuviškos spaudos nerasdavo. Dalyvavo 1905 m. revoliucijoje – kūrė valsčiaus valdžią, buvo išrinktas Padovinio valsčiaus savivaldybės viršaičio pavaduotoju. Netrukus areštuotas – 3 mėn. sėdėjo Kalvarijos kalėjime.

L.: Lietuvos knygnešiai ir daraktoriai, 1864-1904 : [žinynas] / Benjaminas Kaluškevičius, Kazys Misius. - Vilnius : Diemedis, 2004, p. 78-79.

Brizgys Vincentas – vyskupas.

Gimė 1903 m. lapkričio 10 d. Plynių k., Padovinio vlsč., Kalvarijos apskr., mirė 1992 m. balandžio 23 d. Čikagoje, JAV. Mokėsi Daukšių pradžios mokykloje, vėliau - Marijampolės Rygiškių Jono gimnazijoje. 1921 m. įstojo į Seinų, po to Vilkaviškio kunigų seminariją, kurią baigė 1927 m. Gižuose. Kunigu įšventintas 1927 m. birželio 5 d. Besimokydamas priklausė ateitininkų, pavasarininkų, skautų ir šaulių organizacijoms. 1927-1930 m. vikaravo Kalvarijoje. 1930-1935 m. studijavo Popiežiškajame Grigaliaus universitete Romoje ir gavo filosofijos bei bažnytinės teisės doktoratus. Grįžęs į Lietuvą, 1936-1940 m. profesoriavo Vilkaviškio kunigų seminarijoje. Nuo 1940 m. Kauno arkivyskupo augziliaras, 1940-1941 m. Kauno tarpdiecezinės kunigų seminarijos rektorius. 1941-1944 m. VDU Teologijos-filosofijos fakulteto dekanas. 1944 m. turėjo pasitraukti į Vokietiją. Po karo rūpinosi lietuvių klierikų studijomis Romoje, 1947 m. parūpino lėšų įsteigti leidyklą „Lux''. 1951 m. išvyko į JAV. Lankė lietuvių parapijas JAV, Kanadoje, P. Amerikoje, Australijoje. 1961 m. Lietuvių katalikų religinės šalpos organizacijos vienas steigėjų ir vadovas. 1965 m. paskirtas rūpintis Europos lietuvių sielovada. 1966 m. jo rūpesčiu įrengta Šiluvos Švč. Mergelės Marijos koplyčia Švč. Mergelės Marijos Nekalto Prasidėjimo bažnyčioje Vašingtone, 1970 m. Aušros Vartų koplyčia Šv. Petro bazilikoje Romoje. Bendradarbiavo spaudoje, parašė ir išvertė keletą knygų.

Vysk. V. Brizgys

L.: Visuotinė lietuvių enciklopedija / [mokslinė redakcinė taryba: pirmininkas - Juozas Tumelis … et al.]. - Vilnius : Mokslo ir enciklopedijų leidybos inst., 2003, T. 3, p. 504.

Bučackis Aleksandras – 1863 sukilimo dalyvis.

Gimė apie 1845 m. Makausčiznos (dab. Makauskai) k., Liubavo vlsč., Kalvarijos apskr., mirė 1918 m. Lietuvos totorius, 1863 m. sukilimo dalyvis Suvalkų apylinkėse. Vartojo slapyvardį Mulbas. Buvo ilgai kalinamas Kalvarijos kalėjime.

L.: Lietuvių enciklopedija / [redakcija: Vaclovas Biržiška - vyriausias redaktorius … [et al.]. - Boston (Mass.) : Lietuvių enciklopedijos leidykla, 1954, T. 3, p. 304.

Bučinskas Benediktas – pedagogas.

Gimė 1905 m. kovo 27 d. Naujavalakių k., Krosnos vlsč., Kalvarijos apskr. Nuo 1929 m. dirbo Prienų „Žiburio“ gimnazijos mokytoju, taip pat Kauno Simono Daukanto seminarijos mokytoju. Nuo gimnazijos laikų rašė „Šaltinyje“, „Pavasaryje“, „Skautų aide“, „Ryte“, „Žvaigždutėje“, „Židinyje“, „Budėk“, „Ateityje“ ir „Ateities spinduliuose“. Slapyvardžiai B. B., Bei-tas, Bentas B. Kurį laiką dirbo Dzūkų ateitininkų veikimo komiteto sekretoriumi ir pirmininku, pavasarininkų Marijampolės skyriaus valdyboje. Nuo 1928 m. Ateitininkų sąjungos centro valdybos narys, LGSF centro valdybos sekretorius, vicepirmininkas ir 1930-1932 m. pirmininkas, kurį laiką ir vyriausiasis skautų štabo narys.

L.: Lietuvių enciklopedija / [redakcija: Vaclovas Biržiška - vyriausias redaktorius … [et al.]. - Boston (Mass.) : Lietuvių enciklopedijos leidykla, 1954, T. 3, p. 307.

Bučinskas Juozas – daraktorius, knygnešys.

Gimė 1872 m. Padovinio vlsč., Kalvarijos apskr. Nuo 1887 m. pradėjo slaptai mokyti vaikus lietuviško rašto, nuo l894 m. ėmė platinti lietuviškas knygas. Daugiausia dirbo Marijampolės, Kalvarijos, Alytaus ir Vilkaviškio apskrityse. Bendradarbiavo su J. Kancleriu, J. Palkausku, Daunora ir kitais. Buvo suimtas ir kalinamas.

L.: Lietuvos knygnešiai ir daraktoriai, 1864-1904 : [žinynas] / Benjaminas Kaluškevičius, Kazys Misius. - Vilnius : Diemedis, 2004, p. 83.

Lietuvių enciklopedija / [redakcija: Vaclovas Biržiška - vyriausias redaktorius … [et al.]. - Boston (Mass.) : Lietuvių enciklopedijos leidykla, 1954, T. 3, p. 307.

Bučinskas Mykolas – Amerikos lietuvių visuomenės ir kultūros veikėjas, pramonininkas.

Gimė 1872 m. Gudupių k., Padovinio vlsč., Kalvarijos apskr., mirė 1926 m. kovo 7 d. Brukline, JAV. 1888 m. išvyko į JAV. 1898-1903 m. Los Andželo mieste, Kalifornijoje, turėjo drabužių siuvyklą. 1903 m. Brukline įsteigė siuvyklą, kurioje dirbo keli šimtai žmonių, daugiausia lietuvių išeivių. Dažnai pats savo lėšomis organizuodavo koncertus, dirbo drauge su M. Petrausku. Buvo „Vienybės lietuvninkų“ ir „Vienybės“ bendradarbis ir rėmėjas. Po Pirmojo pasaulinio karo prisidėjo prie Lietuvos atstatymo bendrovės.

L.: Lietuvių enciklopedija / [redakcija: Vaclovas Biržiška - vyriausias redaktorius … [et al.]. - Boston (Mass.) : Lietuvių enciklopedijos leidykla, 1954, T. 3, p. 307.

Budrevičius Povilas – Lietuvos kariuomenės veikėjas.

Gimė 1892 m. sausio 23 d. Kalvarijoje, Kalvarijos apskr., mirė l956 m. sausio 31 d. Kaune. 1916 m. baigė Tifliso (Tbilisio) karo mokyklą, 1924 m. – Lietuvos universiteto Teisių fakultetą. Per Pirmąjį pasaulinį karą tarnavo RI kariuomenėje. Grįžęs į Lietuvą 1918 gruodžio - 1919 sausio mėn. – Vyriausiojo tribunolo sekretoriaus padėjėjas. 1919 m. gegužės 8 d. mobilizuotas į Lietuvos kariuomenę. Nuo 1919 m. liepos mėn. Armijos teismo sekretorius. Nuo 1923 m. spalio mėn. Kariuomenės teismo valstybės gynėjo padėjėjas, nuo 1927 m. gegužės mėn. – nuolatinis narys (brigados vado teisėmis). Nuo 1930 m. balandžio mėn. – nuolatinis karo teisėjas (pulko vado teisėmis). 1936-1940 m. ir 1941-1944 m. Apeliacinių rūmų teisėjas. SSRS okupavus Lietuvą 1945 m. kovo 10 d. suimtas, kalintas Kaune, 1945 m. liepos - 1946 m. gruodžio mėn. – Vorkutlage (Komija). 1946 m. gruodžio mėn. NKVD ypatingojo pasitarimo nuteistas kalėti. 1947-1953 m. kalintas Karagandos lageryje (Kazachija). 1953 m. kovo mėn. paleistas, 1955 m. grįžo į Lietuvą. 1927 m. apdovanotas Vyčio kryžiaus 2 rūšies 3 laipsnio ordinu.

L.: Visuotinė lietuvių enciklopedija / [mokslinė redakcinė taryba: pirmininkas - Juozas Tumelis … et al.]. - Vilnius : Mokslo ir enciklopedijų leidybos inst., 2003, T. 3, p. 560.

Bukota Antanas Tamošius – filosofas, istorikas, inžinierius.

Gimė 1808 m. Liudvinavo vlsč., Kalvarijos apskr., mirė 1876 m. rugsėjo 19 d. Paryžiuje. Mokėsi Seinų vaivadinėje mokykloje, Lomžoje ir Varšuvos universiteto Teisės fakultete. 1830-1831 m. dalyvavo Lenkijos sukilime ir prie Grochovo buvo sužeistas. Slapstydamasis nuo slaptosios policijos pasivadino jauniausiojo brolio Antano vardu 1831 m. emigravo į Prancūziją, baigė Tiltų ir plentų mokyklą. Tiesė geležinkelius Kanadoje, vėliau grįžo į Paryžių. 1841 m. suprojektavo garinį tanką. 1849 m. Paryžiuje buvo lenkų aukštesniosios mokyklos direktorius. Parašė filosofijos, aukštosios matematikos, astronomijos veikalų, atsiminimų apie 1830-1831 m. sukilimą.

L.: Lietuvių enciklopedija / [redakcija: Vaclovas Biržiška - vyriausias redaktorius … [et al.]. - Boston (Mass.) : Lietuvių enciklopedijos leidykla, 1954, T. 3, p. 333-334.

Visuotinė lietuvių enciklopedija / [mokslinė redakcinė taryba: pirmininkas - Juozas Tumelis … et al.]. - Vilnius : Mokslo ir enciklopedijų leidybos inst., 2003, T. 3, p. 584.

Čarneckaitė-Birutavičienė Aldona – gydytoja.

Gimė 1898 m. spalio 27 d. Kirsnos k., Rudaminos vlsč., Kalvarijos apskr. 1916 baigė Voronežo gimnaziją ir pradėjo studijuoti Petrapilio medicinos institute. 1918 m. grįžo į Lietuvą, Vilniuje dirbo Tremtinių grąžinimo komisijoje ir talkininkavo, organizuojant Lietuvos kariuomenę (už tai apdovanota Vyčio kryžiumi). Vyriausybei persikėlus į Kauną, liko Vilniuje, dirbo dr. J. Basanavičiaus sekretore ir tarnavo Vilniaus meteorologijos stotyje. Bendradarbiavo M. Biržiškos leidžiamame dienraštyje „Glos Litwy“ ir pasirašinėjo atsakomąja redaktore. Buvo lenkų kalinta, o 1919 m. rudenį iš kalėjimo išleista, slaptai paliko Vilnių. 1920-1924 m. studijavo Berlyno universitete mediciną. 1924-1943 m. vaikų klinikos ir valstybinės vaikų ligoninės Kaune gydytoja ir nuo 1925 m. LU jaun. asistentė, nuo 1927 m. LU, vėliau VDU vyr. asistentė iki universiteto uždarymo. Paskutinius trejus metus skaitė įvadą apie vaikų ligas. 1928-1943 m. ŽŪA Dotnuvoje dėstė motinos ir vaiko higieną. Dalyvavo organizacijose motinoms ir vaikams globoti, rūpinosi šios globos sveikatos centrų steigimu, atstovavo Lietuvai ir darė pranešimus tarptautiniuose šios srities kongresuose. Baltijos motinos ir vaiko komiteto narė ir jo leidžiamo žurnalo „Pro juventute Balticum“ lietuvių skyriaus redaktorė. Viena iš Lietuvos pediatrų draugijos organizatorių. 1930-1938 m. lektoriavo LRK (vėliau valstybiniuose) gailestingųjų seserų ir akušerių kursuose. 1930-1940 m. Saulės gimnazijos ir karių vaikų darželių gydytoja. 1935-1937 m. skaitė paskaitas per radiją apie vaikų ligas. 1943-1944 m. dr. K. Griniaus tuberkuliozės sanatorijos gydytoja. Vokietijoje 1945-1949 m. dirbo vaikų ligų gydytoja Regensburgo ir Šeinfeldo stovyklose. 1949 m. atvyko į JAV. Bendradarbiavo „Medicinoje“, „Motinoje ir vaike“ ir kt. 1923 m. išleido „Dezinfekcijos vadovėlį“.

L.: Lietuvių enciklopedija / [redakcija: Vaclovas Biržiška - vyriausias redaktorius … [et al.]. - Boston (Mass.) : Lietuvių enciklopedijos leidykla, 1954, T. 4, p. 143.

Čiuplys Jeronimas – kino dailininkas, scenografas.

Gimė 1928 vasario 13 d. Kampinių k., Kalvarijos vlsč., Marijampolės apskr., mirė 1999 m. 1953 m. baigė LTSR dailės institutą. Sukūrė kostiumus ir dekoracijas įvairių žanrų filmams: „Julius Janonis“ (1959, rež. B. Bratkauskas, V. Dabašinskas), „Gyvieji didvyriai“ (1960, rež. M. Giedrys, B. Bratkauskas, A. Žebriūnas, V. Žalakevičius), „Kai susilieja upės“ (1961, rež. B. Šreiberis), „Suominis“ (1962, rež. A. Kundelis), „Žingsniai naktį“ (1962, kartu su kitais, rež. R. Vabalas, diplomas už geriausias dekoracijas I sąjunginiame kino festivalyje Leningrade 1964), „Marš, marš, tra-ta-ta“ (1964, rež. R. Vabalas), „Eglė žalčių karalienė“ (1965, rež. V. Grivickas, A. Mockus), „Laiptai į dangų“ (1966, kartu su kitais, rež. R. Vabalas, diplomas ir premija už meninį filmo apipavidalinimą III sąjunginiame kino festivalyje Leningrade 1968), „Jausmai“ (1968, kartu su kitais, rež. A .Dausa, A. Grikevičius), „Ave, vita“ (1969, su V. Kiserausku, rež. A. Grikevičius), „Tas prakeiktas nuolankumas“ (1970, rež. A. Dausa), „Žaizdos žemės mūsų“ (1971, rež. M. Giedrys), „Nerami rudens diena“ (1975, rež. A. Kundelis). Nuo 1975 metų F. Čiuplys dirbo mokslo populiarinimo filmų dailininku. Apipavidalino rež. P. Abukevičiaus filmus: „Svečiuose pas lūšį“ (1977), „Juodieji gandrai, elnius ir meškutė Nida“ (1977, prizas XXIII tarptautiniame kino ir televizijos Niujorko festivalyje 1979), „Susitikimas su briedžiu“ (1978), „Nida gelbsti darugus“ (1978), „Nida ir bebrai“ (1978), „Nida, lapė ir gaidys“ (1979), „Žaliojo raisto gyventojai“ (1979), „Gandras ant sniego“ (1979), „Neringa (1980), „Stumbras“ (1981), „Vilkai“ (1981), „Lapė“ (1981), „Juodasis gandras“ (1982), „Vilkas“ (1982).

L.: Lietuvos kinematografininkai / L. Tapinas. - Vilnius : Mintis, 1986, p. 28.

Dagilis Jurgis – teisininkas, žurnalistas, visuomenininkas.

Gimė 1903 m. vasario 2 d. Pasūduonio k., Janavo vlsč., Kalvarijos askr., mirė 1941 m. Sibire, Rusijoje. Mokėsi Marijampolėje ir Telšiuose. 1925-1936 m. VDU studijavo mediciną, vėliau teisę. Baigęs universitetą, porą metų dirbo teisme ir advokatavo. 1926-1928 m. buvo studentų šaulių būrio vadas. Nuo 1928 m. – Šv. Vincento Pauliečio draugijos reikalų vedėjas, nuo 1929 m. – sekretorius. 1929-1931 m. popiežiaus Leono XIII fondo reikalų vedėjas. 1925 m. Telšiuose įsteigė „Žemaičių priedelį“, o anksčiau su S. Radišausku leido šaulių laikraštį „Telšių žinios“. 1929 m. įsteigė „Žaibo“ spaudos bendrovę, o 1934 m. vienas iš „Birutės“ saldainių fabriko steigėjų. Bendradarbiavo „Ryte“ ir kitoje katalikiškoje spaudoje. 1934 m. gegužę buvo paskirtas Kauno miesto savivaldybės Socialinės apsaugos skyriaus vedėju. 1941 m. sovietų okupacinės valdžios represuotas.

L.: Lietuvių enciklopedija / [redakcija: Vaclovas Biržiška - vyriausias redaktorius … [et al.]. - Boston (Mass.) : Lietuvių enciklopedijos leidykla, 1954, T. 4, p. 224.

Visuotinė lietuvių enciklopedija / [mokslinė redakcinė taryba: pirmininkas - Juozas Tumelis … et al.]. - Vilnius : Mokslo ir enciklopedijų leidybos inst., 2003, T. 4, p. 389.

Dereškevičius Jonas – mokytojas, mokyklų bei liaudies švietimo organizatorius.

Gimė 1891 m. kovo 7 d. Sūsninkų k., Raudenio vlsč., Kalvarijos apskr. Privačiai pasimokęs, 1912-1913 m. Veiverių mokytojų seminarijoje, 1913 m. įgijo mokytojo teises. 1914 m. mobilizuotas, 1916-1917 m. pateko į vokiečių nelaisvę. Nuo 1917 m. mokytojavo Seinuose, 1919-1923 m. Švietimo ministerijos įgaliotinis Seinų, Suvalkų ir Augustavo apskrityse. 1923-1926 m. lenkų neokupuotos Seinų apskrities dalies pradžios mokyklų inspektorius. Vėliau mokytojavo Skuode, Kaune. Bendradarbiavo „Šaltinyje“, „Lietuvos aide“, „Lietuvoje“, „Ryte“, „Kariškių žodyje“, „Trimite“. Nepriklausomybės kovų metu organizavo šaulius ir gynimo komitetus, vadovavo šauliams kautynėse, rinko savanorius kariuomenei ir policijai.

L.: Lietuvių enciklopedija / [redakcija: Vaclovas Biržiška - vyriausias redaktorius … [et al.]. - Boston (Mass.) : Lietuvių enciklopedijos leidykla, 1954, T. 4, p. 454.

Dobševičius Andriejus – kunigas, kanauninkas.

Gimė apie 1796 metus Kalvarijos apskr., mirė 1869 m. rugpjūčio 11 d. Baigęs Kalvarijos mokyklą, 1819 m. įstojo į Varnių, po metų persikėlė į Vilniaus kunigų seminariją. 1824 m. įšventintas į kunigus, vikaravo Alsėdžiuose, nuo 1829 m. klebonavo Batakiuose. 1849-1959 m. – Žemaičių vyskupijos atstovas Petrapilio kolegijoje. 1853 m. vyskupas M. Valančius jį pristatė į sufraganus, bet rusų valdžia nedavė sutikimo. Nuo 1864 m. gyveno Kaune.

L.: Lietuvių enciklopedija / [redakcija: Vaclovas Biržiška - vyriausias redaktorius … [et al.]. - Boston (Mass.) : Lietuvių enciklopedijos leidykla, 1955, T. 5, p. 91.

Dundzila Adomas – knygų leidėjas, prekybininkas, visuomenės veikėjas.

Gimė 1882 m. liepos 14 d. Pranciškavo dv., Janavo vlsč., Kalvarijos apskr., mirė 1951 m. gruodžio 20 d. Čikagoje. Mokėsi Kalvarijos dviklasėje miesto mokykloje, nuo 1908 m. Marijampolės V. Penčylos knygyno vedėjas. 1913 m. Vilkaviškyje atidarė pirmą lietuvišką knygyną. Pirmojo pasaulinio karo metu Vilniuje buvo Lietuvių draugijos nukentėjusiems dėl karo šelpti centro komiteto darbo biuro vedėjas, vėliau Petrapilyje „Lietuvių balso“ administratorius. Grįžęs į Lietuvą 1918 m. su B. Siručiu įsteigė knygų leidybos ir prekybos bendrovę „Dirva“. Vienas Lietuvių verslininkų sąjungos įkūrėjų, centro valdybos pirmininkas, 1932-1933 m. sąjungos laikraščio „Verslas“ redaktorius, nuo 1937 m. garbės narys. 1940 m. nacionalizavus bendrovę „Dirva“ dirbo valstybinės leidyklos 5-ojo knygyno vedėju. 1944 m. pasitraukė į Vokietiją, 1949 m. išvyko į JAV. Jis pats 1912 m. Kalvarijiškio slapyvardžiu išleido elementorių „Dieve, padėk!“, o 1935 m. savo atsiminimų bei straipsnių rinkinį „Lietuvos dirvonai“. Straipsniais bendradarbiavo 1916-1918 m. Petrapilyje ėjusiame „Vade“, vėliau spaudos klausimais rašė „Lietuvoje“ ir „Trimite“, „Naujojoje Romuvoje“ ir kituose. 1930-1935 m. leido ir redagavo „Sėjos barą“. 1938 m. apdovanotas Gedimino 3-iojo laipsnio ordinu.

L.: Lietuvių enciklopedija / [redakcija: Vaclovas Biržiška - vyriausias redaktorius … [et al.]. - Boston (Mass.) : Lietuvių enciklopedijos leidykla, 1955, T. 5, p. 237.

Visuotinė lietuvių enciklopedija / [mokslinė redakcinė taryba: pirmininkas - Juozas Tumelis … et al.]. - Vilnius : Mokslo ir enciklopedijų leidybos inst., 2004, T. 5, p. 205.

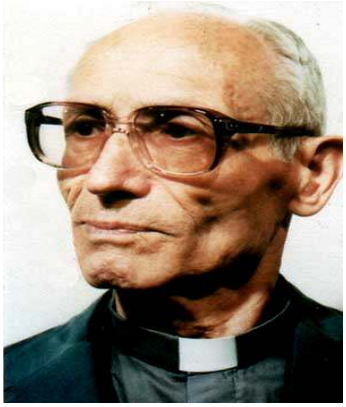

Gavėnas Pranas – kunigas salezietis, publicistas, rašytojas.

Gimė 1918 m. spalio 11 d. Zapalimų k., Kalvarijos vlsč., Marijampolės apskr., mirė 1999 m. vasario 7 d. Alytuje. Studijavo Italijoje. Į kunigus įšventintas 1949 m. Nuo 1964 m. rašė „Drauge“, nuo 1952 m. redagavo „Saleziečių balsą“. 1954 m. įkūrė „Jaunimo biblioteką“, kurioje pats parašė „Jaunojo galiūno keliu“, „Didysis reisas“, „Melskimės, broliai!“ ir kt. Įkūrė Saleziečių žinių agentūrą, kuri šiandien aptarnauja spaudą 33 valstybėse. Nuo 1964 m. Europos žurnalistų bendruomenės narys steigėjas.

L.: Lietuvių dvasininkai kūrėjai : kūriniai, gyvenimai / [sudarytojas Ričardas Jakutis]. - Vilnius : Poli, 2000, p. 619.

Gavėnas Vincentas – kunigas, marijonas.

Gimė 1804 m. gruodžio 3 d. Sūsninkų k., Raudenio vlsč., Kalvarijos apskr., mirė 1885 m. spalio 8 d. Didvyžiuose. 1838-1844 m. Marijampolės Marijonų vienuolyno vyresnysis, iš šių pareigų rusų valdžios nušalintas, kurį laiką buvo vyresnysis Igliaukos vienuolyne. Po 1863 m. sukilimo rusų valdžios ypač sekamas, kaip pavojingas asmuo, nebuvo tvirtinamas jokioms pareigoms vienuolyne, negavo senatvės pensijos. Nuo 1854 m. gyveno Didvyžiuose prie dvaro koplyčios.

L.: Lietuvių enciklopedija / [redakcija: Vaclovas Biržiška - vyriausias redaktorius … [et al.]. - Boston (Mass.) : Lietuvių enciklopedijos leidykla, 1956, T. 7, p. 54.

Gidžiūnas Vincas Viktoras – kunigas, pranciškonas, istorikas.

Gimė 1912 m. rugsėjo 5 d. Marinkos k., Balkūnų vlsč., Kalvarijos apskr., mirė 1984 m. sausio 30 d. Kearnyje, Niu Džersio valstijoje, JAV. Mokėsi Kauno Pavasario suaugusiųjų ir Kretingoje Pranciškonų gimnazijose. 1934 m. liepos 21 d. įstojo į pranciškonus ir 1937 m. išsiųstas į Italiją, studijavo teologiją. 1940 m. birželio 2 d. įšventintas į kunigus. 1941 m. rudenį įstojo į Popiežiškąjį Šv. Antano pranciškonų universitetą ir studijavo Bažnyčios istoriją, parašęs disertaciją „De Fratribus Minoribus in Lituanika“, gavo daktaro laipsnį. Studijuodamas Romos lietuvių kolonijoje reiškėsi kaip pamokslininkas ir visuomenininkas. 1946 m. atvyko į JAV ir buvo įtrauktas lietuvių pranciškonų veiklą. Čia jis buvo pamokslininku, JAV tretininkų viršininku, provincijos sekretoriumi Bridgevile, Brukline, Kenebunke, vienuolynų viršininku, provincijolo patarėjas. Taip pat Bruklino vienuolyno viršininku ir Vyriausiuoju Ateitininkų federacijos dvasios vadu. Bendradarbiavo „Aiduose“, „Ateityje“, „Drauge“, „Darbininke“, „„Tėviškės žiburiuose“, „Lietuvių enciklopedijoje“. 1962-1984 m. redagavo žurnalą „Šv. Pranciškaus varpelis“. Parašė veikalų apie šv. Kazimierą (1958), pranciškonų ordiną (1971), gausiai panaudojęs archyvų šaltinius, pirmasis plačiau tyrė pranciškonų istoriją Lietuvoje. Svarbiausios studijos: „Apie mažuosius brolius Lietuvoje 1245-1517“ (1950), „Apie mažųjų brolių misijas Lietuvoje XIII ir XIV a.“ (1950), „Legendiškieji pranciškonų kankiniai Vilniuje“ (1954), „Apie mažųjų brolių observantų pradžią Lietuvoje“ (1970), „Pranciškonų observantų bernardinų gyvenimas ir veikla Lietuvoje 15 ir 16 a.“ (1982), „Jurgis Ambraziejus Pabrėža (1771-1849)“ (1993).

L.: Lietuvių enciklopedija / [redakcija: Vaclovas Biržiška - vyriausias redaktorius … [et al.]. - Boston (Mass.) : Lietuvių enciklopedijos leidykla, 1956, T. 7, p. 206.

Visuotinė lietuvių enciklopedija / [mokslinė redakcinė taryba: pirmininkas - Juozas Tumelis … et al.]. - Vilnius : Mokslo ir enciklopedijų leidybos inst., 2004, T. 6, p. 633.

Grabau-Grabauskas Juozas – mokytojas, visuomenės veikėjas.

Gimė 1895 m. Daukšių k., Padovinio vlsč., Kalvarijos apskr., mirė 1962 m. vasario 19 d. Niujorke, JAV. Mokėsi mokytojų seminarijoje, baigė pedagogų kursus Voroneže. Taip pat studijavo Vytauto Didžiojo universitete. 1954 m. baigė „Real Estate“ institutą Niujorke. Pirmojo pasaulinio karo metu dirbo mokytoju lietuvių mokykloje Rusijoje. 1920-1922 m. mokytojavo Lietuvoje, vėliau perėjo dirbti į darbo ir socialinės apsaugos sritį. 1941-1944 m. Vilniaus turtų valdymo direkcijos vedėjas. Bendradarbiavo periodinėje spaudoje. Išleido: „Pramonės įmonių vadovėlis“ (1930), „Socialinė globa“ (1932), „Darbo ir socialinės apsaugos teisė“ (1934), „Darbininkų namų statyba“ (1935), „Pramonės darbininkų įstatymai“ (1936), „Religijų tikrovė“ (1939), „Kelias į pasisekimą“ (1953).

L.: Lietuvių enciklopedija / [redakcija: Vaclovas Biržiška - vyriausias redaktorius … [et al.]. - Boston (Mass.) : Lietuvių enciklopedijos leidykla, 1956, T. 7, p. 404.

Grinevičius Adomas – kunigas, knygnešys, draudžiamosios lietuviškos spaudos platinimo organizatorius. Gimė 1845 m. gruodžio 23 d. Kirkiliavo k., Liudvinavo vlsč., Kalvarijos apskr., mirė 1932 m. gruodžio 21 d. Kaune, (palaidotas Panemunės kapinėse). Gimė sulenkėjusių bajorų šeimoje. Mokydamasis Marijampolės gimnazijoje ir Seinų kunigų seminarijoje, atgaivino lietuviškumą. 1870 m. įšventintas į kunigus ir paskirtas vikaru į Aukštąją Panemunę (dabar Panemunės parapija, Kauno m.). 1871 m. perkeltas vikaru į Kalvariją. Užmezgė ryšius ir bendradarbiavo su kunigu Martynu Sederevičiumi, Juozu Kancleriu, Antanu Švedu ir kitais šio krašto knygnešiais. A. Grinevičiaus sumanumas, drąsa, organizaciniai sugebėjimai Pietų Lietuvoje padėjo sukurti lietuviškos spaudos platinimo tinklą. A. Grinevičiaus rūpesčiu spaudiniai pasiekdavo tolimiausius Dzūkijos kampelius, Seinų ir Kauno kunigų seminarijas. Spaudinius veždavo pats arba įduodavo klebono vežėjui. Platino ne tik religinę, bet ir pasaulietinę literatūrą. Bendradarbiavo su Marijampolės gimnazijos mokytoju bendramoksliu Tomu Žičkumi, kuris padėjo siųsti „Aušrą“ į Sankt Peterburgą. Kelis kartus vos neįkliuvęs tapo labai atsargus. Lietuviškos spaudos savo bute nelaikydavo. Slėptuvę įsirengė ant klebonijos aukšto, taip pat pas ūkininkus. Patikimiausia pagalbininkė Kalvarijoje buvo tretininkė Agota Zigmantaitė. Buvo suorganizavęs „Šviesos“ skaityklą-knygyną netoli Kalvarijos, Jurgežerių kaime. 1891 m. perkeltas klebonu į Ūdriją, netoli Alytaus. Čia rado vikaro Antano Radušio paliktą lietuviškos spaudos sandėlį. Spaudos atveždavo J. Kancleris. 1893 m. sustiprėjus knygnešių persekiojimui, žandarai kelis kartus buvo atvykę į Ūdriją, darė kratas, bet iš anksto perspėtas spėdavo lietuvišką spaudą paslėpti. Slėpdavo kiaulidės palėpėje esančiuose šiauduose. Neišlaikė įtampos ir 1894 m. nutarė visiškai baigti platinti spaudą. 1895 m. atvažiavusiam Vincui Šlekiui įdavė dar turimas knygas, kad pakeliui išmėtytų rugiuose. 1909 m. perkeltas į savo pirmąją parapiją – Aukštąją Panemunę. Rašė korespondencijas į „Varpą“, „Ūkininką“, „Žemaičių ir Lietuvos apžvalgą“, „Viltį“. Pasirašydavo Butrimo, Jungto, Berželio ir kitais slapyvardžiais.

L.: Lietuvos knygnešiai ir daraktoriai, 1864-1904 : [žinynas] / Benjaminas Kaluškevičius, Kazys Misius. - Vilnius : Diemedis, 2004, p. 158.

Visuotinė lietuvių enciklopedija / [mokslinė redakcinė taryba: pirmininkas - Juozas Tumelis … et al.]. - Vilnius : Mokslo ir enciklopedijų leidybos inst., 2005, T. 7, p. 177.

Januševičius Antanas – mokytojas, istorikas.

Gimė 1902 m. lapkričio 25 d. Epidemių k., Liubavo vlsč., Kalvarijos apskr., mirė 1943 m. birželio 7 d. Štuthofo koncentracijos stovykloje, Vokietijoje. 1925 m. baigė gimnaziją Marijampolėje, 1929 m. studijavo LU Teologijos-filosofijos fakultete. Mokytojavo Vilkaviškio gimnazijoje, paskui dirbo inspektoriumi Mažeikių gimnazijoje. 1939 m. rudenį paskirtas Skuodo gimnazijos direktoriumi. Bolševikmečiu mokytojavo Marijampolės berniukų gimnazijoje, 1941 m. laikinosios vyriausybės paskirtas jos direktoriumi. Už lietuvių jaunimo priešinimąsi nacių mobilizaciniams planams drauge su kitais 1943 m. kovo 16 d. areštuotas ir išgabentas į Štuthofo koncentracijos stovyklą. Ten netrukus mirė, užsikrėtęs dėmėtąja šiltine. Studijuodamas veikė ateitininkuose. 1926 m. liepą - 1928 m. birželį redagavo „Ateitį“ ir kaip to žurnalo leidinį 1927 m. išleido pirmąjį S. Nėries eilėraščių rinkinį „Anksti rytą“. Tais pačiais metais išvertė Cl. Peyroux veikalėlį apie vyskupą Kettlerį.

L.: Lietuvių enciklopedija / [redakcija: Vaclovas Biržiška - vyriausias redaktorius … [et al.]. - Boston (Mass.) : Lietuvių enciklopedijos leidykla, 1956, T. 9, p. 296.

Jasiukevičius Vincas – statybinių medžiagų technologas.

Gimė 1915 m. rugsėjo 20 d. Jurgežerių k., Kalvarijos vlsč., Kalvarijos apskr., mirė 1991 m. sausio 7 d. Kaune. 1946 m. baigęs Kauno universitetą iki mirties jame (nuo 1950 m. KPI, nuo 1990 m. KTU) dėstė. 1958 m. technikos mokslų kandidatas, 1961 m. docentas. 1946-1955 m. dar ir Geologijos ir geografijos instituto Mineralinių žaliavų sektoriaus vadovas. Veikalai: „Kolūkio plytinė“ (1955), „Plytų, čerpių ir drenų gamyba“ (1961), „Bendroji silikatų technologija“ (1963), „Bendrosios silikatų technologijos laboratoriniai darbai“ (1967).

L.: Visuotinė lietuvių enciklopedija / [mokslinė redakcinė taryba: pirmininkas - Juozas Tumelis … et al.]. - Vilnius : Mokslo ir enciklopedijų leidybos inst., 2005, T. 8, p. 581.

Jasiunskas Stasys – aviacijos kapitonas.

Gimė 1907 m. gegužės 8 d. Kamšų k., Raudenio vlsč., Kalvarijos apskr., mirė 1945 m. lapkričio 10 d. Uchtėje, Vokietijoje. 1928 m. baigė Marijampolės gimnaziją, 1931 m. karo mokyklą. 1931-1934 m. tarnavo 9-ajame pėstininkų pulke, vėliau perėjo į karo aviaciją. 1940 m. bolševikų iš kariuomenės atleistas ir areštuotas. Laimingai išlikęs per Červenės kalinių sušaudymą, vokiečių okupacijos metu veikė Aktyvistų fronto, vėliau LLKS eilėse. Tarnavo Vietinėje rinktinėje ir 1944 m. su kitais štabo karininkais buvo vokiečių suimtas, išgabentas į koncentracijos stovyklą Latvijoje, paskui pergabentas į Štuthofą. Pasibaigus karui, išėjo į laisvę ir veikė tremtinių tarpe Elšeno ir Uchtės stovyklose.

L.: Lietuvių enciklopedija / [redakcija: Vaclovas Biržiška - vyriausias redaktorius … [et al.]. - Boston (Mass.) : Lietuvių enciklopedijos leidykla, 1956, T. 9, p. 326.

Jasys (Jasiukevičius) Jonas – teisininkas, žurnalistas.

Gimė 1909 m. Jurgežerių k., Kalvarijos vlsč., Kalvarijos apskr., mirė 1983 m. liepos 1 d. Naujajame Londone, JAV. 1927 m. baigė Marijampolės gimnaziją. 1934 m. VDU Teisių fakultetą. Studijų metais kartu su kitais įkūrė Vytauto Didžiojo universiteto studentų korporaciją „Justitia“, taip pat priklausė ateitininkams, pavasarininkams. 1938 m. dirbo apylinkės teisėju. 1942-1944 m. Vilniaus, Marijampolės apygardų teismo prokuroro padėjėju. Išvykęs į Vokietiją, pateko į Hanau lietuvių stovyklą, dirbo stovyklos administracijoje. 1946 m. buvo Lietuvos tremtinių teisininkų draugijos centro valdybos narys. 1946-1949 m. tremtinių vyriausiojo teismo prokuroras. 1946-947 m. Frankfurto universitete studijavo teisės mokslus. 1949 m. persikėlė į JAV. Yra parašęs feljetonų (slapyvardis Jurgis Ežerietis), straipsnių „Drauge“.

L.: Jungtinių Amerikos Valstijų lietuviai : biografijų žinynas / grupės vadovė: Jonė Liandzbergienė. - Vilnius : Mokslo ir enciklopedijų leidybos inst., 1998, T. 1, p. 387.

Jokūbynas Vincas S. – vertėjas, publicistas, visuomenininkas, knygnešys, daraktorius.

Gimė 1873 m. rugsėjo 29 d. Klinavo k., Liubavo vlsč., Kalvarijos apskr., mirė 1958 m. vasario 15 d. Čikagoje, JAV. Mokėsi Liubavo pradžios valdinėje mokykloje, Kalvarijos miesto dviklasėje mokykloje. Tėvui mirus, grįžo į tėviškę padėti motinai. Susipažino su J. Tacilausku, gaudavo iš jo lietuviškos spaudos („Ūkininką“, lietuviškų kalendorių ir kt. knygelių) ir platino aplinkiniuose kaimuose. Kaimynui įskundus, policija namuose darė kratą. Surado „Ūkininko“ numerį, du lietuviškus kalendorius. Buvo iškelta byla, nubaustas 7 mėn. kalėti Kalvarijos kalėjime. Grįžęs iš kalėjimo, vėl platino lietuvišką spaudą, ėmėsi mokyti vaikus lietuviško rašto. Artimesnių apylinkių vaikus mokė vakarais jų namuose, o dienomis mokė septynis vaikus savo namuose. Vėl buvo atlikta krata, bet šį kartą krėtėjai nieko nerado, nes lietuviškos knygos buvo gerai paslėptos, o mokiniai tuo metu atostogavo. Prasidėjus didesniems persekiojimams ir artinantis šaukimui į carinę armiją, 1895 m. lapkričio 11 d. emigravo į JAV. Nuo 1903 m. dirbo Amerikoje leidžiamų lietuviškų laikraščių redakcijose (redagavo „Tėvynę“, „Amerikos lietuvį“ ir kt. laikraščius), dalyvavo lietuviškose radijo laidose.

L.: Lietuvos knygnešiai ir daraktoriai, 1864-1904 : [žinynas] / Benjaminas Kaluškevičius, Kazys Misius. - Vilnius : Diemedis, 2004, p. 188.

Jonynas Ignas – istorikas, diplomatas.

1884 m. sausio 24 d. Atesninkų k., Simno vlsč., Kalvarijos apskr., mirė 1954 m. liepos 14 d. Kaune. 1904-1911 m. studijavo istoriją Maskvos universitete. 1905-1909 m. per atostogas studijavo Grenoblio universiteto Literatūros fakultete ir įgijo prancūzų kalbos ir literatūros mokytojo teises. 1909-1911 m. važinėjo į Berlyno universitetą klausytis istorikų paskaitų. 1905-1906 m. dalyvavo revoliucijos įvykiuose Maskvoje ir Dzūkijoje, už tai teistas, bet išteisintas. 1911-1919 m. mokytojavo Bogorodske, Maskvoje. 1919 m. Lietuvos bolševikų marionetinės vyriausybės švietimo liaudies komisariato skyriaus vedėjas, 1919-1920 m. Vilniaus mergaičių lietuvių gimnazijos direktorius. Lenkų buvo suimtas, vos išvengė sušaudymo. Dalyvavo Lietuvių mokslo draugijos veikloje. 1919-1920 m. Laikinojo lietuvių komiteto sekretorius. 1920 m. Lietuvos vyriausybės vyriausias įgaliotinis Vilniaus kraštui. 1920-1922 m. Lietuvos valstybės atstovas Tautų Sąjungos Karinės kontrolės komisijoje Vilniaus krašto reikalams. 1922-1929 m. dirbo Užsienio reikalų ministerijoje. 1926 m. parengė Lietuvos Respublikos vyriausybės protestą SSRS atstovybei dėl Lietuvos Metrikos grąžinimo. Nuo 1931 m. Lietuvos Respublikos atstovas Tarptautiniame istorikų komitete. Lietuvių draugijos SSRS tautų kultūrai pažinti vienas steigėjų 1929 m., 1938-1939 m. pirmininkas. 1924-1939 m. ir 1944-1946 m. dėstė Lietuvos, VDU, 1940-1943 m. ir 1944-1954 m. VU, nuo 1931 m. Lietuvos istorijos katedros, 1945-1948 m. SSRS tautų istorijos katedros vedėjas. Svarbiausias veikalas - „Vytauto šeimyna“ (1932). Taip pat parašė studiją „Mykolas Lietuvis ir jo amžius“. Iš lotynų kalbos į lietuvių kalbą išvertė Mykolo Lietuvio traktatą „Apie lietuvių, totorių ir maskvėnų papročius“ (1966). I. Jonynas daug prisidėjo ugdant naują lietuvių istorikų kartą.

L.: Visuotinė lietuvių enciklopedija / [mokslinė redakcinė taryba: pirmininkas - Juozas Tumelis … et al.]. - Vilnius : Mokslo ir enciklopedijų leidybos inst., 2005, T. 8, p. 707-708.

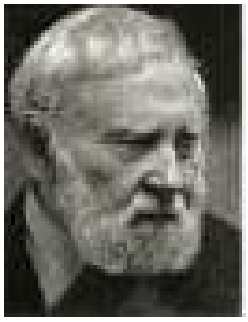

Jonynas Vytautas Kazimieras – grafikas, skulptorius, vitražininkas, pedagogas, JAV nacionalinės mokslo akademijos narys (1971). VDA garbės daktaras (1996).

Gimė 1907 m. kovo 16 d. Ūdrijos k., Ūdrijos vlsč., Kalvarijos apskr., mirė 1997 m. gruodžio 4 d. Vilniuje. 1923-1929 m. mokėsi Kauno meno mokykloje (pas A. Galdiką, A. Varną), 1931-1934 m. – Nacionalinėje dailės ir amatų konservatorijoje, 1935 m. – Boulle'io mokykloje (abi Paryžiuje). 1935-1940 m. dėstė Kauno meno mokykloje. 1936-1941 m. Lietuvos paminklų apsaugos inspekcijos konservatorius, vėliau viršininkas. 1941-1944 m. Kauno taikomosios ir dekoratyvinės dailės instituto direktorius ir dėstytojas. 1944 m. pasitraukė į Vokietiją, 1946 m. įkūrė Dailės ir amatų mokyklą Freiburge, iki 1949 m. buvo jos direktorius ir dėstytojas, 1950-1951 m. dėstė Dailės ir architektūros mokykloje Maince. 1951 m. atvyko į JAV. Niujorke 1952-1956 m. dėstė Catan-Rose meno institute, 1957-1973 m. – Fordhamo universitete. 1955 m. Niujorke įsteigė M. K. Jonyno ir D. Shepherdo bažn. meno studiją. Kūrė estampus (M. Šleževičiaus, 1940, M. K. Čiurlionio, 1949, portretai, Zapyškio bažnyčia 1943, Šv. Antanas 1950, Europa 1953), iliustravo knygų (K. Donelaičio „Metai“ 1940, J. W. Goethe's „Jaunojo Verterio kančios“ 1947 ir „Mainco apgultis“ 1951, P. Merimė „Lokys“ 1949, K. Borutos „Mediniai stebuklai“ 1988), nupiešė plakatų, ekslibrisų, pašto ženklų, nuliejo akvarelių. Nuo 1951 m. kūrė dekoratyvines skulptūras, vitražus, mozaikas, projektavo baldus: Dievo Motinos seserų koplyčios Viltone, langų vitražai, bareljefai (1961), Kristaus Atsimainymo lietuvių parapijos bažnyčios Maspete, langų vitražai (1962), Nekaltojo Prasidėjimo bažnyčios Vašingtone Šiluvos Dievo Motinos koplyčios sienų mozaika (1963), Šv. Brendano vienuolyno koplyčios Bronkse, langų vitražai (1964), Šv. Petro bazilikos (Vatikane) Lietuvių koplyčios sienų reljefai (1968-1970), Šv. Antano bažnyčios Bridgevilyje langų vitražai, baldai (1971). V. K. Jonyno grafikos kūriniams būdinga meistriška, raiški raižysena, linijų ritmika, skulptūroms, vitražams – išradinga, ritmiška kompozicija, apibendrintos, konstruktyvios formos. Nuo 1930 m. dalyvavo parodose (Nepriklausomųjų dailininkų draugijos, Ars ir kt.) Lietuvoje, Prancūzijoje (1937 m. Paryžiaus pasaulinėje parodoje už grafikos darbus apdovanotas dviem aukso medaliais), Latvijoje, Vokietijoje, Italijoje, JAV ir kitur. Kūrinių turi Lietuvos (NČDM, LDM), Latvijos, Estijos, Vokietijos, Olandijos, JAV muziejai. Prancūzijos Garbės legiono kryžius (1938).

L.: Visuotinė lietuvių enciklopedija / [mokslinė redakcinė taryba: pirmininkas - Juozas Tumelis … et al.]. - Vilnius : Mokslo ir enciklopedijų leidybos inst., 2005, T. 8, p. 708.

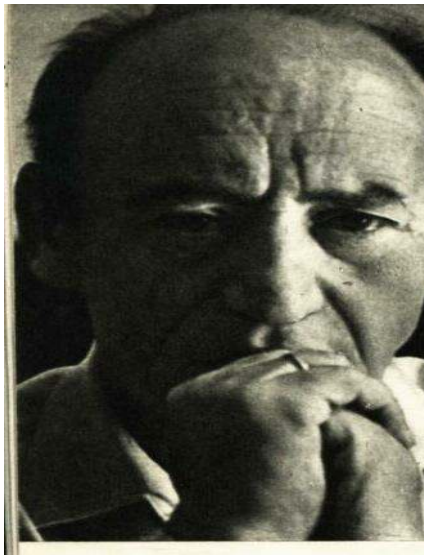

Josadė Jokūbas – rašytojas, prozininkas, dramaturgas, kritikas.

Gimė 1911 metais rugpjūčio 15 d. Kalvarijoje, mirė 1995 m. lapkričio 9 d. Vilniuje. 1931 m. baigė Ukmergės žydų gimnaziją. Kauno Vytauto Didžiojo universitete studijavo humanitarinius mokslus. Nuo 1935 m. ėmė reikštis žydų spaudoje, paskelbė apsakymų. Kūryboje daugiausia vaizduoja Lietuvos žydų gyvenimą. „Tapau žydų literatu, - po daugelio metų liudys rašytojas. – Slampinėdavom su draugu po Laisvės alėją ir ginčydavomės, kaip įgyvendinti pasaulyje teisybę ir teisingumą...“. Savo knygos J. Josadė nespėjo išleisti – sutrukdė karas. Kovojo SSRS 16-osios lietuviškos divizijos gretose, buvo sužeistas, vėliau apdovanotas ordinais ir medaliais. Iš artimųjų po karo neliko nieko. Motina, tėvas, seserys, visi giminės – sušaudyti. „Keturiolika vaikų buvo išauginusi senelė, bet nė vieno nėra tarpe gyvųjų“, - su dideliu sielvartu rašė jis savo autobiografijoje. Šiurpūs fronto įvykiai giliai įsirėžė į širdį. Rodos, imk ir rašyk, išliek savo skausmą. Bet kur parašius spausdinti, kai nėra leidinių žydų kalba? Padėjo bičiuliai lietuvių rašytojai Julius Būtėnas, Juozas Baltušis, Jonas Šimkus. Atsisakyti teko ne tik gimtosios kalbos, bet ir žydiškos tematikos – toks buvo laikas“. 1961 metais pasirodė jo literatūros kritikos straipsnių rinkinys „Knyga ir tikrovė“, 1964 m. – apsakymų rinkinys „Neatplėšk mano laiško“. 1963 m. Panevėžio dramos teatras pastatė J. Josadės dramą „Nepalik manęs, Liuda“. Nuo to laiko rašytojas atsidėjo beveik vien dramaturgijai. Jo pjesės rampos šviesą pamatė ne tik Panevėžyje, bet ir Šiauliuose, kitur. 1981 m. „Vagos“ leidykla išleido penkių jo pjesių rinkinį „Užupio drama“; „Pergalės“ žurnalas išspausdino kino apysaką „Bangų mūša“, vienas Maskvos teatras pastatė tragediją „Ir niekas niekam nenorėjo blogo“ („Tylos sindromas“). Maskvoje einantis literatūrinis žurnalas žydų kalba „Sovetiš heimland“ („Tarybinė tėvynė“) publikavo jo tragediją „Icikas Vitenbergas“. Pastarieji veikalai kartu su dar dviem tragikomedijomis – „Užtrenktos durys“ ir „Šiurpios išdaigos“ – sudaro naują pjesių rinkinį, kurį rašytojas 1989 metais įteikė „Vagos“ leidyklai. Daug dešimtmečių Jokūbas Josadė buvo gerokai nutolęs nuo žydų tematikos, bet vėlesniųjų metų kūryboje, ypač tragedijoje „Tylos sindromas“ ir „Icikas Vitenbergas“, vėl suskamba žydiški motyvai.

L.: Šiaurės gėlės : Lietuvos žydų prozos antologija / sudarė Emanuelis Zingeris. - Vilnius : Vaga, 1997, p. 381-382.

Junkaitis Viktoras – poetas, prozininkas.

Gimė 1927 m. vasario 23 d. Akmenynų k., Kalvarijos vlsč., Marijampolės apskr., mirė 1994 m. rugpjūčio 3 d. Jonavoje. Baigė Kalvarijos gimnaziją. 1952 m. suimtas ir nuteistas 25 m. Kalėjo Vorkutos, Taišeto lageriuose. Grįžęs 1957 m. dirbo melioracijoje, ilgesnį laiką gyveno Kazachstane, vėliau Jonavoje. Eilėraščių ir apsakymų išspausdino periodikoje. 1997 m. išleistame poezijos rinkinyje „Viltis ir likimas“ greta patriotinių bei asmeninių išgyvenimų motyvų, kandžios intonacijos posmais išjuokiama sovietinė tikrovė.

L.: Lietuvių literatūros enciklopedija / [redaktoriai Vytautas Kubilius, Vytautas Rakauskas, Vytautas Vanagas]. - Vilnius : Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 2001, p. 207.

Kajackas Algimantas Vincas – teologijos daktaras, docentas, Vytauto Didžiojo universiteto Katalikų teologijos fakulteto Bendrosios teologijos katedros vedėjas, Bažnyčios istorijos ir liturgijos dėstytojas.

Gimė 1932 m. gruodžio 21 d. Trakėnų k., Kalvarijos vlsč., Marijampolės apskr. 1939-1945 m. mokėsi Brazavo (Marijampolės apskr.), 1947-1956 m. Kapsuko 1-ojoje vid. mokyklose, 1956-1961 m. studijavo Kauno kunigų seminarijoje, 1980-1982 m. Teologijos fakulteto licenciatūroje. Iš pradžių paskirtas Prienų parapijos, po to Šakių vikaru, Sasnavos klebonu, nuo 1976 m. Kauno kunigų seminarijos dėstytoju. Nuo 1991 m. Vytauto Didžiojo universiteto Katalikų teologijos fakulteto dėstytojas, nuo 1994 m. Vilkaviškio vyskupijos katedros kapitulos kanauninkas, nuo 1996 m. Vilkaviškio vyskupijos Bažnytinio meno komisijos pirmininkas.

L.: Lietuvių dvasininkai kūrėjai : kūriniai, gyvenimai / [sudarytojas Ričardas Jakutis]. - Vilnius : Poli, 2000, p. 631.

Kalinauskas Bronius – kalbininkas.

Gimė gimė 1908 m. liepos 4 d. Mergutrakio k. (dabar Sangrūdos sen., Kalvarijos sav., Marijampolės apskr.), mirė 2001 m. birželio 19 d. Vilniuje, palaidotas Rasų kapinėse. Mokėsi Marijampolės Rygiškių Jono gimnazijoje. Studijavo Vytauto Didžiojo universitete. Mokytojavo Kybartų, Raseinių, Rokiškio gimnazijose, Telšių mokytojų seminarijoje. 1947-1951 m. dirbo Klaipėdos mokytojų institute, 1953-1985 m. Vilniaus pedagoginiame institute (nuo 1966 m. docentas). 1963 m. apgynė daktaro disertaciją „Žemaitės raštų kalbos frazeologija“. 1972 m. išleido „Lietuvių kalbos žodžių junginių sintaksę“, 1974 m. - „Lietuvių liaudies šnekamosios kalbos frazeologiją“, 1980 m. - „Sintaksės teorijos ir sakinio problemos dabartiniame lingvistikos raidos etape“. Prisidėjo prie „Lietuvių kalbos žodyno“ rengimo.

L.: Tarybų Lietuvos enciklopedija / mokslinė redakcinė taryba J. Zinkus (pirmininkas) … [et al.]. - Vilnius : Vyriausioji enciklopedijų redakcija, 1986, T. 2, p. 185.

Kaluškevičius Jonas – knygnešys.

Gimė 1862 m. Cyrailės k., Mockavos vlsč., Seinų apskr. (dabar Sangrūdos sen., Kalvarijos sav., Marijampolės apskr.), mirė 1941 m. vasario 20 d. Būdviečio k., Būdviečio sen., Lazdijų r. Tėvai buvo valstiečiai, turėjo 26 margus (apie 14 ha) žemės. Nuo mažens dirbo tėvų ūkyje. Būdamas apie 20 metų amžiaus miške pjovė medžius, griūdamas medis sužalojo koją, kurią vėliau teko amputuoti. Vedęs Gertrūdą Kupčinskaitę, apsigyveno jos ūkyje Būdviečio k. Užaugino penkis vaikus. Dėl luošumo nelabai galėjo ūkininkauti. Būdvietyje kunigavęs A. Grajauskas 1883 m. paskatino pardavinėti devocionalijas (rožinius, škaplierius, medalikėlių kryželius ir kt.), taip pat slaptai platinti draudžiamą religinę lietuvišką spaudą (maldaknyges, giesmynus ir kt.). Padėjo įsigyti vežimą ir arklį. Vežime knygoms slėpti J. Kaluškevičius sumeistravo antrą dugną, čia slėpdavo gabenamas lietuviškas knygas. Pasisiuvo sermėgą su ilgomis siauromis kišenėmis, į kurias taip pat pridėdavo knygų. J. Kaluškevičius platindavo knygas aplinkiniuose miesteliuose per muges ir atlaidus. Savo prekybos palapinėje viešai pardavinėdavo smulkias galanterijos prekes bei devocionalijas. Lietuviškos knygos, daugiausia religinės, būdavo paslėptos giliau. Nuvažiuodavo į Punską, Seinus, Kalietniką, Smalėnus, Rudaminą, Lazdijus, Krosną. Gabenti ir platinti sekėsi neblogai, bet įkliuvo 4 kartus: Lazdijuose (jo prekybos palapinėje žandarai rado keletą lietuviškų knygų, sumokėjo 20 rb baudą, knygas atėmė), Punske (vieną kartą rasta 40 lietuviškų maldaknygių, valsčiuje teko pasirašyti, kad daugiau nebeplatins, antrą kartą per kratą spėjo knygas atiduoti pažįstamiems žmonėms) ir Kalietnike (policija paėmė keletą lietuviškų kalendorių, byla buvo nutraukta panaikinus spaudos draudimą). Lietuvišką spaudą platino daugiau kaip 20 metų.

L.: Lietuvos knygnešiai ir daraktoriai, 1864-1904 : [žinynas] / Benjaminas Kaluškevičius, Kazys Misius. - Vilnius : Diemedis, 2004, p. 205-206.

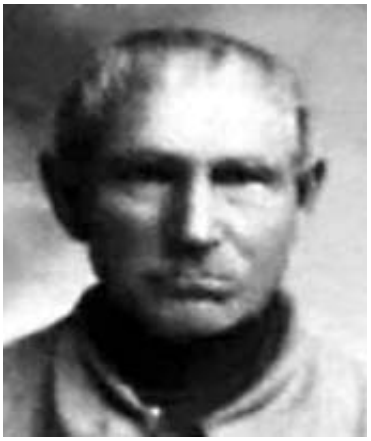

Kancleris Juozas (Kanclerius, Kanclierius, Kancerius, Kancležis) – knygnešys.

Gimė 1863 m. Veselavos k., Igliaukos valsč. Marijampolės apskr., mirė 1936 m. liepos 21 d. Kalvarijoje, Marijampolės apskr. Kilęs iš ūkininkų šeimos. Anksti neteko tėvų. Augo pas gimines Paulionius Santakos k., Kalvarijos apskr. Skaityti, rašyti išmoko pats, jau grįžęs iš kariuomenės. Paulionio svainis J. Barkauskas apie 1887 m. supažindino su knygnešiu P. Mikolainiu, kuris jo ūkyje Juodelių k. (Kalvarijos apyl.) buvo įsirengęs slaptą knygų sandėlį. J. Kancleris padėjo P. Mikolainiui platinti spaudą. 1890 m. dėl žandarų persekiojimų P. Mikolainiui išvykus į Prūsiją, pradėjo pats gabenti spaudą iš Tilžės. Tapo knygnešiu profesionalu. Buvo nepaprastos valios, drąsos ir gabumų, pramintas Suvalkijos knygnešių karaliumi. Turėjo daug patikimų bendradarbių – knygnešių ir spaudos platintojų. Pas valstiečius įsirengė slėptuvių. Per metus vidutiniškai parsigabendavo apie 20 transportų – 100-120 panešamų ryšulių už 10 000 rb. Vienu kartu iš Tilžės imdavo už 500 rb. Nešdavo įvairaus turinio spaudinius. Mėgo pasaulietinius. Parsigabeno ir išplatino „Aušros“ likučius. Spauda aprūpindavo daugelį Sūduvos knygų platintojų, Vilniaus inteligentų. Spaudinius pats pristatydavo V. Kudirkai, A. Grinevičiui, K. Griniui, S. Matulaičiui ir kt. to meto įžymiems veikėjams. „Sietyno“ spaudos platintojų draugijoje tapo vienu iš pagrindinių knygnešių. Išaiškinus draugiją, buvo ieškomas žandarų, bet spėjo pasislėpti. Buvo ir „Artojų“ draugijos narys. 1899 m. spalio mėn. pasienio sargybinių sužeistas ir areštuotas, sugebėjo pabėgti. 1901 m. lapkričio 26 d. sulaikytas prie Rumokų k. (Vilkaviškio r.). Per kratą rado drabužiuose paslėptus 25 spaudinius. Kardomasis areštas taikytas Vilkaviškyje, Marijampolėje, Kalvarijoje. Nuo 1901 m. gegužės mėn. Kalvarijos kalėjime ėmė vaizduoti išprotėjusį. Išvežtas į Tvorkų psichiatrijos ligoninę netoli Varšuvos. Pripažintas nepagydomu ligoniu ir grąžintas į Suvalkus. 1902 m. gegužės 1 d. paleistas iš kalėjimo. Aktyviai prisidėjo prie 1905 m. revoliucijos, į Lietuvą gabeno revoliucinę spaudą ir ginklus. Nuo 1931 m. gruodžio 1 d. jam paskirta 50 Lt knygnešio pensija. Kalvarijoje gavo pusę gyvenamojo namo.

L.: Lietuvos knygnešiai ir daraktoriai, 1864-1904 : [žinynas] / Benjaminas Kaluškevičius, Kazys Misius. - Vilnius : Diemedis, 2004, p. 206-207.

Kasiulis Matas – liaudies dailininkas.

Gimė 1871 m. Grabaukos k., Krosnos vlsč., Kalvarijos apskr., mirė 1925 m. Dar jaunas būdamas yra padaręs keletą šventųjų statulų Krosnos bažnyčiai. Kiek vėliau, mokėsi Varšuvos pritaikomosios dailės mokykloje. Grįžęs į Krosną, įsteigė savo dirbtuvėlę. Už draudžiamosios lietuviškos literatūros platinimą dažnai buvo suimamas, kalinamas ir tremiamas. Vengdamas bausmės, išvyko į JAV, vertėsi fotografijos darbais. Prieš Pirmąjį pasaulinį karą grįžo į Lietuvą ir apsigyveno Simne.

L.: Lietuvių enciklopedija / [redakcija: Vaclovas Biržiška - vyriausias redaktorius … [et al.]. - Boston (Mass.) : Lietuvių enciklopedijos leidykla, 1957, T. 11, p. 132.

Kirtiklis Andrius – poetas, prozininkas.

Gimė 1901 m. liepos 27 d. Plynių k., Padovinio vlsč., Kalvarijos apskr., mirė 1993 m. spalio 3 d. Plungėje. 1931 m. baigė Vytauto Didžiojo universitete lituanistiką. Mokytojavo Kretingos, Skuodo, Plungės gimnazijose, sovietmečiu tarnavo Plungės įstaigose. „Ateityje“, „Naujojoje vaidilutėje“, „Ateities spinduliuose“ paskelbė eilėraščių, vaizdelių, straipsnių. 1928 m. išleido jaunatviško idealizmo draminę poemėlę „Gegužės vakaras“. Bendradarbiavo „Lietuviškojoje enciklopedijoje“. 1935 m. į lietuvių kalbą išvertė vokiečių rašytojo F. N. Achermanno romaną „Aramas Bela“.

L.: Lietuvių literatūros enciklopedija / [redaktoriai Vytautas Kubilius, Vytautas Rakauskas, Vytautas Vanagas]. - Vilnius : Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 2001, p. 236.

Klimas Adolfas – žurnalistas, visuomenės veikėjas.

Gimė 1889 m. birželio 16 d. Kušliškių k., Kalvarijos vlsč., Kalvarijos apskr., mirė 1985 m. spalio 9 d. Klivlende, JAV. Mokėsi Kalvarijos dviklasėje mokykloje. Išlaikęs pradžios mokyklos mokytojo egzaminus, 1913-1914 m. dirbo Kalvarijos apskr. Navasodų pradžios mokykloje. 1912-1916 m. su pertraukomis studijavo teisę ir pedagogikos dalykus Maskvos Šaniavskio universitete. 1915-1916 m. dirbo Maskvos lietuvių komitete karo pabėgėliams šelpti, nuo 1916 m. to paties komiteto kultūros ir švietimo Sankt Peterburgo sekcijoje ir leidinio „Lietuvių balsas“ redakcijoje. 1918 m. grįžo į Lietuvą, dirbo Knygų leidimo komisijoje prie Lietuvių mokslo draugijos, laikraščio „Lietuvos aidas“ redakcijoje. 1920-1921 m. buvo faktiškas laikraščio „Lietuvos ūkininkas“ redaktorius, leidinių „Darbas“, „Saulėtekis“, „Varpas“ redakcijų darbuotojas. 1921 m. redagavo Šaulių sąjungos organą „Trimitas“. Buvo 1920 m. Steigiamojo ir kitų seimų stenogramų redaktorius. Nuo 1906 m. rašinius Pelagiaus slapyvardžiu spausdino leidiniuose „Naujoji gadynė“ „Vilniaus žinios“, „Lietuvos žinios“, o slapyvardžiu Kelmutis arba A. Klimas ir inicialais A. K. – savaitraštyje „Lietuvos ūkininkas“. Po 1917 m. rusų revoliucijos dirbo „Santaros“ redakcijoje ir buvo redakcinės komisijos narys, taip pat leidinio „Laisvoji Lietuvos mokykla“ redaktorius. Lietuvių rašytojų ir žurnalistų sąjungos signataras, 1929 m. – vienas Lietuvos žurnalistų sąjungos steigėjų. Apie Lietuvą rašė ir esperanto kalba suomių leidinyje „Sanomat“, flamandų „Gazet van Gent“. 1937 redagavo dienraštį „Šiandien“. Parašė mokyklinių vadovėlių „Europos geografija“ (1920, II leid. 1925), „Geografija“ (1925), „Užeuropių geografija“ (1925, II leid. 1935), „Lietuvos geografija“ (1922, IV leid. 1937), esperanto kalbos vadovėlį (1928). Po Antrojo pasaulinio karo emigravo į JAV. Ten bendradarbiavo laikraštyje „Naujienos“, „Lietuvių enciklopedijoje“, kituose JAV lietuvių leidiniuose.

L.: Jungtinių Amerikos Valstijų lietuviai : biografijų žinynas / grupės vadovė: Jonė Liandzbergienė. - Vilnius : Mokslo ir enciklopedijų leidybos inst., 1998, T. 1, p. 503.

Žurnalistikos enciklopedija / [sudarytojai Genovaitė Burneikienė, Dalia Dirvonaitė, Juozapas Vytas Urbonas. - Vilnius : Pradai, 1997, p. 230.

Klimas Bernardas – ūkininkas, knygnešys.

Gimė 1858 m. liepos 30 d. Kušliškių k., Kalvarijos vlsč., Kalvarijos apskr., mirė 1901 m. liepos 31 d. ten pat (palaidotas Kalvarijos kapinėse). Turėjo 300 margų (apie 150 ha) ūkį. Baigęs Marijampolės gimnazijos 4 klases, buvo pradėjęs mokytis Seinų kunigų seminarijoje. Žuvus broliui, mokslą nutraukė ir pradėjo ūkininkauti. Slėpdavo knygnešių atneštą lietuvišką spaudą. Labai sumaniai buvo įrengęs dideles slėptuves knygoms. Vieną – klėtyje, kambarėlyje, kuriame laikydavo mėsą; antrą – gyvenamajame name, sandėliuke, kuriame buvo laikomi maisto produktai. 1883 m. vedė Eleną Rašytinytę. Žmona pritarė jo slaptiems darbams ir tapo pagalbininke. Artimai bendradarbiavo su Kalvarijos vikaru Adomu Grinevičiumi, nuolat su juo aptardavo spaudos platinimo reikalus. Daug spaudos iš Mažosios Lietuvos atgabendavo Juozas Kancleris ir kiti. Pasiimti spaudos atvykdavo J. Linkevičius, A. Zigmantaitė, J. Šmulkštys, J. Barkauskas ir kiti. Susipažino su Kalvarijos aukštais rusų valdininkais: apskrities ir policijos viršininkais, karininkais, kurie per medžioklę užeidavo pas Klimus ir buvo dosniai pavaišinami. Tai sumažindavo pavojų įtarinėjimams. Įkliuvus knygnešiui kunigui Juozui Šmulkščiui, žandarai susidomėjo, kokiais reikalais jis važinėja pas Klimus. Apie tai sužinoję Klimai knygas užkasė. Po 2 mėnesių knygas iškasė ir vėl platino. Rašė korespondencijas į lietuvių spaudą. Užaugino tris sūnus: Adolfą, Sergijų, Petrą, kurie buvo aktyvūs valstybės ir visuomenės veikėjai, ir dukrą Aldoną. Mirė susirgęs džiova.

L.: Lietuvos knygnešiai ir daraktoriai, 1864-1904 : [žinynas] / Benjaminas Kaluškevičius, Kazys Misius. - Vilnius : Diemedis, 2004, p. 232.

Klimas Petras – Lietuvos nepriklausomybės akto signataras, užsienio reikalų ministras, diplomatas, istorikas.

1891 m. vasario 23 d. Kušliškių k., Kalvarijos vlsč., Kalvarijos apskr., mirė 1969 m. sausio 16 d. Kaune. Mokėsi Marijampolės gimnazijoje, dalyvavo tautiniame išsivadavimo judėjime. 1910-1914 m. studijavo Maskvos universiteto Teisės fakultete. Aktyviai bendradarbiavo liberaliame „Aušrinės“ laikraštyje, pasirašinėdamas straipsnius *Vabalėlio* slapyvardžiu. Pirmojo pasaulinio karo metais tapo Lietuvių draugijos nukentėjusiems nuo karo šelpti centro komiteto nariu. 1916 m. vokiečių suimtas, tris mėnesius kalintas, ištrūkęs vėl pasinėrė į politinę veiklą. 1917 m. rugsėjo 18-22 d. vykusioje Lietuvių konferencijoje išrinktas į Lietuvos Tarybą, tapo jos sekretoriumi, vėliau generaliniu sekretoriumi. „Lietuvos aido“ pirmasis redaktorius. Redagavo 1917 m. gruodžio 11 d. ir 1918 m. vasario 16 d. pareiškimus, parodė diplomatinius sugebėjimus, taikydamas 1918 m. vasario 16 d. išvakarėse suskilusią Lietuvos Tarybą. 1918 m. gruodžio mėn. su Augustino Voldemaro vadovaujama Lietuvos delegacija dalyvavo Paryžiaus taikos konferencijoje vykusiose derybose. Nuo 1919 m. pradėjo dirbti Užsienio reikalų ministerijoje, Užsienio reikalų ministerijos viceministras, ministras. 1920 m. taikos derybose su Sovietų Rusija atliko sekretoriaus pareigas, o 1921 m., tarpininkaujant Tautų Sąjungai, kartu su kitais lietuvių delegacijos nariais derėjosi su Lenkija. 1922 m. vasario mėn. buvo Liettuvos vyriausybės delegacijos, dalyvavusios Genujos konferencijoje, narys, rengė dokumentus dėl rytinės Liet. sienos. 1920-1923 m. Aukštuosiuose kursuose ir Liet. universitete dėstė Lietuvos istoriją. P. Klimas 1923 m. rugsėjo 15 d. tapo nepaprastuoju pasiuntiniu ir įgaliotuoju ministru Italijoje, 1925 m. gegužės 20 d. – Prancūzijoje, buvo akredituotas Belgijoje, Liuksemburge, Ispanijoje bei Portugalijoje. 1939 m. spalio 5 ir 11 d. dalyvavo Lietuvos, Latvijos ir Estijos pasiuntinių posėdžiuose Paryžiuje dėl SSRS politikos siekių Baltijos valstybėse. P. Klimas jautė artėjančią valstybės katastrofą. 1939 m. lapkričio 2 d. Paryžiuje susitiko su Broniu Balučiu bei Stasiu Lozoraičiu ir sudarė slaptą memorandumą užsienio reikalų ministrui Juozui Urbšiui, kuriame svarstė Lietuvos vyriausybės pasitraukimo į užsienį galimybes. Vokiečių kariuomenei artėjant prie Paryžiaus, kartu su Prancūzijos vyriausybe pasitraukė į Bordo, vėliau į Viči miestelį. Pabaltijo šalis įjungus į Sovietų Sąjungą, P. Klimas 1940 m. rugpjūčio 4 d. įteikė notą Prancūzijos užsienio reikalų ministrui, kurioje prašė nepripažinti Lietuvos okupacijos. 1943 m. rugsėjo 18 d. gestapas suėmė P. Klimą. Kelis mėnesius buvo kalinamas Prancūzijos, Belgijos, Vokietijos ir Lenkijos kalėjimuose, vežiojamas vagonuose ir marinamas badu. 1944 m. kovo 19 d., išsekintas bado, atvežtas į Kauno kalėjimą ir paleistas. Aštuonis mėnesius dirbo prof. Tado Ivanausko ūkyje, kuriame 1945 m. rugsėjo 19 d. suimtas NKVD. Jam iškelta byla už memorandumo prancūzų kalba, kuriame keliama Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo mintis, rengimą ir už rašytą protestą Prancūzijos vyriausybei dėl SSRS 1940 m. akcijos Lietuvoje, už ryšių su Viči vyriausybe palaikymą ir dalyvavimą Liet. pasiuntinių konferencijoje Romoje ir nuteisiamas 10 metų Sibiro lagerių. Kalėjo Čeliabinsko srityje. 1954 m. sausio 1 d. grįžo į Lietuvą. Kamuojamas ligų, sunkių praeities išgyvenimų, ilgėdamasis šeimos, kuri liko Paryžiuje, dvasiškai nepalūžo, vėl pradėjo rašyti. P. Klimas nuėjo ilgą ir kūrybingą gyvenimo kelią. Sunkus jo likimas buvo panašus į visos lietuvių tautos likimą. Kaip valstybininkas, jis visas jėgas skyrė valstybės atkūrimui, Liet. tarptautinių pozicijų stiprinimui. Nepriklausomybės akto signataras tautai, valstybei, jos idealams liko ištikimas iki paskutinės savo gyvenimo dienos. Palaidotas Kaune, Petrašiūnų kapinėse.

Kūryba. Svarbiausios knygos: „Lietuva, jos gyventojai ir sienos“ (1917 m.), „Lietuvos valstybės kūrimasis iki Vyriausybei susidarius“ (1918 m.), „Lietuvos senobės bruožai“ (1919 m.), „Le gouvernement de Kowno“ (prancūzų k., 1919 m.), „Muravjovo laikmetis Lietuvos žemės ir žemininkų istorijoj“ (1920 m.), „Istorinė Lietuvos valstybės apžvalga“ (1922 m.), „Lietuva, jos gyventojai ir sienos“ (1923 m.), „Iš mano atsiminimų“ (1990 m.), „Lietuvos diplomatinėje tarnyboje 1919-1940“ (1991 m.) ir kt. Bendradarbiavo leidiniuose: „Aušrinė“, „Praeitis“, „Naujoji Romuva“. Pasinaudodamas J. Jablonskio medžiaga, parašė mokykloms

vadovėlių, skaitinių: „Lietuvių kalbos sintaksė“ (1919 m.), „Skaitymai lietuvių kalbos pamokose“ (1919 m.). Rinko medžiagą apie lietuvių tautos etnografinį plotą, bandė nustatyti jo ribas.

L.: Suvalkijos signatarų takais : informacinis leidinys. - Šakiai [i.e. Marijampolė : UAB „TeleSATpressa“], 2002, p. 39-44.

Klimas Sergijus – lietuvių visuomenės veikėjas, draudžiamosios lietuviškos spaudos platintojas.

Gimė 1886 m. spalio 7 d. Kušliškių k., Kalvarijos vlsč., Kalvarijos apskr., mirė 1941 m. balandžio 13 d. Raudondvaryje, Kauno r. Nuo 1897 m. mokėsi Marijampolės gimnazijoje, bet baigė Vilniaus gimnaziją ir Sankt Peterburgo agronomijos institutą. Besimokydamas Marijampolės gimnazijoje, jau platino lietuvišką spaudą. Dalyvavo 1905 m. revoliucijoje. Buvo Didžiojo Vilniaus Seimo 1905 m. deputatas. Ir vėliau aktyviai dalyvavo visuomeninėje veikloje. Nuo 1921 m. tarnavo Žemės ūkio ministerijoje.

L.: Lietuvos knygnešiai ir daraktoriai, 1864-1904 : [žinynas] / Benjaminas Kaluškevičius, Kazys Misius. - Vilnius : Diemedis, 2004, p. 232.

Klimienė-Rašytinytė Elena – knygnešė.

Gimė 1866 m. balandžio 14 d. Šilavoto k., Liudvinavo vlsč., Kalvarijos apskr., gyveno Kušliškių k., Kalvarijos vlsč., Kalvarijos apskr., mirė 1937 m. gruodžio 1 d. Kaune, palaidota Raudondvario kapinėse, Kauno r. Tėvai – pasiturintys ūkininkai, turėjo 50 margų žemės. Baigusi Liudvinavo pradžios mokyklą, dirbo tėvų ūkyje. 1883 m. ištekėjo už ūkininko Bernardo Klimo. E. Klimienė-Rašytinytė pritarė vyro veiklai: įsitraukė į lietuviškos spaudos platinimą, pati ją slėpdavo. Namuose labai sumaniai buvo įrengtos didelės lietuviškos spaudos slėptuvės. Viena – klėtyje, tame pačiame kambarėlyje, kuriame laikydavo mėsą; antra – gyvenamajame name, sandėliuke, kuriame buvo laikomi maisto produktai. Į sandėliukus tarnų neįleisdavo. Palaikė ryšius su kunigu Adomu Grinevičiumi, gyvenančiu Kalvarijoje, su juo aptardavo knygų platinimo darbus: kur ir kokius spaudinius nugabenti. Nešdavo spaudinius į Kalvariją arba parsinešdavo iš Kalvarijos į namus. Į Kalvariją eidavo pėsčia. Knygas įvyniodavo – suvystydavo kaip kūdikį, iškišdavo čiulptuką. Buvo labai atsargi – spaudinius platinti perduodavo tik labiausiai patikimiems knygnešiams: J. Kancleriui, J. Linkevičiui, J. Barkauskui ir kitiems. Beveik kas antrą savaitę važiuodavo į savo tėviškę aplankyti tėvų ir brolio. Į vežimą įsidėdavo lietuviškos spaudos, kurią perduodavo Liudvinavo apylinkių knygnešiams. Spaudinių atvykdavo ir giminaitis knygnešys kunigas J. Šmulkštys iš Pakuonio, Prienų r. J. Šmulkščiui įkliuvus, žandarai susidomėjo, kokiais reikalais jis važinėjo pas Klimus. Apie tai sužinoję Klimai knygas užkasė sode. Po 2 mėn. knygas iškasė ir vėl platino. 1901 m. mirus vyrui, spaudos slėpimą ir platinimą tęsė iki spaudos draudimo panaikinimo. Užaugino tris sūnus, kurie buvo aktyvūs valstybės ir visuomenės veikėjai.

L.: Lietuvos knygnešiai ir daraktoriai, 1864-1904 : [žinynas] / Benjaminas Kaluškevičius, Kazys Misius. - Vilnius : Diemedis, 2004, p. 232.

Kubilius Juozas – Lietuvos kariuomenės karininkas.

Gimė 1910 m. Armoniškių k., Liudvinavo vlsč., Kalvarijos apskr. Baigė Marijampolės Rygiškių Jono gimnaziją. 1928 m. lapkričio 6 d. iš Vilkaviškio apskrities komendantūros atvyko į 5-ąjį pėstininkų pulką. 1929 m. lapkričio 23 d. baigusiam Karo mokyklą suteiktas pėstininkų atsargos leitenanto laipsnis ir paleistas į pėstininkų karininkų atsargą. Nuo 1930 m. liepos 1 d. Lietuvos šaulių sąjungos kuopos vadas. 1931 m. sausio 1 d. pagal Karininkų laipsnių įstatymą laipsnis pakeistas į atsargos jaunesniojo leitenanto.

L.: Lietuvos kariuomenės karininkai, 1918-1953 / [redakcinė komisija: pirmininkė - Birutė Kulnytė ... et al.]. - Vilnius : Lietuvos nacionalinis muziejus, 2004, T. 4, p. 291.

Kubilius Jurgis – Lietuvos kariuomenės generolas.

Gimė 1875 m. kovo 28 d. Armoniškių k., Liudvinavo vlsč., Kalvarijos apskr., mirė 1961 m. kovo 29 d. Kalvarijoje, Marijampolės apskr. J. Kubilius gimė turtingų ūkininkų šeimoje. Slaptai pramokęs iš tėvų lietuviškai skaityti, vėliau mokėsi rusiškoje Liudvinavo mokykloje, Marijampolės gimnazijoje. J. Kubilius baigęs tik šešias g-jos klases, įstojo į Seinų kunigų seminariją. Neturėjęs pašaukimo studijuoti seminarijoje, J. Kubilius nutarė pasirinkti kariškio gyvenimą ir stoti į Vilniaus pėstininkų mokyklą. Stojant atsirado sunkumų, mat į karo mokyklą tada priimdavo tik bajorų luomo jaunuolius, o jis buvo valstiečių vaikas. Tėvas, nuvykęs pas Vilniaus generalgubernatorių, už 500 rublių „gavo“ sūnui bajoro dokumentus. J. Kubilius 1900 m., būdamas 25 metų, sėkmingai įstojo į karo mokyklą. Nuo 1900 m. tarnavo Rusijos kariuomenėje 88, vėliau 102 pėstininkų pulke. 1902 m. rugsėjo 1 d. baigė Vilniaus karo mokyklą, paskirtas į 101 pėstininkų Permės pulką. 1904 m. rugsėjo 17 d. – 1905 m. balandžio 12 d. dalyvavo Rusijos ir Japonijos kare, vėliau kovojo Pirmajame pasauliniame kare: 1914 m. Rytų Prūsijoje, 1915 m. -Suvalkijoje ir Vilniaus gubernijoje, 1916 m. – Galicijoje, 1917 m. – Rumunijoje. Ėjo pulko adjutanto, kuopos, bataliono, pulko vado pareigas. 1914 m. rugsėjo 1 d. pakeltas į kapitonus, 1915 m. gruodžio 27 d. – į papulkininkius, 1916 m. lapkričio 19 d. – į pulkininkus. 1917 m. gruodžio 7 d. - 1918 m. kovo 28 d. tarnavo Smolensko liet. bataliono vadu. 1918 m. gegužės 1 d. grįžo į Lietuvą. 1918 m. lapkričio 23 d. Apsaugos m-jos įsakymu Nr. 1 paskirtas Apsaugos m-jos štabo viršininku, 1918 m. gruodžio 4 d. – apsaugos viršininko padėjėju. 1918 m. gruodžio 24 d. priskirtas prie antrojo pėstininkų pulko. 1919 m. sausio 6 d. paskirtas Tauragės srities apsaugos viršininku, gegužės 18 d. - Ukmergės bataliono vadu. Dalyvavo nepriklausomybės kovose su bolševikais prie Salako, Turmanto, Daugpilio. 1919 m. lapkričio 18 d. suteiktas generolo leitenanto laipsnis. 1919 m. gruodžio 11 d. atšauktas į Generalinį kariuomenės štabą, paskirtas Rikiuotės skyriaus viršininku. Nuo 1920 m. liepos 10 d. kartu ėjo Vietinės kariuomenės brigados vado pareigas. 1921 m. vasario 25 d. patvirtintas Rikiuotės skyriaus viršininku. 1921 m. rugsėjo 7 d. paskirtas 1 rūšies ypatingų reikalų karininku prie kariuomenės vado, 1922 m. gegužės 11 – vyriausiuoju šaulių instruktoriumi, o lapkričio 22 d. grąžintas į ankstesnes pareigas. 1923 m. rugsėjo 15 d. paskirtas laikinai eiti III pėstininkų divizijos vado, spalio 15 d. – kariuomenės inspektoriaus, 1924 m. sausio 23 d. – ypatingų reikalų karininko prie karo aviacijos ministro, 1925 m. rugsėjo 1 d. – Generalinės kariuomenės štabo valdybos viršininko pareigas. 1926 m. rugpjūčio 13 d. pakeltas į generolus ir pačiam prašant paleistas į pėstininkų karininkų atsargą. Apsigyveno Kaune, gavo 1000 litų per mėnesį pensiją ir 80 ha žemės su dvaru netoli Kauno. Ypač aktyviai J. Kubilius dalyvavo Kalinių globos draugijos veikloje (1926-1934 m. – Kalinių globos draugijos centro valdybos pirmininkas). Kalėjimuose steigė bibliotekas, prenumeravo kaliniams spaudą, rengė koncertus, organizavo loterijas. Generolas domėjosi SSRS gyvenimu, skaitė sovietinę spaudą, tačiau 1940 m. visu tuo labai nusivylė. J. Kubiliui pavyko išvengti represijų 1941 m. ir po karo. Jis buvo apdovanotas Vyčio kryžiaus 5-ojo laipsnio (1919), Šaulių žvaigždės (1931) ordinais, Savanorių medaliu (1928), Latvijos Trijų Žvaigždžių 3 laipsnio ordinu (1932), Latvijos išsivadavimo karo 10-mečio medaliu (1929); Rusijos kariuomenėje – Šv. Stanislovo 2 laipsnio ir Šv. Anos 2 laipsnio su kardais, Šv. Stanislovo 3 laipsnio, Šv. Anos 3 laipsnio ir Šv. Vladimiro 3 laipsnio su kardais ir kaspinu, Šv. Anos 4 laipsnio „Už narsumą“ ordinais.

L.: Generolas Jurgis Kubilius / Sigitas Mičiulis. - Iliustr. // Kalvarijos kronika. - 2003, Nr. 36, p. 6.
Lietuvos kariuomenės karininkai, 1918-1953 / [redakcinė komisija: pirmininkė - Birutė Kulnytė ... et al.]. - Vilnius : Lietuvos nacionalinis muziejus, 2004, T. 4, p. 292.

Kulvietis Kazimieras – gamtininkas.

Gimė 1871 m. Trobiškių k., Kalvarijos vlsč., Kalvarijos apskr., mirė 1943 m. Baigė Varšuvos universitetą. Nuo 1904 m. gimnazijos mokytojas. Kraštotyros draugijos steigėjas, nuo 1910 m. „Ziemia“ redaktorius. 1916-1918 m. gimnazijos direktorius Maskvoje, 1939 m. ištremtas į Sibirą, Rusijoje. Tyrinėjo Vygrių ežero (Lenkija) augaliją, aprašė ypatingos formos pušį iš Prienų apylinkės. Išspausdino „Materjaly do fizjografji jeziora Wigierskiego“ (Pamiętnik Fizjogr.) (1904), „Chrzaszcze polskie“. K. Kulvietis redagavo zoologijos skyrių „Wielka encyklopedia powszechna“.

L.: Lietuvių enciklopedija / [redakcija: Vaclovas Biržiška - vyriausias redaktorius … [et al.]. - Boston (Mass.) : Lietuvių enciklopedijos leidykla, 1958, T. 13, p. 342.

Kupstas Povilas *(Kupstelis)* – knygnešys, daraktorius.

Gimė 1860 m. Berezninkų k. (dabar Sangrūdos sen., Kalvarijos sav.), mirė 1940 m. Radiškės k., Sangrūdos sen., Kalvarijos sav. Tėvai – mažažemiai valstiečiai. Anksti mirus tėvui tarnavo pas ūkininkus. Jau bernas būdamas, išmoko lietuviškai skaityti. Tarnavo Punsko klebonijoje pas kunigą S. Norkų, kuris pamokė lietuviškai rašyti, paskatino pradėti platinti lietuviškas maldaknyges. Artinantis tarnybai carinėje armijoje, gresiant areštui dėl lietuviškos spaudos platinimo, išvyko į JAV. Ten dirbo kasyklose, trumpam buvo įstojęs į vienuolyną, bet vėliau įsidarbino kunigo A. Miluko spaustuvėje. Grįžęs į Lietuvą (apie 1898 m.), Punske įsteigė devocionalijų parduotuvėlę. Tai buvo priedanga lietuviškai spaudai platinti. Knygų gaudavo iš Kalvarijos knygnešės Agotos Zigmantaitės ir kt. Daugiausia išplatindavo Punske ir aplinkiniuose kaimuose. Po spaudos atgavimo 1904 m. Punske (dabar – Lenkija) įsteigė knygyną. Spaudos draudimo laikais ir Pirmojo pasaulinio karo metu slaptai mokė vaikus. Aktyviai dalyvavo lietuvių draugijų veikloje. Apie tūkstantį knygų dovanojo Marijampolės gimnazijai. Lenkai, okupavę Punską, P. Kupstą persekiojo, todėl jis buvo priverstas pasitraukti į Lietuvą. Apsigyveno Sangrūdoje, vėliau – Radiškėje. P. Kupstas – vienas Sangrūdos Šv. Kūdikėlio Jėzaus Teresės bažnyčios fundatorių.

L.: Lietuvos knygnešiai ir daraktoriai, 1864-1904 : [žinynas] / Benjaminas Kaluškevičius, Kazys Misius. - Vilnius : Diemedis, 2004, p. 252.

Lasavickas Sigitas Benjaminas – architektas.

Gimė 1926 metų liepos 19 dieną Naujienėlės kaime, prie Orijos ežero, Kalvarijos vlsč. Mokėsi Kalvarijos gimnazijoje. 1953 metais Vilniaus dailės institute (dabar Dailės akademija) įgijęs architekto dailininko diplomą, S. B. Lasavickas tolesnį savo gyvenimą susiejo su Lietuvos senąja architektūra. 1953-1969 m. dirbo architektu Vilniaus mokslinių restauracinių gaminių dirbtuvėse. Nuo 1969 m. jis tampa Paminklų konservavimo instituto architektu. Pagal S. B. Lasavicko projektus 1965 m. restauruota Vilniaus arkikatedros varpinė ir Vilniaus Žemutinės pilies Naujasis arsenalas. Sigitas Lasavickas sudarė Medininkų (1954, 1959, 1962 ; baigiamųjų darbų 1976) ir Vilniaus (1955-1956) pilių konservavimo ir pritaikymo, Vilniaus senamiesčio rekonstravimo (1957-1958, su Kaziu Šešelgiu ir Justinu Šeiboku) projektus, architektūriškai ištyrė Vilniaus Žemutinės pilies senąjį arsenalą (1973). S. B. Lasavickas iki paskutinės gyvenimo minutės rūpinosi Vilniaus paveldo išsaugojimu, - jo širdis sustojo pasitarime, kuriame buvo diskutuojama apie sostinės Odminų skvero užstatymą. Jis susmuko baigęs kalbėti apie jo tyrinėtą Šventaragio slėnį, čia buvusią Perkūno šventyklą. Tai buvo 1998 m. kovo 25 d. Palaidotas Rasų kapinėse. Buvo Vilniaus miesto garbės pilietis, Vilniaus Garso premijos lauretas, Lietuvos restauratorių sąjungos garbės narys.

L.: Lietuviškoji tarybinė enciklopedija / vyriausioji enciklopedijų redakcija: J. Zinkus (vyr. red.) … [et al.]. - Vilnius : Mokslas, 1980, T. 6, p. 365.

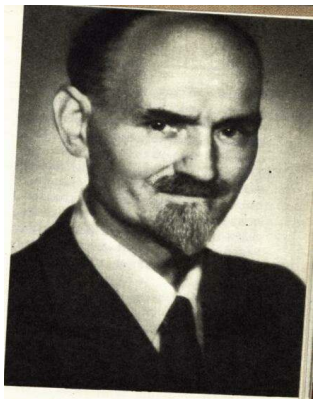

Lastas Adomas – poetas, vertėjas.

Gimė 1887 m. spalio 18 d. Išlandžių k., Kirsnos vlsč., Kalvarijos apskr., mirė 1961 m. sausio 18 d. Kaune. Baigė Suvalkų gimnaziją, Maskvos universitete studijavo teisę. Už anticarinę veiklą pašalintas iš universiteto ir ištremtas iš Maskvos. Pirmojo pasaulinio karo metais rusų armijos karininkas, kelis kartus sužeistas fronte. 1918 m. grįžo į Lietuvą, mokytojavo Marijampolėje. Vytauto Didžiojo universitete baigė teisės studijas. Dirbo advokatu, juriskonsultu. Eilėraščius pradėjo publikuoti „Aušrinėje“, „Vilniaus žiniose“, „Vaivorykštėje“. 1920 m. atskira knyga išleido poemas „Saulėta pasakėlė“, „Lelija“, „Vėtra“. Išspausdino eilėraščių rinkinius „Auksinės varpos“ (1921), „Ties kruvinom spurgom“ (1935), „Pasiilgimas“ (1939), poemą „Lietuvos knygnešio likimas“ (1924). Išspausdino autobiografinę apysaką vaikams „Albinuko vaikystė“ (1959), iš rusų kalbos išvertė V. Garšino, A. Puškino ir kitų autorių kūrinių.

L.: Lietuvių literatūros enciklopedija / [redaktoriai Vytautas Kubilius, Vytautas Rakauskas, Vytautas Vanagas]. - Vilnius : Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 2001, p. 267

Levickas Juozas – žurnalistas.

Gimė 1913 m. Trakiškių k., Kalvarijos vlsč., Kalvarijos apskr., mirė 1942 m. balandžio 17 d. Sibire, Rusijoje. 1931 m. baigė Marijampolės Marijonų gimnaziją ir įstojo į VDU Teisių fakulteto Ekonomikos skyrių. Nuo 1931 m. iki pirmojo bolševikmečio dirbo reporteriu „Naujojo žodžio“ bendrovėje ir „Lietuvos aide“. Taip pat rašė „Šaltinyje“, „Suvalkietyje“, „Mūsų krašte“, „Tautos ūkyje“ ir kt., daugiausia ekonomikos klausimais. 1940 m. birželio 17 d. atleistas. Po metų, 1941 m. birželį buvo išvežtas į Sibirą, ten ir mirė.

L.: Lietuvių enciklopedija / [redakcija: Vaclovas Biržiška - vyriausias redaktorius … [et al.]. - Boston (Mass.) : Lietuvių enciklopedijos leidykla, 1958, T. 14, p. 493.

Liaugminienė-Vasiliauskaitė Danutė – pianistė.

Gimė 1913 m. vasario 10 d. Kalvarijoje, Kalvarijos apskr. 1932 m. baigė Kauno Aušros gimnaziją. 1937-1938 m. dėstė fortepijono klasėje Aklųjų institute Kaune. 1938 m. baigusi Kauno konservatoriją, vertėsi privačiomis pamokomis. 1948 m. persikėlė į Kolumbiją. 1948-1955 m. Bogotos baleto akademijos akompaniatorė, Bogotos LB choro vadovė. Akompanavo solistams lietuvių minėjimuose, rengė piano muzikos Bogotoje ir Medeline. Nuo 1955 m. gyvena JAV. 1955-1977 m. dirbo akompaniatore įvairiose Čikagos baleto mokyklose, 1977-1981 m. Majamio baleto mokykloje. 1979-1992 m. vadovavo Majamio LB chorui „Banga“, akompanavo lietuvių solistams. Už vadovavimą chorams 1955 m. apdovanota Bogotos lietuvių telkinio padėkos pažymėjimu.

L.: Jungtinių Amerikos Valstijų lietuviai : biografijų žinynas / grupės vadovė: Jonė Liandzbergienė. - Vilnius : Mokslo ir enciklopedijų leidybos inst., 1998, T. 1, p. 587-588.

Lietuvninkas Petras – knygnešys.

Gimė 1871 m. Kreivukės k., Kalvarijos vlsč., Kalvarijos apskr., mirė 1945 m. vasario 20 d. ten pat, palaidotas Kalvarijos kapinėse. Spaudą platinti paskatino knygnešys Juozas Kancleris, pirmą kartą nusivedęs P. Lietuvninką į Mažąją Lietuvą. Parsigabentą lietuvišką spaudą nešdavo toliau, pasiekdavo net Alytų. Keletą kartų buvo atliktos kratos namuose, bet spaudos nesurado. Su knygomis įkliuvęs nebuvo, niekas neišdavė, bet buvo areštuotas, tardytas. Platino atsišaukimus: išklijuodavo, išmėtydavo aikštėse, keliuose. Buvo padavęs prašymą knygnešio pensijai gauti.

L.: Lietuvos knygnešiai ir daraktoriai, 1864-1904 : [žinynas] / Benjaminas Kaluškevičius, Kazys Misius. - Vilnius : Diemedis, 2004, p. 252.

Linkaitis Juozas – inžinierius elektrikas.

Gimė 1910 m. rugsėjo 23 d. Kalvarijoje, mirė l967 m. spalio l d. Vilniuje. 1944-1952 m. Kauno energijos rajono, 1952-1957 m. Petrašiūnų elektrinės vyriausiasis inžinierius. 1944-1950 m. dėstė Kauno universitete, 1950-1961 – Kauno politechnikos institute. 1957-1965 m. Mokslinių darbų koordinavimo komiteto Energetikos ir kuro skyriaus viršininkas. Nuo 1965 m. Valstybinės plano komisijos Mokslo ir technikos skyriaus viršininko pavaduotojas. Parašė darbų apie Lietuvos energetikos plėtrą, šilumos energijos tiekimo centralizavimą ir projektavimą.

L.: Lietuviškoji tarybinė enciklopedija / vyriausioji enciklopedijų redakcija: J. Zinkus (vyr. red.) … [et al.]. - Vilnius : Mokslas, 1981, T. 7, p. 37.

Malijonis Antanas – Lietuvos kariuomenės pulkininkas, artilerijos teoretikas ir praktikas, vienas Lietuvos kariuomenės atkūrėjų ir konsultantų.

Gimė 1904 m. birželio 14 d. Seinų apskrities Punsko vlsč., Radziškės k. (dabar Marijampolės apskr. Kalvarijos savivaldybė, Sangrūdos sen.). Pirmieji mažojo Antanuko metai prasidėjo pas Radziškės kaimo daraktorių Vaškelį, kuris mokė lietuviškai, patriotine dvasia. 1913 m. buvo atiduotas į valdišką rusišką mokyklą, esančią prie Mockavos dvaro. 1917 m. įstojo į Seinų „Žiburio“ gimnaziją. Prasidėjus kovoms su lenkais ir šiems užėmus Seinus, jam teko bėgti į nepriklausomą Lietuvą ir tęsti mokslą įvairiose mokyklose. 1920 m. įstojo mokytis į Marijampolės mokytojų seminariją. 1922 m. iš seminarijos išstojo ir išvyko į Kauną laikyti egzaminų į Karo mokyklą. Išlaikęs egzaminus, tapo Karo mokyklos I kurso kariūnu. 1923 m. pabaigoje buvo perkeltas į artilerininkų grupę. 1924 m. rugsėjo 28 d. baigė 6-ąją Karo mokyklos laidą ir gavo artilerijos leitenanto laipsnį. 1930 m. rugsėjo 1 d. baigė Vytauto Didžiojo karininkų artilerijos kursų 3-ąją laidą. Tais pačiais metais apdovanojamas DLK Gedimino 5-ojo laipsnio ordinu, pakeliamas į kapitonus. 1937 m. liepos 1 d. baigė Generalinio štabo kursus ir buvo paskirtas kariuomenės štabo 4-ojo skyriaus tiekimo dalies karininkų bataliono vado teisėmis. 1937 m. liepos 3 d. vedė Jadvygą Žoromskaitę, Sorbonos universiteto absolventę. 1937 m. rugsėjo 7 d. Prezidento aktu Nr. 836 buvo pakeltas į Generalinio štabo majoro laipsnį. 1939 m. birželio 23 d. kariuomenės vado įsakymu perkeliamas į Generalinio štabo Aukštąją Vytauto Didžiojo karo mokyklą ir paskiriamas artilerijos lektoriumi bataliono vado teisėmis. Po 1940 m. birželio 15 d. sovietinės okupacijos ši mokykla uždaroma. A. Malijonis grąžinamas į senąsias pareigas – kariuomenės štabo susisiekimo dalies viršininko pavaduotoju. 1941 m. buvusiems Lietuvos kariuomenės karininkams suteikiami sovietinės armijos laipsniai. Taip A. Malijonis tapo Raudonosios armijos papulkininkiu. 1941 m. birželio 10 d. kartu su kitais artilerijos karininkais buvo išsiųstas į F. Dzeržinskio artilerijos akademijos kursus. 1941 m. naktį iš birželio 28-29 d. buvo suimtas ir išvežtas į Norilsko, vėliau Lamos lagerį. Per visą buvimo Lamos lageryje laiką, iki 1944 m. liepos vidurio, dirbo vyresniuoju vežiku. 1944-1948 m. kalėjo Mordovijos ir Solikamsko lageriuose. 1948 m. grįžo į Lietuvą. Karinis komisariatas išdavė atsargos eilinio karinį bilietą. Nuo pat Atgimimo įsitraukė į aktyvią visuomeninę veiklą. Už nuopelnus Lietuvai 1991 m. kovo 8 d. jam buvo suteiktas dimisijos pulkininko laipsnis ir po ilgų metų galėjo užsivilkti Lietuvos kariuomenės karininko uniformą ir prisisegti Nepriklausomos Lietuvos apdovanojimus. 1994 m. Vytauto Didžiojo karo muziejaus rūpesčiu jam buvo paskirta pirmojo laipsnio valstybinė pensija. 1996 m. lapkričio 23 d. Lietuvos kariuomenės dienos proga apdovanotas 3-ojo laipsnio Vyčio Kryžiaus ordinu. Iki paskutinio atodūsio stengėsi dalyvauti visuose visuomenės renginiuose. Mirė staiga 1998 m. liepos 11 d. Palaidotas Eigulių kapinėse Kaune, šalia žmonos Jadvygos.

Knygų „Lamos tragedija“, „Stipresni už mirtį“ apie Lietuvos, Latvijos ir Estijos kariuomenių generalinių štabų aukštųjų karininkų likimą okupacijos ir tremties prie Šiaurės ledjūrio, Lamos ežero, laikotarpiu autorius.

L.: Lietuvos kariuomenės Generalinio štabo pulkininkas, Vyčio Kryžiaus kavalierius Antanas Malijonis : [informacinis lankstinukas] / medžiagą lankstinukui pateikė A. Markūnas. - Kaunas : LK Kauno įgulos karininkų ramovė, 2004. - 2 p.

Markevičius Vincas – knygnešys.

Gimė 1866 m. lapkričio 27 d. Giluišių k., Punsko vlsč. (dabar Sangrūdos sen., Kalvarijos sav., Marijampolės apskr.), mirė 1938 m. vasario 21 d. ten pat, palaidotas Sangrūdos kapinėse. Skaityti ir rašyti lietuviškai išmokė tėvas. Lankė Punsko pradžios mokyklą. Daugiau mokytis neteko, nes buvo vienturtis sūnus, todėl tėvas pratino ūkininkauti, nes ūkis buvo didelis. Draudžiamą spaudą pradėjo gabenti sulaukęs 30 metų. Buvo raišas, viena medine koja, todėl spaudos važiuodavo savo brikeliu, pasikinkęs gerą arklį. Persekiojamam žandarų reikėdavo spėti pasprukti, o tokių atsitikimų buvo keletas. Sekėsi neblogai. Spaudą dažniausiai imdavo iš J. Lapino ir O. Mauderodės Tilžėje. ParsivežDavo maldaknygių, kalendorių, periodinės spaudos ir įvairaus turinio knygelių. Pirkdavo dideliais kiekiais, už 150-200 rublių, kartais ir daugiau. Pernešti per sieną samdydavo nešikus. Važiuodamas parsivežti draudžiamos spaudos, kartais organizuodavo ir nelegalių emigrantų pervedimą į Mažąją Lietuvą. Aplinkiniuose kaimuose turėjo patikimų pagalbininkų platintojų. Spauda aprūpindavo Punsko vikarą Matą Simonaitį. Įkliuvęs atsipirkdavo kyšiais. Sprukdamas nuo sargybinių keletą kartų yra praradęs nemažai knygų. Kaip nepageidaujamas pasienyje asmuo buvo išsiųstas į Alytų. Išbuvęs dvejus metus išsipirko už nemažus pinigus ir gavo leidimą grįžti į tėviškę. Buvo pažįstamas su vietiniais policininkais ir viršininkais, mokėjo su jais sugyventi. Kratas jo namuose darydavo gana dažnai, dėl akių, bet lietuviškos spaudos nebuvo radę. Prieš Pirmąjį pasaulinį karą savo sodyboje atidarė privačią lietuvišką mokyklą, pasamdė mokytoją Vailokaitį. Mokykloje buvo sukaupęs nemažą lietuviškų vaikiškų knygų bibliotekėlę.

L.: Lietuvos knygnešiai ir daraktoriai, 1864-1904 : [žinynas] / Benjaminas Kaluškevičius, Kazys Misius. - Vilnius : Diemedis, 2004, p. 289.

Matulaitis Andrius – knygnešys, spaudos draudimo laikų veikėjas.

Gimė 1872 m. lapkričio 4 d. Stebuliškių k., Liudvinavo vlsč., Kalvarijos apskr. (dabar Kalvarijos sen., Kalvarijos sav.), mirė 1958 m. balandžio 20 d. Marijampolėje. Baigęs Liudvinavo pradžios mokyklą liko dirbti tėvų ūkyje. Su lietuviška draudžiamąja spauda susipažino 1883 m., kai brolis Petras parvežė į namus „Aušrą“. Iki 1891 m. spaudos į namus atveždavo knygnešys kunigas A.Grinevičius. A. Matulaitis dalyvavo 1890 m. Stebuliškėse vykusiame varpininkų pasitarime, susipažino su žymiaisiais varpininkais. Buvo vienas iš 1892 m. Liudvinave įkurtos Ūkininkų draugijos steigėjų. Išrinktas draugijos knygininku. Spaudos daugiausia gaudavo iš J. Kanclerio. 1894 m. dalyvavo „Sietyno“ draugijos steigiamajame susirinkime, aktyviai dirbo Liudvinavo kuopelėje. 1894 m. rudenį mobilizuotas į carinę armiją. Tarnaudamas kariuomenėje Kaukaze susirašinėjo su sietyniečiais. 1897 m. žandarai susekė draugiją ir kratos metu rado jo laiškų, adresuotų sietyniečiui F. Vitkauskui. A. Matulaitį areštavo ir per kratą rado jam atsiųstų sietyniečių laiškų. Iš Kaukazo pervežė į Marijampolę. Čia tris savaites tardė, bet, nieko neišgavę, perkėlė į Kalvarijos kalėjimą, kuriame išbuvo 2 metus: pirmus metus vienutėje, antrus – vienoje kameroje su broliu Pranu. 1899 m. lapkričio 3 d., įskaičius kardomąjį areštą, 3 m. ištremtas į Viatkos guberniją. 1901 m. pabaigoje grįžo į Lietuvą. Vienerius metus jam buvo uždrausta gyventi Suvalkų gubernijoje. A. Matulaitį priglaudė P. Avižonis, tuo metu gyvenęs Ariogaloje. Iš pastarojo gaudavo draudžiamosios lietuviškos spaudos ir ją platindavo. Vėliau persikėlė pas T. Daugirdą į Plembergo dvarą (Raseinių r.). Sugrįžęs į Stebuliškes įsitraukė į „Artojų“ draugijos veiklą. 1902 m. įstojo į LSDP. Vėl platino draudžiamąją spaudą, taip pat ir socialdemokratinę. Rašė korespondencijas į „Ūkininką“. Dalyvavo 1905 m. revoliucijoje. Dirbo savo ūkyje, vėliau cukraus fabrike Marijampolėje. 1930 m. apdovanotas Vytauto Didžiojo ordino I laipsnio medaliu .

L.: Lietuvos knygnešiai ir daraktoriai, 1864-1904 : [žinynas] / Benjaminas Kaluškevičius, Kazys Misius. - Vilnius : Diemedis, 2004, p. 295.

Matulaitis Juozas – varpininkas, vaistininkas, knygnešys.

Gimė 1869 m. sausio 19 d. Stebuliškių k., Liudvinavo vlsč., Kalvarijos apskr. (dabar Kalvarijos sen., Kalvarijos sav.), mirė 1964 m. liepos 27 d. Nuo 1881 m. mokėsi Marijampolės gimnazijoje, baigęs 6 klases išvažiavo į Maskvą ir įsidarbino vaistinėje. Atlikęs vaistinės mokinio praktiką, 1891 m. Maskvos universitete išlaikė vaistininko padėjėjo egzaminus. Įsidarbino Samaros gubernijoje. Po kelerių metų grįžęs į Maskvą dirbo vaistinėse, studijavo universitete. Priklausė slaptai lietuvių studentų draugijai. Gaudavo lietuviškos spaudos, ją platindavo. Dėl „Sietyno“ bylos žandarai kratė jo butą Maskvoje – ieškojo nelegalios spaudos. Už lietuviškos spaudos laikymą buvo paskirta 2 metų policijos priežiūra. 1898 m. Maskvos universitete išlaikė provizoriaus egzaminus. Gavęs provizoriaus pažymėjimą, dirbo Kuncevo chemijos fabrike. Sudegus fabrikui, grįžo į Lietuvą, įsidarbino Kaune, Gorskio vaistinėje. 1902 m. apsigyveno Seredžiuje (Jurbarko r.), nusipirko vaistinę (Pirmojo pasaulinio karo metais vaistinė sudegė). Žandarai, gavę žinių, kad pas J. Matulaitį į Seredžių neseniai atgabenta lietuviškos spaudos, 1904 m. balandžio 2 d. kratė jo butą ir Seredžiaus vaistinę, šioje rado du ryšulius (861 egz.) spaudinių. J. Matulaitis aiškino, kad ryšulius pasidėjęs nepažįstamas knygnešys, kuris kitą dieną juos žadėjęs pasiimti. Nuo kratos iki rugpjūčio 18 d. buvo taikytas kardomasis areštas Kaune. Vilniaus teismo rūmai J. Matulaitį nuo bausmės atleido, nes pritaikė caro manifestą. 1905 m. už prakalbą liaudžiai ir Didžiojo Vilniaus Seimo nutarimų platinimą vėl suimtas ir kalintas. Lietuvos nepriklausomybės metais – Vaistininkų draugijos narys, vėliau vicepirmininkas, vaistinės savininkas Kaune. Buvo sukaupęs senų vertingų knygų lietuvių ir kitomis kalbomis, senų pinigų ir kt. senienų.

L.: Lietuvos knygnešiai ir daraktoriai, 1864-1904 : [žinynas] / Benjaminas Kaluškevičius, Kazys Misius. - Vilnius : Diemedis, 2004, p. 296.

Matulaitis Petras – gydytojas, varpininkas, publicistas. Gimė 1865 m. birželio 29 d. Stebuliškių k., Liudvinavo vlsč., Kalvarijos apskr. (dabar Kalvarijos sen., Kalvarijos sav.), mirė 1900 m. balandžio 8 d. Kotelniče, Viatkos gub., Rusijoje. Mokėsi Marijampolės gimnazijoje. 1885 m. baigęs gimnaziją įstojo į Maskvos universiteto Medicinos fakultetą. Įsitraukė į Maskvos lietuvių studentų draugijos veiklą, kurį laiką buvo jos pirmininkas. Nuo 1888 m. dalyvaudavo varpininkų suvažiavimuose. 1890 m. gavęs gydytojo diplomą, už stipendiją dar turėjo tarnauti Rusijoje. Grįžęs į Lietuvą 1892–1895 m. Vilkaviškyje vertėsi gydytojo praktika. 1895 m. persikėlė į Seinus eiti ligoninės gydytojo pareigas. Aktyviai dalyvavo lietuvių tautiniame sąjūdyje, buvo vienas „Varpo“ ir „Ūkininko“ steigėjų, šių laikraščių redakcijų iždininkas. Važinėjo į Tilžę susitikti su patikėtiniais – Mažosios Lietuvos lietuvių veikėjais. Bendradarbiavo varpininkų spaudoje, rašė ekonomikos, medicinos bei kitais klausimais. Dalyvavo slaptos „Sietyno“ draugijos veikloje. Palaikė ryšius su draugijos knygnešiais. Gyvendamas Vilkaviškyje, bendravo su V. Kudirka, rūpinosi lietuviškos spaudos pergabenimu per sieną ir platinimu, savo namuose slėpdavo atneštą spaudą. 1893–1895 m. buvo varpininkų komiteto narys, 1894 m. – jo pirmininkas. 1897 m. prasidėjus „Sietyno“ draugijos bylai, žandarai, darydami kratą pas brolį Andrių, tarnaujantį kariuomenėje Kaukaze, rado P. Matulaičio laišką, pagal kurį nustatė šį bendradarbiavus „Ūkininke“. Per kratą gimtinėje Stebuliškėse rado daug lietuviškos spaudos. 1897 m. taikytas kardomasis areštas Marijampolėje, paskui paleistas už 500 rublių užstatą. 1899 m. caro paliepimu 3 metams ištremtas į Viatkos guberniją, Rusijoje. Pasirinko Kotelničo miestą. Išsirūpino leidimą verstis gydytojo praktika. Vietiniai gyventojai ir tremtiniai jį mėgo kaip išmintingą ir uolų gydytoją, gerą žmogų. Nuo ligonio apsikrėtė šiltine ir mirė. Ant jo kapo vietinė jaunuomenė padėjo vainiką su užrašu: „Karžygiui už laisvę“. Kapas neišlikęs.

L.: Lietuvos knygnešiai ir daraktoriai, 1864-1904 : [žinynas] / Benjaminas Kaluškevičius, Kazys Misius. - Vilnius : Diemedis, 2004, p. 296.

Matulaitis Pranas – gydytojas, rašytojas, draudžiamosios lietuviškos spaudos platintojas, visuomenės veikėjas.

Gimė 1876 m. kovo 16 d. Stebuliškių k., Liudvinavo vlsč., Kalvarijos apskr. (dabar Kalvarijos sen., Kalvarijos sav.), mirė 1951 m. sausio 31 d. Klivlende, JAV. 1896 m. baigęs Marijampolės gimnaziją įstojo į Maskvos universiteto Teisės fakultetą. Priklausė „Sietyno“ draugijai, platino lietuvišką spaudą. Per kratą pas brolį Andrių buvo rastas 1895 m. P. Matulaičio rašytas laiškas, kuriame minimas „Varpo“ redaktorius J. Kriaučiūnas. 1897 m. žandarai per kratą Stebuliškėse rado atostogaujantį P. Matulaitį, paėmė daug lietuviškų laikraščių bei kitos spaudos, Seinų kunigų seminarijos klieriko M. Rudvalio laiškų. Dalis spaudos priklausė P. Matulaičiui. Nuo 1897 m. baustas kardomuoju areštu Kalvarijoje. 1899 m. caro paliepimu 3 metams ištremtas į Viatkos guberniją, Rusijoje. Iš tremties grįžo 1902 m. ir gegužės 15 d. išvyko į JAV. Padėjo P. Mikolainiui redaguoti „Vienybę lietuvninkų“. Vėliau bendradarbiavo ir „Kovoje“. 1907 m. baigė medicinos kolegiją Baltimorėje, Johno Hopkinso universitetete. Gydytojo praktika vertėsi nuo 1908 iki 1919 m.. Dalyvavo Tėvynės mylėtojų draugijos, socialistų sąjungos veikloje. Rašė knygeles ir straipsnius medicinos klausimais.

L.: Lietuvos knygnešiai ir daraktoriai, 1864-1904 : [žinynas] / Benjaminas Kaluškevičius, Kazys Misius. - Vilnius : Diemedis, 2004, p. 297.

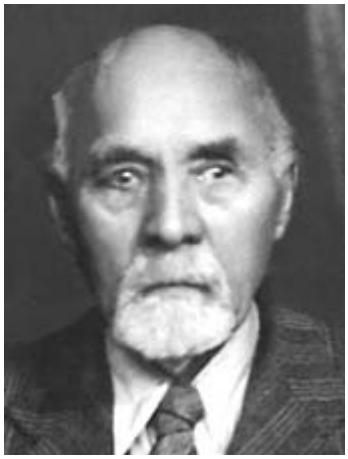

Matulaitis Sergijus – knygnešys.

Gimė 1862 m. rugsėjo 29 d. Stebuliškių k., Liudvinavo vlsč., Kalvarijos apskr. (dabar Kalvarijos sen., Kalvarijos sav.), mirė 1951 m. Šiauliuose. 1879 m. baigęs Liudvinavo pradžios mokyklą, dirbo tėvų ūkyje. Pradėjo platinti lietuvišką spaudą, kurios gaudavo iš Petro Kriaučiūno ir Adomo Grinevičiaus. Liudvinave įsikūrus „Sietyno“ draugijos skyriui, tapo jos nariu. Rašė korespondencijas „Ūkininkui“. Dar spaudos draudimo metu rinko parašus po prašymais carui. 1905 m. buvo Didžiojo Vilniaus Seimo deputatas. Aktyviai dalyvavo 1905 m. revoliucijoje. 1905-1906 m. kurstė žmones reikalauti tik lietuviškų mokyklų. 1908 m. suimtas ir įkalintas Kalvarijos kalėjime. 1908 m. gegužės mėn. ištremtas į Orienburgo guberniją, Rusijoje. Nuo 1938 m. paskirta 50 Lt valstybinė knygnešio pensija. Tuo metu, kai gaudavo pensiją, gyveno Kaune.

L.: Lietuvos knygnešiai ir daraktoriai, 1864-1904 : [žinynas] / Benjaminas Kaluškevičius, Kazys Misius. - Vilnius : Diemedis, 2004, p. 297-298.

Matulaitis Stasys – gydytojas, prozininkas, publicistas, kritikas, knygnešys.

Gimė 1866 m. spalio 24 d. Stebuliškių k., Liudvinavo vlsč., Kalvarijos apskr. (dabar Kalvarijos sen., Kalvarijos sav.), mirė 1956 m. balandžio 10 d. Vilniuje. Mokėsi Liudvinavo pradžios mokykloje. 1886 m. baigė Marijampolės gimnaziją, 1891 m. – Maskvos universiteto Medicinos fakultetą. Dar mokydamasis gimnazijoje platino „Aušrą“. 1884 m. „Aušroje“ paskelbė korespondenciją „Kalvarijos apylinkės“. Studijuodamas Maskvoje priklausė slaptai lietuvių studentų draugijai. Grįžęs į Lietuvą dirbo gydytoju Kaune, Jiezne, Balbieriškyje. 1895–1898 m. gydytojavo Pilviškiuose (Vilkaviškio r.). 1895 m. redagavo „Ūkininką“. Nuo 1896 m. LSDP narys. Gyvendamas Pilviškiuose buvo vietinės „Sietyno“ kuopelės vadovas, radikaliosios lietuviškos spaudos platinimo organizatorius, pats rašė atsišaukimus. Pilviškiuose spaudiniai būdavo išdalijami apylinkių knygnešiams. Artimai bendradarbiavo su knygnešiais J. Kancleriu, J. Rimša, M. Baltūsiu, J. Kačergiu, J. Akelaičiu ir kitais. Prasidėjus „Sietyno“ draugijos bylai, 1897 m. žandarai kratė S. Matulaičio butą ir rado lietuviškų kalendorių. Įkalčių patraukti S. Matulaitį į „Sietyno“ draugijos bylą trūko. Jam buvo užvesta atskira byla. Kaltintas už tai. kad 1893 m. dalyvavęs slaptuose lietuvių inteligentų susirinkimuose. Žandarai įtarė, kad S. Matulaičio įtaka Pilviškių bei aplinkinių kaimų gyventojams labai didelė, čia skaitoma gausybė lietuviškų knygų, ypač laikraščių. Dėl to vidaus reikalų ministro įsakymu S. Matulaičiui nuo 1898 m. buvo uždrausta 3 metus gyventi Suvalkų, Kuršo ir Šiaurės Vakarų krašto gubernijose. Apsigyveno Sasykolio k., Jenotajevskos apskr., prie Volgos, bet po metų leido apsigyventi Syktyvkare, Rusijoje. Čia dirbo gydytoju. 1902 m. sausio mėn. viduryje grįžo į Pilviškius. 1904 m. buvo mobilizuotas kaip karo gydytojas. Aktyviai dalyvavo 1905 m. revoliucijoje. 1918 m. įsitraukė į kovą dėl tarybų valdžios. 1925 m. emigravo į Sovietų Sąjungą. Po Antrojo pasaulinio karo grįžo į Vilnių.

L.: Lietuvos knygnešiai ir daraktoriai, 1864-1904 : [žinynas] / Benjaminas Kaluškevičius, Kazys Misius. - Vilnius : Diemedis, 2004, p. 298.

Matulaitis Vaclovas – kunigas, knygnešys.

Gimė 1870 m. rugsėjo 28 d. Stebuliškių k., Liudvinavo vlsč., Kalvarijos apskr. (dabar Kalvarijos sen., Kalvarijos sav.), mirė 1938 m. gruodžio 11 d. Naujoje Filadelfijoje, JAV. Mokėsi Marijampolės gimnazijoje ir Seinų kunigų seminarijoje. Priklausė slaptam lietuvių klierikų būreliui, kurio nariai skaitė ir platino „Varpą“ ir kitus lietuviškus spaudinius. 1893 m. policija krėtė jo tėviškės namus ir spintelėje rado lietuviškų laikraščių. Namiškiai aiškinosi, kad visa rasta spauda priklauso V. Matulaičiui. Pašalintas iš seminarijos. Žandarams jo nepavyko surasti. Jausdamas galimą persekiojimą ir arešto grėsmę, 1893 rugsėjo 5 d. emigravo į JAV. Čia baigė kunigų seminariją. Artimai bendradarbiavo su kunigu A. Miluku, jam talkino leidžiant laikraščius, organizuojant draugijas. 1897 m. prasidėjus „Sietyno“ draugijos bylai, buvo įtrauktas į šią bylą kaip lietuviškų laikraščių redaktorius.

L.: Lietuvos knygnešiai ir daraktoriai, 1864-1904 : [žinynas] / Benjaminas Kaluškevičius, Kazys Misius. - Vilnius : Diemedis, 2004, p. 298.

Matulaitytė-Aglinskienė Ona – knygnešė.

Gimė 1883 m. rugpjūčio 23 d. Stebuliškių k., Liudvinavo vlsč., Kalvarijos apskr. (dabar Kalvarijos sen., Kalvarijos sav.), mirė 1957 m. Baigė Liudvinavo pradžios mokyklą. Broliai Petras, Pranas, Andrius, Vaclovas, Juozas buvo aktyvūs lietuvybės skleidėjai, lietuviškos spaudos platintojai. Jau nuo jaunystės, patyrusi jų įtaką, įsitraukė į slaptą visuomeninę veiklą – padėdavo broliams slėpti lietuvišką spaudą ir ją platinti Liudvinavo bei Kalvarijos apylinkėse (išnešiodavo laikraščius prenumeratoriams). 1901-1905 m. priklausė „Artojų“‘ draugijai, platino draudžiamuosius lietuvių raštus ir dalyvaudavo slaptuose lietuvių vaidinimuose. Prasidėjus „Artojų“ draugijos bylai, 1903 m. O. Matulaitytė-Aglinskienė buvo areštuota ir pasodinta į Kalvarijos kalėjimą. Kaltinta dalyvavusi slaptame spektaklyje Juozo Matulaičio namuose. Byla nutraukta dėl 1904 m. caro manifesto. Ištekėjusi už Zigmo Aglinsko, apsigyveno jo ūkyje Pranskabūdžio k., Šakių r. Vėliau su šeima persikėlė gyventi į Kauną. 1932 m. apdovanota Vytauto Didžiojo ordino II laipsnio medaliu.

L.: Lietuvos knygnešiai ir daraktoriai, 1864-1904 : [žinynas] / Benjaminas Kaluškevičius, Kazys Misius. - Vilnius : Diemedis, 2004, p. 299.

Matulevičius Jonas – ūkininkas, Steigiamojo Seimo narys.

Gimė 1869 m. Gulbiniškių k., Janavo vlsč., Kalvarijos apskr. Mokėsi Liudvinavo pradžios mokykloje. Prieš Pirmąjį pasaulinį karą ir karo metu rengė vakarus ir priklausė įvairioms žemės ūkio ir švietimo draugijoms. 1920 m. išrinktas Lietuvos socialistų liaudininkų demokratų partijos atstovu į Steigiamąjį Seimą. Bendradarbiavo „Lietuvos ūkininke“, „Savivaldybėje“, „Kooperacijoje“ ir kt.

L.: Lietuvių enciklopedija / [redakcija: Vaclovas Biržiška - vyriausias redaktorius … [et al.]. - Boston (Mass.) : Lietuvių enciklopedijos leidykla, 1959, T. 17, p. 525.

Matulevičius Julius – pulkininkas, teisininkas.

Gimė 1898 m. Kūlokų k., Liudvinavo vlsč., Kalvarijos apskr. Mokėsi Marijampolės gimnazijoje. 1919 m. stojo savanoriu į Lietuvos kariuomenę, liepos mėn. baigė Karo mokyklą, tarnavo artilerijoje ir dalyvavo Lietuvos laisvės kovose. Pasibaigus kovoms, baigė Teisės fakultetą Kaune ir dirbo karo teisėju Vyriausiajame tribunole. 1941 m. pradžioje bolševikų suimtas ir ištremtas į Sibirą.

L.: Lietuvių enciklopedija / [redakcija: Vaclovas Biržiška - vyriausias redaktorius … [et al.]. - Boston (Mass.) : Lietuvių enciklopedijos leidykla, 1959, T. 17, p. 525.

Matulevičius Juozas – kunigas, visuomenės veikėjas.

Gimė 1860 m. Kulokų k., Liudvinavo vlsč., Kalvarijos apskr., mirė 1931 m. lapkričio 30 d. Marijampolėje. Mokėsi Marijampolės gimnazijoje ir Sandomiro kunigų seminarijoje. Kurį laiką kunigavo Lenkijoje. 1890 m. grįžo į Lietuvą. Vikaravo Sasnavoje, klebonavo Papilėje, Varlaukėje ir Debeikiuose. Organizavo chorus, platino draudžiamąją lietuvišką spaudą.

L.: Lietuvių enciklopedija / [redakcija: Vaclovas Biržiška - vyriausias redaktorius … [et al.]. - Boston (Mass.) : Lietuvių enciklopedijos leidykla, 1959, T. 17, p. 525.

Mėšlius Juozas – knygnešys.

Gimė 1858 m. Pasūduonio k., Janavo vlsč., Kalvarijos apskr., mirė 1923 m. lapkričio 1 d. Marijampolėje. J. Mėšlių lietuviškai skaityti ir rašyti išmokė daraktorius slaptoje mokykloje. Rusiškai pramoko tarnaudamas carinėje kariuomenėje. J. Mėšlių vietos valdžia penkeriems metams paėmė į rekrūtus. Tarnavo carinės Rusijos kavalerijoje grandiniu. Atlikęs karinę prievolę, grįžo į gimtąjį kraštą ir dirbo tėvų ūkyje. J. Mėšlius draudžiamosios lietuviškos spaudos gabenimo ir platinimo ėmėsi po 1890 m. Pirmiausia jis susipažino su knygnešiu Jonu Luobikiu ir gaudavo iš jo lietuviškos literatūros pasiskaityti, vėliau – platinti. Apie 1892 m. ėmė bendrauti su Juozu Kancleriu. Taigi J. Mėšlius buvo šių patyrusių knygnešių mokinys, vėliau – bendradarbis. Išmokęs gabenti ir platinti lietuviškus spaudinius, jis buvo J. Kanclerio Kalvarijos apylinkių knygnešių būrelyje. Savo pastangomis atgabentą literatūrą sumaniai slėpdavo namuose. Vėliau, susiklosčius palankioms sąlygoms, pats ją pateikdavo giminėms ir patikimiems pažįstamiems. J. Mėšlius pristatydavo į Kalvarijos apylinkes lietuviškų laikraščių, knygų, kalendorių. Ypač daug tiekdavo pasakų, dainų ir eilėraščių knygelių. Jis nuo vaikystės žinojo varganas mokymo sąlygas slaptose lietuviškose mokyklose. Todėl pateikdavo ir elementorių. Atgavus lietuvišką spaudą J. Mešlius sukūrė šeima. Vedė Oną Uleckaitę iš to paties Pasūduonio kaimo. Su šeima apsigyveno tėvų žemėje. Vėliau persikėlė į Kalvariją.

L.: Lietuvos knygnešiai ir daraktoriai, 1864-1904 : [žinynas] / Benjaminas Kaluškevičius, Kazys Misius. - Vilnius : Diemedis, 2004, p. 307.

Sūduvos knygnešys : [Juozą Mešlių menant] / Vytautas Mešlius. - Iliustr. // Mokslas ir gyvenimas. - 2004, Nr. 4, p. 10-11.

Miliauskaitė-Linkevičienė Ieva – knygnešė, visuomenės veikėja.

Gimė 1881 m. Janavo k., Janavo vlsč., Kalvarijos apskr., mirė Kalvarijoje. 1905 m. dalyvavo pirmajame Kalvarijos bažnytiniame chore. 1906 m. ištekėjo už knygnešio Juozo Linkevičiaus, kuriam visada padėjo platinti lietuvišką spaudą Kalvarijos apylinkėse. Knygnešių J. Kanclerio, A. Ališausko ir kitų atgabentą spaudą padėdavo paslėpti, perduodavo atėjusiems jos pasiimti knygnešiams. Surinkdavo pinigus už parduotus spaudinius. Linkevičių namai buvo tarsi lietuviškos spaudos sandėlis. Nuo 1909 m. aktyviai dalyvavo Kalvarijos mėgėjų artistų kuopelėje. Didžiojo karo metu išbėgo į Rusiją ir dirbo Mogiliovo lietuvių tremtinių vaikų prieglaudos vedėja. 1917 m. dalyvavo viešoje rinkliavoje Mogiliovo mieste rinkdama aukas nukentėjusiai Lietuvai. 1918 m. rudenį grįžo į Lietuvą. 1919 m. generolas Žukauskas, atvykęs į Kalvariją, sudarė komitetą kariams šelpti. I. Linkevičienė išrenkama to komiteto pirmininke. Komitetas siunčia į frontą skalbinius ir produktus. 1919 m. Kalvarijoje I. Linkevičienė drauge su savo vyru stojo į partizanus, vėliau, įsikūrus Šaulių sąjungai, tapo aktyviais nariais. Nuo 1919 m. iki 1926 m. I. Linkevičienė buvo artistų mėgėjų kuopelės „Lyra“ aktyvi narė ir važinėjo su spektakliais po apylinkes. Vaidinimų pelnas tekdavo Lietuvos gynimo ir kultūriniams reikalams. Leidžiant savą valiutą, I. Linkevičienė dalyvavo komitete, kurio nariai rinko aukas (brangiųjų metalų ir užsienio valiutos pavidalu) Lietuvos valiutai padengti. Iki mirties gyveno Kalvarijoje, dėl silpnos sveikatos visuomeniniame darbe mažai dalyvavo.

L.: Įžymios Lietuvos moterys : XIX a. antroji pusė - XX a. pirmoji pusė / parengė Dalia Marcinkevičienė. - Vilnius : Vilniaus universiteto l-kla, 1997, p. 131-132.

V. Misiulis

Misiulis Vincas – teisininkas, pedagogas.

Gimė 1900 m. kovo 25 d. Ožkinių k., Punsko vlsč. (dabar Lenkijos Respublika). 1914 m. baigė Kalvarijos dviklasę mokyklą, 1915-1917 m. mokėsi Minzelinsko realinėje gimnazijoje Rusijoje. Grįžęs į Lietuvą, Lazdijuose baigė 2 metų mokytojų kursus. 1918 m. mokytojavo Rūdninkų pradžios mokykloje. 1919 m. su savo suorganizuotu savanorių būreliu įstojo į Lietuvos kariuomenę. 1921 m. persikėlė į Lietuvos šaulių sąjungos pirmąją partizanų grupę, kurioje buvo vado padėjėju ir skyriaus vadu. Nepriklausomybės kovose buvo du kartus sužeistas. 1923-1927 m. tarnavo Pasienio policijos Seinų bare, vėliau mokytojavo pradžios mokyklose provincijoje ir Kaune. 1928-1932 m. Vytauto Didžiojo universitete Teologijos filosofijos fakultete studijavo istoriją. 1932 m. gavo filosofijos licenciato laipsnį, po to studijavo teisę ir 1942 m. Vilniaus universitete gavo diplomuoto teisininko vardą. Tais pačiais metais įsigijo ir advokato teises. Būdamas tremtyje, Hamburgo universitete studijavo tarptautinę ir valstybės teisę ir 1950 m. gavo daktaro laipsnį. V. Misiulis aktyviai reiškėsi Lietuvos ekonominiame, politiniame ir visuomeniniame gyvenime, ypač lietuvių nacionaliame sąjūdyje. Ekonomikoje gilinosi į linų ūkį, Kaune įsteigė linų supirkimo punktą. 1937 m. kartu su kitais Kaune įsteigė linų apdirbimo ir eksporto bendrovę „Lietuvos linas“. Jo vadovaujama bendrovė 1937 m. Aleksote pastatė linų apdirbimo fabriką. 1942-1944 m. vadovavo Lietuvos karo invalidų įmonėms. 1944 m. pasitraukė į Vokietiją, Hamburge buvo Lietuvos komiteto nariu, švietimo vadovu ir išleido pradžiamokslio „Aušrelė“ 1 dalį. Pabaltiečių stovykloje „Deutscher Ring“ Hamburge Švietimo komisijoje iškėlė mintį steigti lietuvių, latvių ir estų jaunimui aukštuosius kursus, kurie taptų universitetu. Kitų tautybių atstovams pritarus, sudaryta organizacinė komisija, kurioje lietuviams atstovavo V. Misiulis. Atvykęs į JAV, Detroite ilgą laiką buvo Lietuvos mokytojų draugijos pirmininku, 3 metus dirbo šeštadieninėje lituanistinėje mokykloje mokytoju-vedėju, priklausė Lietuvių kultūros klubui, Lietuvių radijo klubui, pirmininkavo Lietuvių nacionaliniam komitetui. Bendradarbiavo „Trimite“, „Lietuvoje“, „Ryte“, „Lietuvos aide“, „Tautos kelyje“, „Tautos balse“, „Tautos mokykloje“, „Naujienose‘ ir kt.

L.: Lietuvių enciklopedija / [redakcija: Vaclovas Biržiška - vyriausias redaktorius … [et al.]. - Boston (Mass.) : Lietuvių enciklopedijos leidykla, 1959, T. 19, p. 36.

Norkus Jurgis – kunigas, rašytojas.

Gimė apie 1847 m. Kalvarijos apskr. Mokėsi Seinų kunigų seminarijoje. Dešimt metų buvo Kalvarijos vikaru. Girdėdamas daug nepadorių dainų, pats ėmė rašyti dainas ir jų mokyti jaunimą. Apie 1880 m. turėjo didelį savo dainų pluoštą („Eilės“), kurių rankraštis vėliau per žandarų kratas dingo. Tarp žmonių iš to meto pasklidusios šios dainos: „Vai eisim, eisim“, „Augau pas močiutę lepūnėlė“, „Šiaurus vėjas baisiai ūžia“, „Aš greitas ir linksmas“ ir kt. Plačiausiai pasklido: „Mažas piemenėlis, didis vargdienėlis“. Kelios jo dainos buvo išspausdintos „Varpe“ ir kitoje draudžiamojo meto spaudoje. Apie 1890 m. J. Norkus paskiriamas Liubavo klebonu, pradėjo sakyti lietuviškus pamokslus, sukeldamas visų lenkų nepasitenkinimą. Platino draudžiamąją lietuvių spaudą, rašė ir vertė dainas. Jo dainos buvo publikuojamos „Žiburio kalendoriuose“ ir kt. 1889 m. į lietuvių kalbą išvertė H. Stelmakovskio „Graudžius verksmus“.

L.: Lietuvių enciklopedija / [redakcija: Vaclovas Biržiška - vyriausias redaktorius … [et al.]. - Boston (Mass.) : Lietuvių enciklopedijos leidykla, 1960, T. 20, p. 415.

Norkus Konstantinas – žurnalistas.

Gimė 1893 m. lapkričio 9 d. Santakos k., Kalvarijos vlsč., Kalvarijos apskr., mirė 1973 m. rugsėjo 18 d. Buenos Airėse, Argentinoje. Mokėsi Kalvarijos dviklasėje mokykloje, nuo 1910 m. – Maskvoje buhalterijos ir komercijos kursuose, kuriuos baigęs įstojo į Šaniavskio universitetą studijuoti politinės ekonomikos ir žurnalistikos. Besimokydamas Maskvoje, priklausė Aukštųjų mokyklų moksleiviams šelpti draugijai ir buvo darbo sekcijos sekretorius. Pirmojo pasaulinio karo metu, kurį laiką dirbo Lietuvos centriniame komitete dėl karo nukentėjusiems šelpti. 1915 m. per Japoniją atvyko į JAV. Čia, San Francisko mieste, įsitraukė į SLA ir Amerikos lietuvių darbininkų skyrių veiklą. 1916 m. aktyviai prisidėjo renkant Lietuvai aukas. 1917 m. trumpą laiką dirbo „Naujienų“ redakcijoje, paskui buvo „Lietuvos“ vyr. redaktoriaus padėjėjas ir 1918-1920 m. redagavo „Sandarą“. 1920 m. išvyko į Lietuvą, čia atstovavo Baltijos valstybių finansinei korporacijai, išmokėdamas dolerines iš JAV siunčiamas perlaidas. Taip pat įsteigė laivininkystės skyrių, kuris pradžioje gerai ir pelningai veikė. 1926 m. laivininkystės reikalai tiek susipainiojo, kad K. Norkus turėjo palikti Lietuvą ir išvykti į Braziliją. 1928 m. persikėlė į Argentiną ir su mažomis pertraukomis redagavo „Argentinos lietuvių balsą“. Bendradarbiavo „Naujienose“, „Vakaruose“, „Lietuvos žiniose“ bei Argentinos dienraščiuose.

L.: Lietuvių enciklopedija / [redakcija: Vaclovas Biržiška - vyriausias redaktorius … [et al.]. - Boston (Mass.) : Lietuvių enciklopedijos leidykla, 1960, T. 20, p. 415-416.

Žurnalistikos enciklopedija / [sudarytojai Genovaitė Burneikienė, Dalia Dirvonaitė, Juozapas Vytas Urbonas. - Vilnius : Pradai, 1997, p. 361.

Norkus (Narkevičius) Simonas – kunigas, poetas, aušrininkas.

Gimė 1842 m. lapkričio14 d. Santakos k., Kalvarijos vlsč., Kalvarijos apskr., mirė 1913 m. sausio 1 d. Punske, Lenkijoje. Baigęs Seinų kunigų seminariją 1868 m. įšventintas į kunigus. Vikaravo Prienuose, Gelgaudiškyje, Lukšiuose, Bartninkuose, nuo 1881 m. buvo Punsko klebonas. 1899 m. dėl prastos sveikatos atsisakė klebono pareigų, bet liko gyventi Punske. Čia baigė statyti bažnyčią (įrengė vidų), įvedė pamaldas lietuvių kalba, pastatė kapuose gražią koplyčią, o savo turtą (namus) testamentu užrašė „Žiburio“ draugijai. Besimokydamas Seinų seminarijoje, dalyvavo 1863 m. sukilime, bet bausmės išvengė. Dar prieš „Aušrą‘‘ S. Norkus rašė lietuviškus eilėraščius. Bartininkuose vikaraudamas, artimai susidraugavo su J. Basanavičiumi. Išsikėlęs į Bulgariją, J. Basanavičius uoliai susirašinėjo su S. Norkumi Gelgaudiškyje, vėliau Punske. Dar 1881 m. Bulgarijoje galvodamas apie lietuviško laikraščio išleidimą, J. Basanavičius buvo numatęs S. Norkų skirti vienu iš pagrindinių bendradarbių. Gavęs iš S. Norkaus lietuviškų eilėraščių pluoštą, J. Basanavičius juos siuntinėjo drauge su savo straipsniais (kol dar nėjo „Aušra“) Mažosios Lietuvos laikraščiams. S. Norkus bendradarbiavo „Lietuviškoje ceitungoje“, „Aušroje“, „Žemaičių ir Lietuvos apžvalgoje“, „Vienybėje lietuvninkų“, „Šaltinyje“, „Nedėldienio skaitymuose“. Paskelbė L. Kondratowicziaus-Syrokomlės poezijos vertimų (poemos „Margiris“ I giesmę, baladę „Kranklys“), orginalių eilėraščių: „Lietuva, mano žemė numylėta“, „Į vyturėlį“, „Amatininkų daina“, „Mergaitė ant kryžkelių“ ir kt.), religinių giesmių, eiliuotų sentencijų bei aforizmų, kurių, be išspausdintų, daug paliko rankraščiais (rinkinys „Aforizmai, arba trumpi mislies išreiškimai iš visur surinkti ir eilėmis sustatyti“).1905 m. S. Norkus išleido knygelę „Maža dovanelė Lietuvos jaunuomenei“, kuri buvo parašyta prieš 30 metų, bet tada nepavykus jos išspausdinti, buvo platinama nuorašais. Be išspausdintos kūrybos, paliko daug rankraščių. Rankraštyje liko „Gilioji Punsko praeitis‘. Dingęs S. Norkaus rankraštis „Santakos atminimai“, kur jis buvo aprašęs savo gimtojo Santakos kaimo papročius.

L.: Lietuvių enciklopedija / [redakcija: Vaclovas Biržiška - vyriausias redaktorius … [et al.]. - Boston (Mass.) : Lietuvių enciklopedijos leidykla, 1960, T. 20, p. 416-417.

Lietuvių literatūros enciklopedija / [redaktoriai Vytautas Kubilius, Vytautas Rakauskas, Vytautas Vanagas]. - Vilnius : Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 2001, p. 360.

Lietuvos knygnešiai ir daraktoriai, 1864-1904 : [žinynas] / Benjaminas Kaluškevičius, Kazys Misius. - Vilnius : Diemedis, 2004, p. 338.

Olšauskas (Olševskis) Antanas – leidėjas, bankininkas.

Gimė 1863 m. birželio 13 d. Aštrulių k., Liudvinavo vlsč., Kalvarijos apskr., mirė 1942 m. gegužės 10 d. Čikagoje, JAV. 1889 m. balandį A. Olšauskas atvyko į JAV, apsigyveno Čikagoje ir pradėjo dirbti „Gazeta Polska“ spaustuvėje. 1891 m. - „Nowe życie“ laikrasčio spaustuvėje. Prie laikraščio „Lietuva“ spaustuvės 1893 m. įsteigė knygyną, taip pat pradėjo pardavinėti laivakortes. 1917 m. birželio mėn. laikraštį pardavė J. Bačiūnui ir A. Pajauskui, nes pats susidomėjo knygų leidyba. Iš viso 1894-1917 išleido 131 knygą (45 originalūs veikalai ir 86 vertimai), iš viso 20 684 psl., apie 210 000 egz. 1924-1925 m. lankydamasis Lietuvoje, davė pinigų išleisti 3 vadovėliams (30 000 egz.), kuriuos oficialiai leido „Švyturio“ bendrovė. Iš svarbesnių leidinių minėtini: A. Lalio Anglų-lietuvių ir lietuvių-anglų k. žodynai, dr. J. Basanavičiaus pasakų rinkiniai, 15 Šerno supopuliarintų mokslo veikalų vertimų 1909-1910 m. buvo ėmęsis enciklopedijos leidimo ir šiam reikalui angažavęs redaktorius, bet šis dar per ankstyvas sumanymas nebuvo realizuotas. Pats parašė šias knygas: „Aktyvūs apsireiškimai sviete“ (1894), „Naujas lietuviškas sapninykas“ (1895), „Rankvedis gromatų rašymui“ (1896) (3 leidimai), „Čikagos lietuvių istorija“ (1901) (aprašo savo bylą su kun. M. Kriaučiūnu). Išvertė: „Puiki istorija apie kantrią Aleną“ (1893). „Olitypa“ (1893), „Robinzonas Kruzas“ (1894). Savo išleistų ar kitų leidyklų knygų A. Olšausko knygynas išplatino apie 400 000 egz. Greta leidėjo darbo jis ėmėsi ir kito verslo — 1896 m. įsteigė banką. Šis bankas buvo išaugęs į didelę ir pajėgią įstaigą. Turėjo nemažai parduotuvių ir namų. Vėliau turėjo notaro biurą. Mirė nepalikdamas turto. Už nuopelnus lietuvybei 1933 m. buvo Lietuvos vyriausybės apdovanotas Vytauto Didžiojo ordinu.

L.: Lietuvių enciklopedija / [redakcija: Vaclovas Biržiška - vyriausias redaktorius … [et al.]. - Boston (Mass.) : Lietuvių enciklopedijos leidykla, 1960, T. 21, p. 99-100.

Olšauskas Juozas – vargonininkas, scenos darbuotojas.

Gimė 1893 m. rugsėjo 23 d. Talaukių k., Alytaus vlsč., Kalvarijos apskr. Mokėsi vargonininkavimo pas J. Naujalį Kaune. Vargonininkavo Pažėruose ir Dauguose, organizavo jaunimo vaidinimus, režisavo ir pats vaidino. Persikėlęs į Kauną, nuo 1920 m. sausio 29 d. sekretoriavo Lietuvos meno kūrėjų draugijoje, lankė A. Sutkaus vaidybos studiją (baigė 1923 m.), vaidino Tautos teatre ir „Vilkolakyje“, Kauno konservatorijoje lankė dainavimo klasę. Į JAV atvyko 1924 m. birželio 24 d. su A. Vanagaičiu ir V. Dineika. Su jais vaidino „Dzimdzi-Drimdzi“ grupėje važinėdami po lietuvių kolonijas. Yra įdainavęs kelias dešimtis plokštelių vienas, su A. Vanagaičiu ir su A. Rakauskaite. Žinomiausios šios plokštelės: „Paklausykit jūs, lietuviai“, „Kur Nemunas ir Dauguva“, „Dzūkų kraštas“ ir kt., su A. Vanagaičiu - „Ulonai“, „Kai aš turėjau kaime mergelę“, „Pragėriau žirgelį“, „Ar aš tau, sese, nesakiau“, „Leiskit į tėvynę“ ir kt. „Dzimdzi-Drimdzi“ grupei išsiskirsčius, vargonininkavo Naujajame Braitone, Klivlende ir vėliau Amsterdame. 1946-1949 m. ALRK vargonininkų sąjungos sekretorius-iždininkas, Amsterdamo lietuvių radijo valandos vedėjas. Už nuopelnus Lietuvai apdovanotas Gedimino ordinu.

L.: Lietuvių enciklopedija / [redakcija: Vaclovas Biržiška - vyriausias redaktorius … [et al.]. - Boston (Mass.) : Lietuvių enciklopedijos leidykla, 1960, T. 21, p. 100.

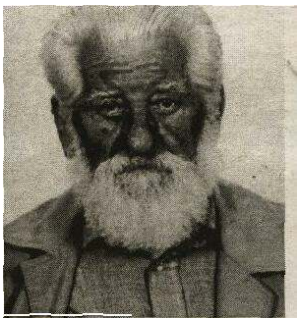

Pajaujis Jonas – architektas.

Gimė 1920 m. sausio 6 d. Zubrių k., Raudenio vlsč. (nuo 1931 m. Kalvarijos), Marijampolės apskr., mirė 2000 m. rugsėjo 4 d. Gotlando saloje, Švedijoje. 1926 m. pradėjo lankyti Nemunaičių pradžios mokyklą. Vėliau mokėsi valstybinėje Marijampolės Rygiškių Jono gimnazijoje. 1938 m. – Kauno Vytauto Didžiojo universiteto Technikos fakultete Statybos skyriuje pasirinko architektūros specialybę. J. Pajaujis aktyviai dalyvavo ateitininkų veikloje. Organizavo ir vadovavo pagrindinei veiklai tarp studentų ateitininkų Statybos ir Technologijos fakultetuose. 1941 m. suėmus Moksleivių ateitininkų sąjungos vadovą, J. Pajaujis perėmė jo pareigas. Jis 1941 m. birželio sukilimo Lietuvoje organizatorius Suvalkijos krašte. Tais pačiais metais jis mokytojavo Kalvarijos progimnazijoje. 1944 m. gegužės 19 d. Kaune buvo sulaikytas gestapo ir po tardymų ištremtas į Štuthofo koncentracijos stovyklą. Ten J. Pajaujis kalėjo vienerius metus. Tik atsitiktinumo dėka jis ir dar keli koncentracijos stovyklos lietuviai kaliniai, padedami Švedijos Raudonojo kryžiaus organizacijai, pasiekė Daniją, vėliau nelegaliai persikėlė į Švediją. Po metų Stokholme pradėjo dirbti projektuotoju. Jis projektavo bankus, mokyklas, ligonines, požeminius turgus, gyvenamuosius rajonus ir kt. 1971 m. su šeima persikėlė gyventi į Gotlando salą. Čia tęsė projektavimo darbus. 1975 m. J. Pajaujis dirbo Gotlando muziejuje Fornsalyje, viduramžių bažnytinės architektūros tyrinėtoju, sugriautų bažnyčių ir pilių rekonstruktoriumi. Iš griuvėsių prikėlė Vizbio pilį, sugriautą XVII a. pabaigoje. 1988 m. gruodžio 22 d. Lietuvos gyventojų genocido ir rezidencijos tyrimo centro Pasipriešinimo dalyvių (rezistentų) teisių komisija pripažino J. Pajaujui kario savanorio teisinį statusą, kaip 1941 m. birželio 22-28 d. sukilimo dalyviui, Vietinės rinktinės kariui. J. Pajaujis apdovanotas Didžiojo kunigaikščio Gedimino III laipsnio ordinu. Visą savo gyvenimą ilgėjęsis ir mylėjęs Lietuvą, jis pareiškė paskutinį savo norą – po mirties sugrįžti į Nepriklausomos Lietuvos žemę amžinam poilsiui greta savo motinos kapo Kalvarijos kapinėse. 2000 m. spalio 3 d. ši paskutinė jo valia buvo įvykdyta. Urna su velionio palaikais buvo pervežta ir palaidota tėviškės žemėje.

L.: Mylėjęs Lietuvą sugrįžo į ją amžinai / Jankeliūnienė Asta. - Iliustr. // Kalvarijos kronika. - 2000, spal. 13, p. 1-2

Papečkys Kazys – poetas, vertėjas.

Gimė 1914 m. spalio 7 d. Vazniškių k., Janavo vlsč., Kalvarijos apskr., mirė 1973 m. liepos 4 d. Kaune. Mokėsi Marijampolės gimnazijoje, 1934-1938 m. studijavo Vytauto Didžiojo universitete prancūzų kalbą ir literatūrą. 1940-1941 m. dirbo žurnalo „Genys“ redakcijoje, 1944-1947 m. – Grožinės literatūros leidykloje, 1957-1963 m. – „Bibliotekų darbo“ redakcijoje. Išleido eilėraščių rinkinius vaikams „Vėjo malūnėlis“ (1937), „Žvėrių paradas“ (1945), „Ąsotėlis“ (1947), sudarė poezijos antologiją „Du vardai granite“ (1936 m., apie S. Darių ir S. Girėną), bei vaikams skirtą antologiją „Vaikai ir eilėraščiai“ (1939). Parašė populiarią rašto istoriją „Nuo strėlės iki knygos‘ (1964), parengė Žemaitės rinktinius raštus (1946) ir kitus jos apsakymų rinkinius. Išvertė į lietuvių kalbą V. Garšino. G. de Mopasano, J. V. Getės, A. Claude, N. Jevdokimovo, L. Kasilio, Fr. Kormendi, R. Dalio, V. Tendriakovo kūrinių.

L.: Lietuvių literatūros enciklopedija / [redaktoriai Vytautas Kubilius, Vytautas Rakauskas, Vytautas Vanagas]. - Vilnius : Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 2001, p. 370.

Mūsų kalendorius : Kazys Papečkys / I. Žaltauskaitė // Tarp knygų. - 1994, Nr. 8, p. 45-46.

Paplauskas Ramūnas Antanas – pedagogikos profesorius.

Gimė 1910 gruodžio 31 d. Akmenynų k., Liubavo vlsč., Kalvarijos apskr. Mokėsi Marijampolės marijonų gimnazijoje 1925-1930 m. 1930-1935 m. Vytauto Didžiojo universiteto Humanitarinių mokslų fakultete studijavo lingvistiką ir pedagogiką. 1933-1935 m. VDU Humanitarų draugijos pirmininkas ir Humanistinės savaitės 1934 m., baigtos pirmuoju lietuvių literatūros vakaru Valstybės teatre, rengėjas. 1935-1942 m. Ukmergės, Klaipėdos, Vilkaviškio ir Kauno gimnazijų mokytojas, 1942-1943 m. Kauno Aušros berniukų gimnazijos vicedirektorius. Paskirtas Kybartų gimnazijos direktoriumi. 1943 m. rudenį išvyko į Vienos universitetą, kuriame 1944 m. gavo pedagogikos daktaro laipsnį už disertaciją apie pedagogines sroves ir liko vyriausiuoju asistentu. Studijas gilino 1945-1948 m. Vokietijos universitetuose. Monrealio universiteto docentas 1949 m., Otavos universiteto profesorius 1950 m., nuo 1956 m. Pedagogikos katedros vedėjas. 1950-51 m. „Revista interamericana de education“ redaktorius. Vadovavo lietuvių delegacijai Pax Romana kongrese 1952 m. ir buvo Pax Romana ideologinės komisijos narys. 1952-1953 m. Research Center for Eastern and Central Europe sekretorius. Kanados LB tarybos narys 1952-1954 m. 1953 m. pirmininkavo tarptautiniam krikščionių demokratų kongresui. Niujorke. Nuo 1954 m. Otavos universiteto Lyginamosios pedagogikos centro steigėjas bei direktorius. Tarptautinio pedagogikos žurnalo, leidžiamo UNESCO, redaktorius nuo 1954 m. The Comparative Education Society vienas iš steigėjų 1955 m. „Slavic and East-European Studies“ redakcijos narys nuo 1956 m. 1957-1959 m. praleido mokslinėje kelionėje po 27 pasaulio kraštus – skaitė paskaitas Amsterdamo, Atėnų, Bonos, Koimbros, Kopenhagos, Lisabonos, Liuveno, Londono, Madrido, Niujorko, Oslo, Paryžiaus, Romos, Upsalos, Vienos, Ženevos ir kituose universitetuose. Bendradarbiavo straipsniais ar eilėraščiais „Aiduose“, „Akademike“, „Ateityje“, „Darbininke“, „Drauge“, „Jaunojoje kartoje“, „Lietuvos studente“, „Naujajame gyvenime“, „Naujojoje Romuvoje“, „Šaltinyje“, „Šaltinėlyje‘, „Tėviškės žiburiuose“, „Tremtinių mokykloje“, „Trimite“, „Ūkininke“ ir daugelyje kt. „Lietuvių enciklopedijos“ bendradarbis. Įvairiuose pedagoginiuose žurnaluose skelbė straipsnius anglų, prancūzų, vokiečių ir kitomis kalbomis.

L.: Lietuvių enciklopedija / [redakcija: Vaclovas Biržiška - vyriausias redaktorius … [et al.]. - Boston (Mass.) : Lietuvių enciklopedijos leidykla, 1960, T. 21, p. 514.

Pauliukonis Antanas – spaudos darbuotojas, pedagogas

Gimė 1909 m. vasario 28 d. Jurgežerių k., Kalvarijos vlsč., Kalvarijos apskr., mirė 1960 m. rugsėjo 19 d. Los Andžele, JAV. 1927 m. baigė Marijampolės Rygiškių Jono gimnaziją, 1932 m. Vytauto Didžiojo universiteto Teologijos filosofijos fakultete studijavo lituanistiką, 1940 m. – Vilniaus universiteto Teisės mokslų fakultete. Nuo 1927 m. rudens iki 1940 m. dirbo „Ryto“ ir vėliau „XX amžiaus“ redakcijose. 1939-40 m. – „Žinijos“ knygų leidimo bendrovėje. Vokiečių okupacijos metais – Kauno 8-ojoje gimnazijoje mokytoju. 1943 m kovo 1 d. patvirtintas neetatiniu asistentu žurnalistikai Vytauto Didžiojo universitete Filosofijos fakultete. 1944 m. pasitraukė į Vokietiją. Miuncheno lietuvių gimnazijoje dirbo mokytoju, buvo vienas iš pirmųjų žurnalo „Aidai“ redakcijos narių. 1951-1957 m. – Eltos (VLIK‘o informacijos tarnybos) redaktorius. 1957 m. atvyko į JAV ir nuo 1959 m. dirbo „Lietuvių dienų“ leidykloje. Dalyvavo lietuvių organizacijų veikloje. Išvertė grožinės literatūros kūrinių.

L.: Lietuvių enciklopedija / [redakcija: Vaclovas Biržiška - vyriausias redaktorius … [et al.]. - Boston (Mass.) : Lietuvių enciklopedijos leidykla, 1960, T. 22, p. 187.

Žurnalistikos enciklopedija / [sudarytojai Genovaitė Burneikienė, Dalia Dirvonaitė, Juozapas Vytas Urbonas. - Vilnius : Pradai, 1997, p. 381.

Račkus Jurgis Kęstutis – dailininkas.

Gimė 1927 m. gegužės 27 d. Kalvarijos vlsč., Marijampolės apskr. 1934 m. su tėvais išvyko į Kanadą. Studijavo dailę Detroito universitete, Ontario College of Art (Toronte), Ecole des Beaux Arts ir Academie d'Andrė Lhote Paryžiuje (1953-1954). Savo kūrinių parodas surengė Paryžiuje (4 kartus), Londone, Barselonoje, Toronte, Monrealyje, Oakvile, Kingstaune. Nuo 1954 m. dalyvavo ir lietuvių dailininkų apžvalginėse parodose Kanadoje ir JAV. J. K. Račkaus kūrybinė raida laipsniška: iš pusiau abstrakčių bei kubistinių, išlaikytų tradiciniuose tų srovių rėmuose, kompozicijų dailininkas palengva ėjo į savitą siurrealistinį ir abstraktų vaizdavimo būdą. Pastarosiose kompozicijose vyrauja mistiškai abstrakti tematika bei dramatiškas, aštrus koloritas.

L.: Lietuvių enciklopedija / [redakcija: Vaclovas Biržiška - vyriausias redaktorius … [et al.]. - Boston (Mass.) : Lietuvių enciklopedijos leidykla, 1961, T. 24, p. 329.

Radzvickas Andrius – farmacininkas.

Gimė 1861 m. Pacentų k., Kalvarijos vlsč., Kalvarijos apskr. 1877 m., nebaigęs Marijampolės gimnazijos, įstojo į Seinų kunigų seminariją. Po dvejų metų 1879 m. drauge su V. Kudirka iš jos pasitraukė. Maskvoje baigė farmaciją. Aktyviai reiškėsi lietuviškoje veikloje, todėl jam buvo uždrausta gyventi Lietuvoje.

L.: Lietuvių enciklopedija / [redakcija: Vaclovas Biržiška - vyriausias redaktorius … [et al.]. - Boston (Mass.) : Lietuvių enciklopedijos leidykla, 1961, T. 24, p. 405.

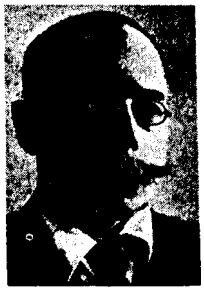

Radzvickas Petras – profesorius, medicinos daktaras.

Gimė 1864 m. spalio 22 d. Pacentų k., Kalvarijos vlsč., Kalvarijos apskr., mirė 1931 m. rugsėjo 22 d. Kaune. Nepaklusdamas tėvų valiai stoti į Seinų kunigų seminariją, P. Radzvickas baigė Marijampolės gimnaziją. Baigęs gimnaziją, įstojo į Maskvos universitetą, kurį baigė 1891 m. Penkerius metus dirbo Maskvos universiteto Akių ligų klinikoje, apgynė disertaciją („Podkonjunktivalnija pryskivanija sulemy“) ir 1896 m. gavo medicinos daktaro laipsnį. Buvo išrinktas Maskvos universiteto privatdocentu, bet švietimo ministras jo nepatvirtino, nes P. Radzvickas buvo katalikas. Po to jis nutarė savo žinias pagilinti Maskvos universiteto Ausų, nosies ir gerklės ligų klinikoje. Baigęs ir įsigijęs specialybę, išvyko į Smolenską vadovauti Ausų, nosies ir gerklės ligų skyriui. Po 7 metų atidarė savo kabinetą-ligoninę. Gyvendamas Smolenske, bendravo su ten gyvenančiais lietuviais ir globojo atvykusius tremtinius. Po 1905 m. revoliucijos įkūrė Lietuvių savišalpos draugiją. 1920 m. buvo areštuotas už „įkaitų“, „buržujų“ šelpimą ir nuteistas sušaudyti. Daktarą P. Radzvicką išgelbėjo jo ligoniai, apguldami čeką komendantūrą ir reikalaudami paleisti jų gydytoją. Nuo to laiko jis buvo namų arešte ir dirbo kareivių saugomas. 1921 m. grįžęs į Lietuvą, įstojo savanoriu į Lietuvos kariuomenę ir buvo paskirtas Karo ligoninės ausų, nosies ir gerklės ligų skyriaus vedėju. 1924 m. buvo išrinktas LU Medicinos katedros vedėju. Profesorius P. Radzvickas buvo nepaprasto sąžiningumo gydytojas. Savo turtą 100 000 litų paskyrė Studentų medikų fondui, o 10 000 litų paliko Aklųjų ir nebylių mokyklai. Jis buvo aktyvus lietuviškoje spaudoje, medicinos literatūrai paliko 14 mokslinių darbų.

L.: Lietuvių tautos praeitis : istorijos ir gretimųjų sričių neperiodinis leidinys / Lietuvių istorijos draugija. - Chicago (Ill.) : Lietuvių istorijos draugija, 1984, T. 5, p. 95.

Radžiūnas Pranciškus – kunigas.

Gimė 1880 m. rugsėjo 23 d. Gulbiniškių k., Liudvinavo vlsč., Kalvarijos apskr., mirė 1950 m. rugpjūčio 27 d. Regensburge. Baigęs Seinų kunigų seminariją, į kunigus įšventintas 1903 m. spalio 25 d., vikaravo Punske, Lazdijuose, Griškabūdyje, Bartninkuose ir Pilviškiuose. 1917 m. pradėjo kurti Žvirgždaičių parapiją. Ten 1922 m. baigė statyti bažnyčią. 1924 m. paskirtas klebonu į Plokščius. Ten atnaujino apgriuvusią bažnyčią, visuomeniniams reikalams pastatė salę. Jis buvo kunigų savišalpos draugijos sumanytojas bei organizatorius. Draugija daug patarnavo invalidams ir seneliams kunigams. 1931-1937 m. klebonavo Sintautuose, vėliau Pajevonyje. 1944 m. pasitraukė į Vakarus.

L.: Lietuvių enciklopedija / [redakcija: Vaclovas Biržiška - vyriausias redaktorius … [et al.]. - Boston (Mass.) : Lietuvių enciklopedijos leidykla, 1961, T. 24, p. 407.

Rutkauskas Antanas K. – gydytojas, lietuvių visuomenės veikėjas.

Gimė 1872 m. birželio 26 d. Kamšų-Rūdninkų k., Kalvarijos apskr., mirė 1959 m. rugsėjo 29 d. Čikagoje, JAV. 1882-1883 m. mokėsi Marijampolės gimnazijoje. 1888 m. atvyko į JAV ir stojo savanoriu į JAV kariuomenę, kurioje ištarnavo 9 metus. 1899-1900 m. Baltimorėje lankė prekybos kolegiją, vėliau persikėlė gyventi į Čikagą. 1901-1906 m. baigė medicinos mokslus. Gydytojo praktika vertėsi Čikagoje ir aktyviai dalyvavo katalikų srovės veikloje. Tautos fondo, Informacijos biuro, Tautos tarybos pirmininkas, iždininkas. 1914 m. politinio seimo Čikagoje pirmininkas, Susivienijimo R. K. Amerikoje daktaras, vienas Lietuvių daktarų draugijos steigėjų ir daugelio kitų draugijų narys. A. K. Rutkauskas yra parašęs eilėraščių, bendradarbiavo „Apžvalgoje“, „Vienybėje lietuvininkų“, „Tėvynėje“, „Birutėje“.

L.: Lietuvių enciklopedija / [redakcija: Vaclovas Biržiška - vyriausias redaktorius … [et al.]. - Boston (Mass.) : Lietuvių enciklopedijos leidykla, 1961, T. 26, p. 226.

Saudargienė-Simniškytė Vlada-Saudargienė Ava – rašytoja, režisierė, pedagogė.

Gimė 1915 m. gruodžio 24 d. Kalvarijoje, Kalvarijos vlsč., Kalvarijos apskr., mirė 2003 m. gegužės 11 d. Australijoje. Mokėsi Marijampolės Rygiškių Jono gimnazijoje ir mokytojų seminarijoje. 1938 m. įgijo fizinio auklėjimo mokytojos diplomą. Nuo 1938 m. dirbo fizinio auklėjimo instruktore Kauno pradžios mokyklose, gimnazijose bei vasaros mokytojų stovyklose Palangoje ir Trakuose. 1939 m. paskirta pradinio mokslo fizinio lavinimo vadove prie Kūno kultūros rūmų Kaune. Bendradarbiavo pedagoginėje spaudoje, jaunimo žurnaluose, domėjosi jaunimo teatru. 1945 m. Wiesbadene (Vokietijoje) suorganizavo vaikų teatrą „Pasaka“, buvo jo vadovė, režisierė ir choreografė. Į Australiją A. Saudargienė atvyko 1948 m. ir apsigyveno Sidnėjuje. Čia įsteigė vaikų teatrą, daug metų jam vadovavo. A. Saudargienė išleido knygas „Žaidimai ir mankštos pratimai“, „Liaudies šokis Lietuvoje“, parašė pjesių vaikams „Buvo broliai devyni ir Sigutė“, „Gintaras – Lietuvos brangakmenis“, taip pat prozos kūrinių „Tolimų kraštų miražai“, „Vėjas iš rytų“, „Naikinamieji‘.

L.: Lietuvių enciklopedija / [redakcija: Vaclovas Biržiška - vyriausias redaktorius … [et al.]. - Boston (Mass.) : Lietuvių enciklopedijos leidykla, 1961, T. 26, p. 530.

Po pietų kryžiumi : Australijos lietuvių dailiojo žodžio mylėtojų antologija / red.: G. Butkus (ats. red.) … [et al.]. - Vilnius : Sietynas, 1990, p. 381.

Silickas Juozas – daraktorius, knygnešys.

Gimė 1875 m. Svidiškių k., Punsko vlšč.(dabar Sangrūdos sen., Kalvarijos sav., Marijampolės apskr.), mirė 1964 m., palaidotas Sangrūdos kapinėse. Tėvai – neturtingi ūkininkai. Baigęs Radiškės pradžios mokyklą, toliau lavinosi savarankiškai. Mokė vaikus lietuviško rašto, taip pat skaičiuoti, piešti ir dainuoti. Šiek tiek mokė ir rusų kalbos. Naudojosi elementoriais. Visą kursą išeidavo per tris žiemas, nuo Kalėdų iki Jurginių. Mokė vaikus slaptose mokyklose Gazdų, Rūdninkų, Burokų, Sangrūdos, Mockavos, Mockų, Navininkų, Svidiškių kaimuose. Vaikų tėvai stengdavosi apsaugoti, todėl nebuvo įkliuvęs ir baustas, policininkus papirkdavo. Už vieno vaiko mokymą gaudavo po 1 rublį ir mažiau. Nuo 1892 m. žiemomis apie 27 metus daraktoriavo. Mokė ir suaugusiuosius. Vasaromis dirbdavo dvare, taip pat savo ūkelyje – turėjo 3 margus žemės. Platindavo iš knygnešių gaunamą lietuvišką spaudą.

L.: Lietuvos knygnešiai ir daraktoriai, 1864-1904 : [žinynas] / Benjaminas Kaluškevičius, Kazys Misius. - Vilnius : Diemedis, 2004, p. 419.

Smelstorius Jonas Boleslovas – literatas, vertėjas.

Gimė 1882 m. gruodžio 27 d. Liubavo vlsč., Kalvarijos apskr., mirė 1943 m. rugpjūčio 24 d. Panevėžyje. Baigė Marijampolės gimnaziją. Apie 1900 m. išvyko į JAV. Nuo 1905 m. dalyvavo Lietuvos socialistų sąjungos veikloje. 1906 m. redagavo „Keleivį“, 1909-1911 m. ir 1914-1915 m. „Kovą“, 1909-1913 m. „Pirmyn“. Apie 1920 m. grįžo į Lietuvą, dirbo Kauno centriniame pašte. 1922-1926 m. Pašto, telegrafo, telefono tarnautojų profsąjungos valdybos pirmininkas. Po 1926 m. fašistų perversmo buvo perkeltas į Panevėžio paštą. 1939 m. išėjo į pensiją. JAV išleido eilėraščių rinkinį „Sielos balsai“ (1913), pjeses „Karės nuotaikos“ (1916) ir „Kryžeivis“ (1923, pagal B. Komarovskį), publicistinę brošiūrą „Klesos ir klesų kova“ (1914), periodinėje spaudoje paskelbė apsakymų. Išvertė į lietuvių kalbą H. Senkevičiaus apysaką „Kryžiokai“ (1902), laisvai atpasakojo K. Markso ir F. Engelso „Komunistų partijos manifestą“ (1914). JAV lietuvių spaudoje buvo paskelbta J. B. Smelstoriaus piešinių. Grįžęs į Lietuvą, nuo visuomeninės ir kūrybinės (literato bei dailininko) veiklos nutolo.

L.: Mažoji lietuviškoji tarybinė enciklopedija / Lietuvos TSR Mokslų akademija. - Vilnius : Mintis, 1971, T. 3, p. 241.

Stanulis Gabrielius – dailininkas tapytojas.

Gimė 1915 m. spalio 21 d. Kalvarijoje, mirė 1999 m. Ženevoje, Šveicarijoje. 1927-1931 m. mokėsi Kalvarijos progimnazijoje ir 1931-1936 m. studijavo dekoratyvinius menus Turine, Italijoje. 1940-1944 m. studijavo ir baigė Vilniaus meno akademiją. Po Antrojo pasaulinio karo apsistojo Šveicarijoje. Ženevos dailės mokykloje dėstė tapybą ir skulptūrą. Yra surengęs 29 personalines parodas Prancūzijoje, Šveicarijoje, JAV, Kanadoje. Jo kūryboje nerasime kasdienės realybės, savo filosofiniu turiniu ji gerokai skiriasi nuo kitų išeivijos dailininkų.

L.: Lietuvių enciklopedija / [redakcija: Vaclovas Biržiška - vyriausias redaktorius … [et al.]. - Boston (Mass.) : Lietuvių enciklopedijos leidykla, 1963, T. 28, p. 451.

Strimavičius Matas – prelatas.

Gimė 1903 m. Kalvarijoje. 1862 m. baigė Varšuvos dvasinę akademiją teologijos kandidato laipsniu ir kurį laiką vikaravo Kalvarijoje. Vėliau buvo Seinų kunigų seminarijos profesorius ir viceregentas. Penkerius metus pavadavo regentą Andriuškevičių. Dėstė moralinę teologiją, Šv. Raštą ir kt. 1873 m. pateko į vietos kapitulą ir pakilo iki prelato-dekano. Seminarijoje mokė per 40 metų. Palaidotas Seinuose.

L.: Lietuvių enciklopedija / [redakcija: Vaclovas Biržiška - vyriausias redaktorius … [et al.]. - Boston (Mass.) : Lietuvių enciklopedijos leidykla, 1963, T. 29, p. 47.

Šupšinskas Jonas – kunigas.

Gimė 1880 gruodžio 22 d. Sūsininkų k., Raudenio vlsč., Kalvarijos apskr. Mokėsi Kalvarijos pradžios mokykloje, 1894-1899 m. Marijampolės gimnazijoje, 1899-1904 m. Seinų kunigų seminarijoje. Kunigu įšventintas 1904 m. vasario 28 d. Trejus metus vikaravo Vižainyje, dvejus metus Garliavoje. 1911 m. išvyko į JAV ir ten klebonavo: Švč. Trejybės lietuvių parapijoje Vilkesbare, Šv. Petro ir Povilo lietuvių parapijoje Sugar Notche, paskui porą metų buvo senelių įstaigos Elmhurste kapelionu ir nuo 1950 m. Šv. Jurgio lietuvių parapijos Albany klebonu. Palaikė ir rėmė lietuviškas organizacijas, bendradarbiavo lietuviškoje spaudoje.

L.: Lietuvių enciklopedija / [redakcija: Vaclovas Biržiška - vyriausias redaktorius … [et al.]. - Boston (Mass.) : Lietuvių enciklopedijos leidykla, 1964, T. 30, p. 115.

Tumėnas Algirdas Kazimieras – ekonomistas.

Gimė 1909 m. balandžio 23 d. Kalvarijoje, Kalvarijos apskr., mirė 1943 m. balandžio 19 d. Stuthofo koncentracijos stovykloje, Vokietijoje. Mokėsi Kauno Aušros berniukų gimnazijoje, 1930 m. baigė Dr. J. Tumėno brandos kursus, studijavo Vytauto Didžiojo universitete Teisių fakultete ir baigė ekonomiką. 1930-1941 m. dirbo Statistikos biuro Demografijos skyriuje, 1941-1943 m. Vilniuje vertėsi prekyba. Buvo veiklus neolituanas, 1940-1941 m. dalyvavo Lietuvos aktyvistų fronte, 1942-1943 m. Lietuvos laisvės armijoje. Taip pat buvo veiklus pogrindžio spaudos dalyvis. 1943 m. kovo 17 d. drauge su kitais Vilniaus lietuviais vokiečių suimtas ir išvežtas į Stuthofo koncentracijos stovyklą, kurioje balandžio 17 d. žuvo.

L.: Lietuvių enciklopedija / [redakcija: Vaclovas Biržiška - vyriausias redaktorius … [et al.]. - Boston (Mass.) : Lietuvių enciklopedijos leidykla, 1965, T. 32, p. 35.

Tumėnas Vytautas Vaclovas – istorikas.

Gimė 1906 m. Kalvarijoje, Kalvarijos apskr., mirė 1943 m. gegužės 15 d. Stuthofo koncentracijos stovykloje, Vokietijoje. Mokėsi Voroneže, 1926 m. baigė Kauno Aušros berniukų gimnaziją ir įstojo į LU Humanitarinių mokslų fakultetą studijuoti istorijos. 1942 m. baigė Vilniaus universitetą, pas prof. L. Karsaviną parašęs diplominį darbą „Absoliutinės monarchijos žlugimas Prancūzijoje“. Nuo 1926 m. dirbo pradžios mokyklos mokytoju Kaune, nuo 1928 m. – Dr. J. Tumėno brandos kursuose, 1941-1943 m. Vilniaus amatų mokykloje. 1932 m. paskirtas Kauno apskrities pradžios mokyklų inspektoriumi, vėliau dirbo Knygų leidimo komisijoje, 1939-1940 m. „Tautos mokyklos“ redaktoriumi. Buvo veiklus rezistencijos prieš nacius dalyvis. 1943 m. kovo 17 d. suimtas ir ištremtas į Stuthofo koncentracijos stovyklą, kurioje mirė nuo šiltine.

L.: Lietuvių enciklopedija / [redakcija: Vaclovas Biržiška - vyriausias redaktorius … [et al.]. - Boston (Mass.) : Lietuvių enciklopedijos leidykla, 1965, T. 32, p. 37-38.

Turūta Pranas – pedagogas, chorvedys, visuomenės veikėjas.

Gimė 1908 m. gegužės 10 d. Brazavo k., Kalvarijos vlsč., Kalvarijos apskr., mirė 1980 m. gruodžio 25 d. Grand Rapids, JAV. Muzikos mokėsi Marijampolėje pas J. Kamaitį ir J. Bendorių. Baigęs Marijampolės mokytojų seminariją 1927 m. paskirtas Šventaragio pradžios mokyklos vedėju. Šlavantuose suorganizavo Šaulių būrio mišrųjį chorą, su kuriuo dalyvavo 1928 m. II visos Lietuvos dainų šventėje Kaune, surengė nemažai koncertų daugelyje Marijampolės apylinkių. 1930-1940 m. buvo Igliškėlių pradžios mokyklos vedėjas, subūrė Šaulių būrio mišrųjį chorą, kuris giedojo Patilčių parapijos bažnyčioje, rengė koncertus, dalyvavo 1934 m. Marijampolės apygardos Šaulių rinktinių chorų dainų šventėje ir buvo jungtinio choro dirigentas. Su choru dalyvavo 1937 m. Jaunosios Lietuvos dainų šventėje Kaune ir buvo jos dirigentas. 1931 m. iš Igliškėlių, Gudelių, Igliaukos, Pamargių, Šilavoto ir Šventaragio apylinkių pradžios mokyklų suorganizavo 300 moksleivių chorą, išmokė dainų ir dirigavo Igliaukoje surengtoje vaikų dainų šventėje. Bolševikams okupavus Lietuvą, buvo suimtas ir kurį laiką kalintas Marijampolėje. 1941-1944 m. dirbo Eišiškių apylinkės pradžios mokyklų vyr. inspektoriumi, 1942-1944 m. Eišiškių suaugusiųjų gimnazijos mokytoju. Suorganizavo mišrųjį chorą, kuris giedojo bažnyčioje per lietuviškas pamaldas, surengė koncertų Eišiškėse ir Varėnoje. 1944 m. pasitraukęs į Vokietiją, P. Turūta dirbo įvairiuose lietuvių komitetuose. 1946-1949 m. buvo Gross-Hesseno apygardos lietuvių pradžios mokyklų inspektorius, 1948-1949 Kassel-Martenbergo lietuvių skautų tuntininkas, tos pačios stovyklos pradžios mokyklos ir gimnazijos chorų vadovas. 1949 m. atvykęs į JAV, apsigyveno Grand Rapids mieste. Čia įkūrė lietuvišką mokyklą, kuriai ir vadovavo, suorganizavo vaikų chorą, kuris dalyvaudavo tautiniuose renginiuose, 1966 ir 1971 m. JAV ir Kanados lietuvių dainų šventėse, 1968 ir1969 m. pavasario dainų šventėse. P. Turūta daug metų kūrybingai dirbo su vyrų vokaliniu oktetu, kuris koncertavo apylinkės kolonijose, dalyvavo įvairiuose tautiniuose renginiuose, radijo ir televizijos laidose, dalį savo koncertinio repertuaro įdainavo į juostelę ir padovanojo J. Žilevičiaus muzikologijos archyvui. Taip pat vadovavo Grand Rapids Šv. Petro ir Povilo lietuvių parapijos chorui. 1951-1954 m. dirbo vargonininku ir vadovavo Šv. Gabrieliaus parapijos chorui Milvokyje. Buvo vienas iš organizatorių ir jungtinio choro dirigentų Viskonsino valstijos dainų šventės, vykusios 1953 m. Kenoshoje. Aktyviai dalyvavo LB kultūrinėje veikloje, surinko apie 300 liaudies dainų melodijų, kurias su savo muzikinių knygų biblioteka padovanojo Lietuvių muzikologijos archyvui. Daug rašė lietuviškoje spaudoje („Karyje“, „Trimite“, „Tautos mokykloje“, „Suvalkietyje“, „Drauge“ ir kt.), mokykloms išleido leidinį „Dainuok, jaunyste“ (1963). Apdovanotas Vytauto Didžiojo, Gedimino ir Šaulių sąjungos ordinais bei medaliais.

L.: Pasaulio lietuvių chorvedžiai : enciklopedinis žinynas / Boleslovas Zubrickas. - Vilnius : Lietuvos liaud. kultūros centras, 1999, p. 645.

Užkalnis Petras (iki 1928 m. Kvietinskas) – literatūros tyrinėtojas, prozininkas.

Gimė 1907 m. gegužės 5 d. Menkupių k., Kalvarijos vlsč., Kalvarijos apskr., mirė 1984 m. sausio 30 d. Vilniuje. 1925 m. baigęs Kalvarijos progimnaziją, mokėsi Marijampolės gimnazijoje. Už komunistinę veiklą 1926-1927 m. kalintas Marijampolėje, Varniuose. 1928 m. iš Marijampolės kalėjimo pabėgo į Vokietiją. Apie šį pabėgimą parašė apybraižą „Nakties paslapty“, kurią išleido 1929 m. Čikagoje, JAV. 1928-1929 m. studijavo Maskvoje Vakarų tautinių mažumų komunistiniame universitete, 1931-1934 m. M. Gorkio literatūros institute studijavo žurnalistiką, dirbo žurnalistu „Priekalo“ redakcijoje. Nuo 1946 m. dėstė rusų literatūrą Vilniaus universitete. Paskelbė publicistikos ir kritikos straipsnių, studijinių darbų. 1935 m. išleido prozos knygą „Sutelktos rankos“.

L.: Lietuvių literatūros enciklopedija / [redaktoriai Vytautas Kubilius, Vytautas Rakauskas, Vytautas Vanagas]. - Vilnius : Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 2001, p. 518.

Mažoji lietuviškoji tarybinė enciklopedija / Lietuvos TSR Mokslų akademija. - Vilnius : Mintis, 1971, T. 3, p. 619.

Ūsas (Ūsevičius) Jonas – kunigas.

Gimė 1816 m., mirė 1903 m. Būdamas Liubavo klebonu, 1863 m. sukilimo metu buvo rusų valdžios apkaltintas įsimaišęs į Liudviko Puciatickio iš Rikaičių k. (Kalvarijos apskr.) politinę bylą. Buvo kaltinamas įkalbinėjęs gyventojus prisidėti prie sukilimo, todėl buvo areštuotas ir išsiųstas į Suvalkus, tačiau, kaltės neįrodžius, paleistas į laisvę.

L.: Lietuvių enciklopedija / [redakcija: Vaclovas Biržiška - vyriausias redaktorius … [et al.]. - Boston (Mass.) : Lietuvių enciklopedijos leidykla, 1965, T. 32, p. 333.

Varnagiris Antanas – kunigas, gydytojas.

Gimė apie 1860 m. Vidgirėlių k., Padovinio vlsč., Kalvarijos apskr., mirė 1918 m. rugpjūčio 2 d. Vilkes Bare, JAV. Pradžios mokyklą lankė Daukšiuose, gimnaziją Marijampolėje, kunigų seminariją Seinuose. Baigęs seminariją, įšventintas kunigu. 1884 m. atvyko į JAV. Dirbo lenkų ir čekų parapijoje Independence. 1885 m. atvyko į Niujorką ir bandė įkurti lietuvišką Švč. Trejybės parapiją. 1886 m. paliko Niujorką ir išvyko į Frielandą Skrantono vyskupijoje. Čia įkūrė mišrią lenkų ir lietuvių parapiją. Netrukus tapo Plymoutho mišrios parapijos klebonu. 1886 m. Plymouthe sušaukė katalikiškų organizacijų seimą ir įkūrė „Visų draugysčių katalikiškų lietuviškų Amerike“ susivienijimą. Buvo stiprus „Vienybės lietuvninkų“ rėmėjas. 1888 m. pasitraukė iš susivienijimo, 1989 m. nustojo kunigavęs. Baltimorėje baigė gydytojo mokslus ir vertėsi gydytojo praktika Filadelfijoje ir Vilkes Bare. Lietuviškoje veikloje daugiau nebedalyvavo.

L.: Lietuvių enciklopedija / [redakcija: Vaclovas Biržiška - vyriausias redaktorius … [et al.]. - Boston (Mass.) : Lietuvių enciklopedijos leidykla, 1965, T. 33, p. 145-146.

Varnagiris Vincas – kunigas, visuomenininkas, laikraštininkas.

Gimė 1866 m. Vidgirėlių k., Padovinio vlsč., Kalvarijos apskr., mirė 1915 m. gruodžio 30 d. Sheboygan'e, JAV. Pradžios mokyklą baigęs Daukšiuose, lankė Marijampolės gimnaziją, 1883 m. įstojo į Seinų kunigų seminariją, kurią baigęs 1888 m. buvo įšventintas kunigu. Kurį laiką vikaravęs, išvyko į Romą ir po 4 metų studijų Gregorianumo universitete gavo filosofijos daktaro laipsnį. 1898 m. įsikūrė Glazge, Škotijoje. Čia jis pradėjo leisti laikraštį „Vaidelytė", kuris turėjo jungti lietuvius ir palaikyti tautinę bei religinę dvasią. Londono lietuvių parapijos komiteto kviečiamas, 1899 m. atvyko į Londoną, tačiau negavo Londono kardinolo leidimo pasilikti Londone. Kunigo A. Miluko kviečiamas, 1900 m. atvyko į Brukliną. Jam buvo pavesta Angelų karalienės lietuvių parapija. 1902 m. nupirko iš kunigo Žindžiaus subankrutavusią „Elizabethe" spaustuvę, ją perkėlė į Brukliną ir ėmė leisti savaitraštį „Žvaigždė". Brukline V. Varnagiris įkūrė lietuvišką mokyklą. 1909 m. paskirtas Kunigų Vienybės emigraciniu įgaliotiniu, 1913 m. Lietuvių mokslo draugijos įgaliotiniu. Išbuvęs Brukline klebonu 15 metų, kuriam laikui persikėlė į Čikagą, iš kurios perėmė klebono pareigas Sheboygan'e, JAV, ten ir mirė. Mokėjo daug kalbų, buvo geras pamokslininkas. Bendradarbiavo „Dirvoje", „Katalike", „Drauge". Spaudoje vartojo slapyvardį Vykantas.

L.: Lietuvių enciklopedija / [redakcija: Vaclovas Biržiška - vyriausias redaktorius … [et al.]. - Boston (Mass.) : Lietuvių enciklopedijos leidykla, 1965, T. 33, p. 146.

Venclova Antanas – poetas, prozininkas, kritikas, vertėjas.

Gimė 1906 m. sausio 7 d. Trempinių k., Liubavo vlsč., Kalvarijos apskr., mirė 1971 m. birželio 28 d. Vilniuje. 1913 m. rudenį pradėjo lankyti Liubavo pradinę mokyklą. Prieš tai namuose išmoko skaityti. Mokykloje mokėsi vieną žiemą, nes, prasidėjus Pirmajam pasauliniam karui, mokykla kurį laiką neveikė. 1917 m. karui baigiantis, privačiai mokėsi Liubave pas mokytoją J. Butauską, kuris įkalbėjo tėvus leisti A. Venclovą į gimnaziją. 1918 m. vasarą išlaikęs egzaminus, įstojo į Marijampolės „Žiburio“ gimnazijos antrąją klasę. Marijampolėje artimai susidraugavo su Kaziu Boruta ir Vytautu Montvila. 1925 m. pavasarį baigė Marijampolės valstybinę Rygiškių Jono gimnaziją. Liepos 20 d., teturėdamas kelis litus, atvyko į Kauną. Pasinaudojęs Marijampolės gimnazijos direktoriaus protekcija, gavo darbą Žemės ūkio ministerijos Žemės reformos departamento raštinėje. Rudenį įstojo į Kauno universiteto Humanitarinių mokslų fakultetą. 1932 m. jį baigė. 1933-1934 m. ir 1939-1940 m. mokytojavo Kaune, 1934-1939 m. Klaipėdoje. Redagavo žurnalą „Trečias frontas“, bendradarbiavo „Kultūroje“, „Literatūroje“, „Prošvaistėje“. 1940 m. buvo Liaudies Seimo narys, dalyvavo SSRS Aukščiausiosios Tarybos sesijoje Maskvoje inkorporuojant Lietuvą į Sovietų Sąjungą. 1940-1943 m. švietimo komisaras. 1950 m. parašė sovietinį Lietuvos himną. 1952-1964 m. LKP CK narys, ilgametis Lietuvos ir SSRS Aukščiausiųjų Tarybų deputatas. 1954-1959 m. LRS pirmininkas. Rūpinosi lietuvių literatūros palikimo leidimu, parašė įžangą M. K. Čiurlionio paveikslų reprodukcijų leidimui. Pirmuosiuose poezijos rinkiniuose „Sutemų skersgatviuos“ (1926), „Gatvės švinta“ (1927), nepaisant simbolistinės topikos sluoksnio, ryškios avangardistinės nuostatos, vaizdai ekspresyvūs, dažnai besiremiantys urbanistinėmis realijomis, atspindintys socialinius kontrastus. Vėlesnė poezija: rinkiniai „Obelis kur augalota“ (1945), „Šalies jaunystė“ (1948), „Kovoti, degti, nenurimti“ (1953), „Žemė gera‘ (1963), „Ar tu žinai tą šalį“ (1964) sietina su klasicizmo tradicija, dažnos kanoniškos struktūros formos, panoraminiai vaizdai, iškilmingas tonas, kalbama apie sovietinę tikrovę, Lietuvą, aplankytas šalis. Rinkinyje „Vakarinė žvaigždė“ (1971) poezija meditacinė, elegiška. Apsakymams (knygos „Beržai vėtroje“ (1930), „Naktis“ (1939) būdinga įvairi tematika (dažniausiai kaimo gyvenimas), socialinis kriticizmas, detalių konkretumas. Rinkinyje „Kelias į Lietuvą“ (1942) apsakymai racionalesni, publicistiškesni. Romanuose „Draugystė“ (1936), „Gimimo diena“ (1959) vaizduojami lietuvių inteligentui iškylantys gyvenimo kelio pasirinkimo variantai (teigiamas personažas renkasi socializmą), jų veikėjai schemiški, veiksmo raida iš anksto nuspėjama. Parašė kelionių įspūdžių knygų: „Kelionė po Kiniją“ (1955), „Šiaurės sidabras“ (1962), memuarinę trilogiją „Pavasario upė“, „Jaunystės atradimas“, „Vidurdienio vėtra“ (1964-1969), literatūros kritikos studijų ir straipsnių: „A. Vienuolio ‚Paskenduolė“. Mėginimas tirti formaliu metodu (1929), „Upton Sinclair“ (1931), „Audringas Fracois Villono gyvenimas“ (1934), „Laikas ir rašytojai“ (1958), „Epochos vėjas‘ (1962), kuriuose propagavo realistinius vaizdavimo principus. Išvertė Ch. Dickenso, G. de Maupassant'o, M. Gorkio, A. Puškino kūrinių. A. Venclovos knygų yra išversta į latvių, lenkų, rusų, ukrainiečių ir kt. kalbas.

L.: Lietuvių literatūros enciklopedija / [redaktoriai Vytautas Kubilius, Vytautas Rakauskas, Vytautas Vanagas]. - Vilnius : Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 2001, p. 536.

Lietuviškoji tarybinė enciklopedija / vyriausioji enciklopedijų redakcija: J. Zinkus (vyr. red.) … [et al.]. - Vilnius : Mokslas, 1984, T. 12, p. 143.

Venclova Pijus – mokytojas.

Gimė 1902 m. gruodžio 24 d. Trempinių k., Liubavo vlsč., Kalvarijos apskr. Mokėsi Marijampolėje, 1925 m. baigė mokytojų kursus. Buvo savanoris-kūrėjas, nuo 1925 m. pradžios mokyklos mokytojas Šėtoje, Kaišiadoryse, Karmėlavoje ir kt., nuo 1937 m. Kaune. 1938-1940 m. Lietuvos mokytojų sąjungos Kauno skyriaus pirmininkas, vienas iš pedagoginio radijo laikraščio steigėjų ir jo redaktorių (1938-1940). 1944-1945 m. Coburge (Vokietijoje) liaudies universiteto vadovas, 1945 m. Viurcburgo lietuvių komiteto pirmasis pirmininkas ir pradžios mokyklos mokytojas. 1948 m. atvyko į JAV. Bendradarbiavo: „Šešupės bangose“, „Ūkininko patarėjuje“, „Tautos mokykloje“, „Lietuvos aide“ ir kt.

L.: Lietuvių enciklopedija / [redakcija: Vaclovas Biržiška - vyriausias redaktorius … [et al.]. - Boston (Mass.) : Lietuvių enciklopedijos leidykla, 1965, T. 33, p. 344.

Vilkutaitis Antanas (Keturakis) – rašytojas, publicistas, varpininkas, draudžiamosios lietuviškos spaudos platintojas.

Gimė 1864 m. rugsėjo 20 d. Gulbiniškių k., Janavo vlsč., Kalvarijos apskr., mirė 1903 m. kovo 17(4) d. Sankt Peterburge, Rusijoje. 1875-1883 m. mokėsi Marijampolės gimnazijoje. Baigęs gimnaziją, studijavo matematiką Maskvos universitete. 1888 m. įstojo į Sankt Peterburgo kelių inžinierių institutą. Baigęs 1891 m., dirbo geležinkelio inžinieriumi Užkaukazėje. Rašė publicistinius straipsnius bei apsakymus į „Varpą“ ir į JAV lietuvių spaudą, taip pat bendradarbiavo „Ūkininke“, „Vienybėje lietuvninkų“. A. Vilkutaičiui arba jo broliui Juozui Vilkutaičiui yra priskiriama komedija „Amerika pirtyje“. Domėjosi lietuvių kalba. F. Fortunatovo patartas, ėmė rengti rusų–lietuvių kalbų žodyną, bet pritrūko šaltinių darbui baigti. Mirė psichiatrijos ligoninėje.

L.: Lietuvių enciklopedija / [redakcija: Vaclovas Biržiška - vyriausias redaktorius … [et al.]. - Boston (Mass.) : Lietuvių enciklopedijos leidykla, 1966, T. 34, p. 122-123.

Lietuvos knygnešiai ir daraktoriai, 1864-1904 : [žinynas] / Benjaminas Kaluškevičius, Kazys Misius. - Vilnius : Diemedis, 2004, p. 522.

Vilkutaitis Juozas – dramaturgas, teisininkas, knygnešių rėmėjas.

Gimė 1869 m. kovo 1 d. Gulbiniškių k., Janavo vlsč., Kalvarijos apskr., mirė 1948 m. rugsėjo 11 d. Augsburge, Vokietijoje, 1975 m. palaikai perkelti į Klivlendą, JAV. Nuo 7 metų liko luošas ir globojamas dėdės kunigo, gyveno Gudeliuose (Marijampolės r.). Mokėsi ir lavinosi namuose savarankiškai, domėjosi technika, medicina, skaitė lietuvišką spaudą. 1888–1889 m. gydėsi Maskvoje, buvo globojamas lietuvių studentų, toliau lavinosi. Grįžo į Gulbiniškius. Apie 1890 m. pradėjo rašyti. Nuo 1894 m. vėl gyveno Gudeliuose, bendravo su knygnešiais, slėpė lietuvišką spaudą. Dirbo paveldėtame dėdės ūkyje. Apie 1904 m. išrinktas Gudelių valsčiaus viršaičiu. Taip pat savarankiškai studijavo teisę. Pradėjo rašyti apsakymus, pjesę (liko rankraštyje). J. Vilkutaičiui arba jo broliui Antanui Vilkutaičiui yra priskiriama komedija „Amerika pirtyje“. Nepriklausomoje Lietuvoje dirbo teisėju, notaru. 1944 m. pasitraukė į Vakarų Europą.

L.: Lietuvos knygnešiai ir daraktoriai, 1864-1904 : [žinynas] / Benjaminas Kaluškevičius, Kazys Misius. - Vilnius : Diemedis, 2004, p. 522-523.

Vinkšnaitienė-Zubavičiūtė Magdalena – visuomenės veikėja, poetė.

Gimė 1917 m. lapkričio 8 d. Ėgliabalių k., Kalvarijos vlsč., Kalvarijos apskr. 1937 m. baigė Marijampolės gimnazija, 1940 m. Žemės ūkio akademiją Dotnuvoje. 1944 m. pasitraukė į Vokietiją, 1947 m. emigravo į Braziliją ir apsigyveno San Paulo mieste. Buvo ilgametė Moterų katalikių draugijos narė, 1952-1959 m. sekretorė. Režisavo vaidinimus. Taip pat dirbo tautinių šokių ir lietuvių kalbos mokytoja. Buvo tautinio meno puoselėtoja: audė lietuviškas juostas. Savo eilėraščius spausdino lietuvių San Paulo spaudoje, „Mūsų Lietuvoje“, „Gintare“ ir kt.

L.: Lietuvių enciklopedija / [redakcija: Vaclovas Biržiška - vyriausias redaktorius … [et al.]. - Boston (Mass.) : Lietuvių enciklopedijos leidykla, 1966, T. 34, p. 266.

Viskanta Edvardas – vertėjas.

Gimė 1902 m. kovo 13 d. Išlandžių k., Kirsnos vlsč., Kalvarijos apskr., mirė 2002 m. sausio 2 d. Kaune. Mokėsi Marijampolės Rygiškių Jono gimnazijoje. Studijavo Vytauto Didžiojo universitete Humanitarinių mokslų fakultete lietuvių, rusų ir prancūzų literatūrą. Po studijų kurį laiką mokytojavo. 1937-1939 m. Neapolio Rytų kalbų institute dėstė lietuvių kalbą, kartu mokėsi italų kalbos. 1945-1947 m. Vytauto Didžiojo universitete dėstė visuotinę literatūrą. 1951-1955 m. kalintas Kostromos ir Gorkio srities lageriuose. Gyveno Kaune. Kalbos, literatūros klausimais rašė „Švietimo darbe“, „Vaire“, „Lietuvos aide“, „Gimtojoje kalboje“ ir kt. Sudarė „Visuotinės literatūros chrestomatiją“ (d. 3, 1932; d. 4, su J. Talmantu, 1931). Vertė iš prancūzų, italų, vokiečių, rusų kalbų. Išvertė V. Hugo „Paryžiaus katedrą“ (1929), A. France'o „Dievai trokšta“ (1929), „Raudonąją leliją“ (1-2. 1931), K. Hamsuno „Paną“ (1928), G. de Maupassant‘o „Rinktines noveles“ (1929), „Mažąją Rok“ (1971), L. Tolstojaus „Karą ir taiką“ (1-4, 1949-1950), A. Moravijos „Čiočiarę“ (1959), „Romos apsakymus“ (1958, su P. Povilaičiu), B. Cellinio „Benvenuto Čelinio gyvenimas‘ (1961), J. J. Rousseau „Išpažintį“ (1967, su V. Jurgučiu), B. Brechto „Motušę Kuraž“ (1964), G. Boccaccio „Dekameroną“ (1969), A. Čechovo ir kitų rašytojų kūrinių.

L.: Lietuvių literatūros enciklopedija / [redaktoriai Vytautas Kubilius, Vytautas Rakauskas, Vytautas Vanagas]. - Vilnius : Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 2001, p. 546.

Viskoša Jonas – poetas.

Gimė 1880 m. Liudvinavo apylinkėse, Kalvarijos apskr., mirė 1912 m. JAV. Persekiotas už lietuvišką veiklą. XX a. pradžioje švyko į JAV. Dirbo lietuvių spaustuvėse. Nuo 1905 m. eilėraščius skelbė „Keleivyje“, „Lietuvoje“, „Tėvynėje“, „Kovoje“, „Vienybėje lietuvninkų“ ir kitur. 1907 m. išleido kantatą ir eilėraščių rinkinį „Gyvybė“, poemą „Svajus“.

L.: Lietuvių literatūros enciklopedija / [redaktoriai Vytautas Kubilius, Vytautas Rakauskas, Vytautas Vanagas]. - Vilnius : Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 2001, p. 546.

Viznis (Vižainiškis) Adomas Jonas – Amerikos lietuvių veikėjas.

Gimė 1879 m. gruodžio 24 d. Raudenio k., Raudenio vlsč., Kalvarijos apskr., mirė 1953 m. birželio 15 d. Bridgeporte, JAV. 1899 m. atvyko Du Bois, JAV. Dirbo anglių kasyklose. Vėliau gyveno Vorčesteryje, Bostone, Toronte, Kanadoje. Didžiausią gyvenimo dalį praleido Bridgeporte, išgyveno nuo 1909 iki 1953 m., išskyrus 1933-40 m., kuriuos praleido Niujorke. Buvo susipratęs lietuvis, lankęs vakarines ir lietuvių bei anglų kalbos mokyklas. Suprato spaudos reikšmę, joje uoliai bendradarbiavo. Rašė „Saulei“, „Lietuvai“, „Vienybei Lietuvninkų“, „Keleiviui“, „Naujienoms“, „Žvaigždei“, „Tėvynei“, „Vienybei“, „Amerikai“, „Sandarai“ ir kt. Buvo kai kurių laikraščių nuolatinis korespondentas, rašė spaudos, mokyklų, jaunimo, draudimo, vienybės, sugyvenimo bei kitais klausimais. Trūkstant moterų bendradarbių, rašė į „Naujienų“ moterų skyrių ir „Tėvynės“ jaunimo skyrių, pasirašinėdamas Marytės slapyvardžiu. Rašė ir anglų kalba, gindamas lietuvių reikalus. Buvo socialistinių pažiūrų. 1905 m. Vorčesteryje įkūrė Lietuvių socialistų sąjungos 40-tą kuopą, Masačiusetso valstijoje buvo tos pačios sąjungos vykdomojo komiteto narys. Bridgeporte priklausė Vytauto draugijai, jai sekretoriavo, padėjo kurti Alto skyrių, nuo pat SLA įsikūrimo buvo veiklus narys, korespondentas, aktyvus seimo dalyvis, ypač 1930 m. Čikagos seimo, kuriame kovojo su komunistais. Visomis išgalėmis rėmė lietuvišką veiklą.

L.: Lietuvių enciklopedija / [redakcija: Vaclovas Biržiška - vyriausias redaktorius … [et al.]. - Boston (Mass.) : Lietuvių enciklopedijos leidykla, 1966, T. 34, p. 431.

Zigmantaitė Agota – knygnešė, daraktorė.

Gimė 1855 m. rugsėjo mėn. Ėgliabalių k., Kalvarijos vlsč., Kalvarijos apskr., mirė 1951 m. gegužės 27 d. Kalvarijoje. Tėvai – ūkininkai. Sulaukusi 25 metų iš tėvų ūkio išėjo gyventi į Kalvariją. Buvo tretininkė, gyveno Roglienės namuose, dabartinėje Vytauto gatvėje, kartu su aštuoniomis tretininkėmis. Padėdavo kunigams mokyti vaikus katekizmo ir poterių, taip pat daraktoriavo. Draudžiamąją lietuvių spaudą pradėjo platinti dar gyvendama tėviškėje. Kunigas A. Grinevičius, lietuvių spaudos platinimo organizatorius, atkeltas vikarauti į Kalvariją, organizavo knygnešių bei spaudos platintojų tinklą Pietų Lietuvoje. Agota Zigmantaitė tapo viena patikimiausių jo pagalbininkių. Savo atsiminimuose A. Grinevičius ją yra pavadinęs knygnešių motinėle.

L.: Lietuvos knygnešiai ir daraktoriai, 1864-1904 : [žinynas] / Benjaminas Kaluškevičius, Kazys Misius. - Vilnius : Diemedis, 2004, p. 536.

Žadeika Pijus – viršila.

Gimė apie 1898 m. Suvalkų apskr., žuvo 1920 m. lapkričio 21 d. prie Giedraičių, Molėtų r. Per Pirmąjį pasaulinį karą mokytojavo pradžios mokykloje Kalvarijos apylinkėje. 1919 m. sausį savanoriu stojo į Lietuvos kariuomenę. Baigė puskarininkių mokyklą ir dalyvavo kovose su bolševikais, bermontininkais ir lenkais. Kovoje su bolševikais pasižymėjo ir buvo apdovanotas dviem Vyčio kryžiais. 1920 m. lapkričio 21 d. kautynėse prie Giedraičių, Molėtų r., kuopos vadą sunkiai sužeidus, vadovavo kuopai, buvo sunkiai sužeistas ir mirė.

L.: Lietuvių enciklopedija / [redakcija: Vaclovas Biržiška - vyriausias redaktorius … [et al.]. - Boston (Mass.) : Lietuvių enciklopedijos leidykla, 1966, T. 35, p. 140.

Žadeika Vaclovas – generalinio štabo pulkininkas.

Gimė 1889 m. birželio 30 d. Daugirdų k., Krokialaukio vlsč., Kalvarijos apskr. Baigęs Marijampolės gimnaziją, studijavo Sankt Peterburgo universitete Matematikos-gamtos fakultete, baigė 6 semestrus. Pašauktas į rusų kariuomenę, baigė karo mokyklą Sankt Peterburge. 1918 m. tarnavo atskirame lietuvių batalione Vitebske. Į Lietuvos kariuomenę stojo 1919 m. sausio 27 d. Alytuje. Buvo Pirmojo pėstininkų pulko adjutantu. Dalyvavo kovose dėl Lietuvos laisvės. Karo akademiją baigė Čekoslovakijoje. Ilgą laiką buvo Ketvirtojo pėstininkų pulko vadu Panevėžyje, kurį laiką buvo generalinio štabo Ketvirtojo skyriaus viršininku, paskutinis Trečiojo pėstininkų pulko vadas Kėdainiuose. 1941 m. birželio 14 d. suimtas ir išvežtas į Sibirą. Bendradarbiavo „Karde“, „Karyje“. 1930 m. išleido „Chemijos ginklo vartojimas kautynėse“, 1939 m. „1920 metų lenkų – rusų karo apžvalga“.

L.: Lietuvių enciklopedija / [redakcija: Vaclovas Biržiška - vyriausias redaktorius … [et al.]. - Boston (Mass.) : Lietuvių enciklopedijos leidykla, 1966, T. 35, p. 140-141.

Žilinskas (Žilynski, Zhilinski, Jilinskis) Andrius – dailininkas.

Gimė 1869 m. Žailių k., Krosnos vlsč., Kalvarijos apskr., mirė JAV. Mokėsi Marijampolėje, studijavo dailę pas W. Gersoną Varšuvoje, vėliau Vakarų Europoje. Atvykęs į JAV, Naujorke daugiau dirbo skulptūros srityje, negu tapyboje. A. Žilinsko paveikslų yra Naujojo Orleano ir kituose muziejuose.

L.: Lietuvių enciklopedija / [redakcija: Vaclovas Biržiška - vyriausias redaktorius … [et al.]. - Boston (Mass.) : Lietuvių enciklopedijos leidykla, 1966, T. 35, p. 344.

Žilinskas Gerardas – matematikas.

Gimė 1910 m. vasario 23 d. Kalvarijoje, mirė 1968 m. rugsėjo 30 d. Vilniuje. Vidurinį mokslą išėjo Kaune ir 1936 m. Vytauto Didžiojo universitete Matematikos ir gamtos fakultete baigė matematiką. 1937-1939 m. tobulinosi Mančesterio universitete. 1939-1941 m. mokytojavo Kaišiadoryse. Nuo 1940 m. dėstė Vilniaus universitete. 1960 m. išleido vadovėlį „Aukštoji algebra“.

L.: Lietuvių enciklopedija / [redakcija: Vaclovas Biržiška - vyriausias redaktorius … [et al.]. - Boston (Mass.) : Lietuvių enciklopedijos leidykla, 1966, T. 35, p. 344.

Tarybų Lietuvos enciklopedija / mokslinė redakcinė taryba J. Zinkus (pirmininkas) … [et al.]. - Vilnius : Vyriausioji enciklopedijų redakcija, 1988, T. 4, p. 677-678.

Žilinskas Jonas – knygnešys.

Tiksli gimimo data nežinoma, mirė 1921 m. Šleinių k., Kalvarijos apskr. Apie 1870 m. pradėjo tarnauti Kalvarijos pašto vežėju. Arkliais vežiodavo paštą maršrutais Kalvarija-Simnas, Kalvarija-Šipliškės, Kalvarija-Marijampolė. Palaikė ryšius su Kalvarijos vikaru knygnešiu kunigu A. Grinevičiumi, kuris J. Žilinską ir jo žmoną Magdaleną įtraukė į lietuviškos spaudos platinimą. Bendradarbiavo su knygnešiu Petru Lietuvninku. Patalkindavo jam, gautą spaudą parveždamas į Kalvariją. Parsigabentą spaudą slėpdavo pašto arklidėse po ėdžiomis ir aplinkiniuose kaimuose. Susiruošęs važiuoti į Simną, užsukdavo pas A. Grinevičių, kuris jam įduodavo spaudos nuvežti simniškiams. Buvo slaptos „Sietyno“ draugijos narys. Lietuvišką spaudą vežiojo 1876–1897 m. Iš pašto vežėjų pasitraukė netekęs sveikatos, gaudavo 20 rublių pensiją. Apsigyveno Pranciškavo dvaro kumetyno namelyje. 1898 m. pavasarį žandarai išaiškino, kad jis gabeno lietuvišką spaudą. J. Žilinsko namuose buvo padaryta krata, jis pats areštuotas, bet netrukus paleistas.

L.: Lietuvos knygnešiai ir daraktoriai, 1864-1904 : [žinynas] / Benjaminas Kaluškevičius, Kazys Misius. - Vilnius : Diemedis, 2004, p. 545.

Žilinskas (Žilius) Jonas – karininkas, notaras.

Gimė 1892 m. gruodžio 12 d. Smalninkų k., Kalvarijos vlsč., Kalvarijos apskr., mirė 1956 m. sausio 14 d. Stamforde, JAV. Gimnaziją baigė Sankt Peterburge ir ten pat pradėjo studijuoti teisę. Per Pirmąjį pasaulinį karą mobilizuotas, tarnavo rusų kariuomenėje. Pirmininkavo lietuvių karių komitetui Rumunijos fronte. 1917 m. priklausė Lietuvių karių (karininkų) sąjungos centro komitetui, taip pat lietuvių dalinių organizavimo komitetui Smolenske. 1918 m. grįžo į Lietuvą, organizavo savanorius. Paskirtas į vyriausią štabą, buvo pirmasis žvalgybos skyriaus organizatorius. Vėliau tarnavo geležinkelių policijos viršininku. 1929-1939 m. Vilijampolės, 1939-1944 m. Kauno notaras.

L.: Lietuvių enciklopedija / [redakcija: Vaclovas Biržiška - vyriausias redaktorius … [et al.]. - Boston (Mass.) : Lietuvių enciklopedijos leidykla, 1966, T. 35, p. 345.

Žilinskas Juozas – mokytojas.

1907 m. gruodžio 7 d. Janaukos k., Kalvarijos vlsč., Kalvarijos apskr., mirė 1961 m. balandžio 5 d. Kanberoje, Australijoje. Mokėsi Marijampolės gimnazijoje, Kauno kunigų seminarijoje, Vytauto Didžiojo universiteto Teologijos filosofijos fakultete. Be to, studijavo Romoje ir Prancūzijoje. Nancy universitete įgijęs diplomą, dėstė prancūzų kalbą Marijampolės, vėliau Kybartų gimnazijose (pastarojoje ir direktoriavo). 1931 m. išleido „Kišeninį prancūziškai-lietuvišką žodyną“. Buvo parengęs ir platesnį žodyną, kuris jau buvo spausdinamas, bet bolševikinė okupacija viską nutraukė. Vokietijoje buvo Gross-Heseppės lietuvių gimnazijos direktoriumi. 1947 m. emigravo į Australiją.

L.: Lietuvių enciklopedija / [redakcija: Vaclovas Biržiška - vyriausias redaktorius … [et al.]. - Boston (Mass.) : Lietuvių enciklopedijos leidykla, 1966, T. 35, p. 345.

Žilinskas Jurgis – visuomenininkas, kultūros veikėjas.

Gimė 1910 m. balandžio 2 d. Jonų k., Kalvarijos vlsč., Kalvarijos apskr. Mokėsi Marijampolės gimnazijoje ir Kauno aukštesniojoje technikos mokykloje. Ilgametis „Šaltinio“, „Šaltinėlio“ ir kt. marijonų spaudos administratorius bei atsakingasis redaktorius 1938-1944 m. buvo Palemono bendrovės Garliavos ir Virbalio plytinių direktorius. Nuo 1947 m. gyveno Australijoje.

L.: Lietuvių enciklopedija / [redakcija: Vaclovas Biržiška - vyriausias redaktorius … [et al.]. - Boston (Mass.) : Lietuvių enciklopedijos leidykla, 1966, T. 35, p. 346.

Žilinskas Mykolas – kultūros veikėjas, kolekcininkas.

Gimė 1904 m. rugsėjo 29 d. Smalninkų k., Kalvarijos vlsč., Kalvarijos apskr., 1992 m. vasario 9 d. Berlyne, Vokietijoje. (Palaidotas Petrašiūnų kapinėse, Kaune). 1925 m. baigė Aušros gimnaziją Kaune. 1925-1932 m. studijavo istoriją ir teisę Vytauto Didžiojo universitete. 1925 m. pradėjo žurnalistinę veiklą, rašė laikraščiuose „Lietuvos aidas“, „Ūkininko patarėjas“, Amerikos lietuvių spaudoje, dirbo „Vyriausybės žinių“ redaktoriumi. 1933 m. M. Žilinskas paskiriamas Lietuvos valstybės saugumo departamento Spaudos skyriaus viršininku. 1936 m. karjerą tęsia kaip Lietuvos Respublikos Ministrų kabineto Kanceliarijos direktorius. Už savo veiklą apdovanotas Vytauto Didžiojo 5-ojo laipsnio ordinu ir „Nepriklausomos Lietuvos“ medaliu. Jau tuomet M. Žilinskas buvo žinomas kaip įtakingas, turintis pažinčių įvairiuose visuomenės sluoksniuose žmogus, kaip gabus, sumanus ir ryžtingas verslininkas, sugebėjęs uždirbti pinigų įvairiausiose srityse – nuo džiovintų baravykų eksporto į JAV iki prekybos akcijomis. 1940 m. birželio 30 d. M. Žilinskas buvo priverstas emigruoti. 1940 m. pasitraukė į Vokietiją, 1942-1943 m. studijavo Berlyno Humboldtų universitete teisę. 1945 m. pavasarį pasitraukė į Daniją. 1946-1948 m. studijavo Paryžiuje, Sorbonos universiteto Teisės fakultete. 1950 m. grįžo į Vakarų Berlyną. Čia vėl pirko nekilnojamą turtą, užsiėmė įvairiausiomis verslo šakomis: prekyba briliantais, plytų gamyba, pervežimo paslaugomis, kvepalų gamyba. Pagaliau sukaupė pakankamai lėšų ir pradėjo kolekcininko karjerą. Pradėjęs be jokio meninio pasirengimo, be specialių žinių, netrukus pradėjo garsėti kaip aktyvus žymiausių pasaulio meno aukcionų dalyvis.

Kolekcija. Mecenatas nuo 1974 iki 1988 m. padovanojo Lietuvai vertingą lituanistinę biblioteką, Nobelio premijos laureatų veikalų rinkinį, nuolat įvairiapusiškai skatino ir rėmė išeivijos veiklą. Didžiausias ir neįkainojamas jo indėlis – 1 683 meno kūrinių kolekcija, kurią jis dovanojo savo jaunystės miestui Kaunui. 1979 m. sausio 9 d. K. Donelaičio gatvėje duris atvėrė galerija, skirta mecenato dovanai. Dovana augo, o M. Žilinskas, įsitikinęs savo darbo prasmingumu, ir toliau dovanojo naujus kūrinius. 1989 m. birželio 30 d. atidaryta nauja galerija Nepriklausomybės aikštėje, Kaune. Joje ir šiandien eksponuojami vertingiausi M. Žilinsko kolekcijos kūriniai – Senovės Egipto dailė, XVII-XX a. Europos taikomoji dailė, XVII-XVIII a. italų tapyba, XIX a. antrosios pusės - XX a. Vakarų Europos tapyba, XX a. pirmosios pusės Baltijos šalių tapyba ir skulptūra. 1991 m. rugsėjo 26 d. Mykolui Žilinskui suteiktas Kauno miesto garbės piliečio vardas.

L.: Vikipedija : laisvoji enciklopedija : [straipsnis – Mykolas Žilinskas : biografija]. - 2003.

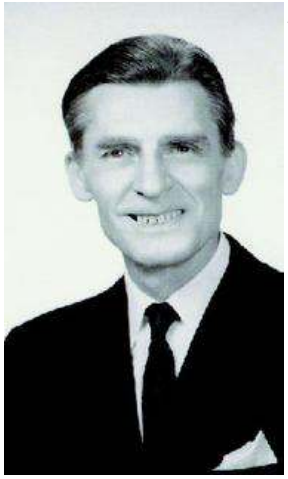

Žilionis Petras – teisininkas, diplomatas.

Gimė 1907 m. rugpjūčio 15 d. Šilavoto k., Liudvinavo vlsč., Kalvarijos apskr. Baigęs Marijampolės gimnaziją, 1925-1930 m. studijavo Vytauto Didžiojo universitete teisę. 1930-1932 m., kaip Užsienio reikalų ministerijos stipendininkas, studijavo politinius mokslus ir tarptautinę teisę Paryžiaus Ecole des Sciences Politiques. 1933 m. paskirtas pirmuoju pasiuntinybės sekretoriumi Rygoje, 1935 m. perkeltas į Stokholmą. 1936 m. atšauktas į užsienio reikalų ministerijos centrą. 1938 m. pakeltas į pasiuntinybės patarėjus ir paskirtas Bendrojo bei Vakarų skyriaus vedėju. 1938-1939 m. dėstė diplomatinę istoriją Aukštuosiuose karininkų kursuose. 1944 m. pasitraukė į Vokietiją. 1945-1951 m. buvo Prancūzų okupacinės valdžios (Konstancoje) spaudos ir švietimo skyriaus sekretoriato vedėju. Konstancoje suorganizavo Lietuvių bendruomenės skyrių ir jam iki 1950 m. vadovavo, be to, 1946-1949 m. buvo LRK įgaliotiniu. 1951 m. atvyko į JAV. Studijavo Kolumbijos universitete Niujorke, gavo magistro laipsnį. Nuo 1955 m. dirbo bibliotekininku Fordhamo universitete, 1963 m. šiame universitete gavo slavistikos magistro laipsnį. Lietuvoje 1936-1940 m. dirbo „Teisės“ redakcijoje. Taip pat iš prancūzų kalbos išvertė H. Fauconier „Maleziją“ ir katu su kitais 1932 m. A. Esmeino „Konstitucinės teisės principus“.

L.: Lietuvių enciklopedija / [redakcija: Vaclovas Biržiška - vyriausias redaktorius … [et al.]. - Boston (Mass.) : Lietuvių enciklopedijos leidykla, 1966, T. 35, p. 348.

Žilionis Vincas – rašytojas, prozininkas.

Gimė 1905 m. lapkričio 28 d. Vidgirių k., Alytaus vlsč., Kalvarijos apskr., mirė 1964 m. kovo 20 d. Kaune. 1926 m. Marijampolėje baigė gimnaziją, 1927 m. – mokytojų kursus. 1927-1931 m. mokytojavo Raseinių, Panevėžio apskričių pradžios mokyklose, 1940-1941 m. dirbo Švietimo liaudies komisariate, 1947-1949 m. Švietimo ministerijoje, 1950-1956 m. mokytojavo Kaune. Nuo 1925 m. bendradarbiavo periodinėje spaudoje: „Jaunime“, „Lietuvos žiniose“, „Kultūroje“, „Varpe“. Palaikė ryšius su trečiafrontininkais. 1932-1933 m. Telšiuose redagavo savaitraštį „Žemaitis“, 1940-1941 m. žurnalą „Šeima“. Išleido romaną „Būdviečių mokykla“ (1938), publicistinį romaną „Atsisakom nuo senojo svieto“ (1959), apsakymų rinkinį „Svetima moteris“ (1940). V. Žibinto slapyvardžiu paskelbė apybraižų apie hitlerininkų žiaurumus. Išvertė rusų prozos.

L.: Lietuvių literatūros enciklopedija / [redaktoriai Vytautas Kubilius, Vytautas Rakauskas, Vytautas Vanagas]. - Vilnius : Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 2001, p. 560.

Žiugžda Juozas - mokytojas, lituanistas, istorikas, literatūros tyrinėtojas.

Gimė 1893 kovo 1 d. Plynių k. Padovinio vlsč., Kalvarijos apskr., mirė 1979 m. kovo 27 d. Vilniuje. 1911 m. baigė Veiverių mokytojų seminariją. Pirmojo pasaulinio karo metu pasitraukė į Rusiją. 1916 m. Maskvoje išlaikė brandos egzaminus ir pradėjo studijas Maskvos universiteto Istorijos filologijos fakultete. 1918 m. grįžo į Vilnių. Mokytojaudamas 1929 m. baigė Vytauto Didžiojo universiteto Humanitarinių mokslų fakultetą. Iš pradžių mokytojavo Marijampolės realinėje gimnazijoje, nuo 1926 m. Kauno gimnazijose, įvairiuose mokytojų kursuose dėstė lietuvių kalbą ir literatūrą. Bendradarbiavo spaudoje: „Lietuvos žiniose“, „Aušrinėje“, „Naujojoje Lietuvoje“, „Lietuvoje“, „Mokykloje ir gyvenime“, „Mokykloje ir visuomenėje“. 1935 m. „Darbuose ir dienose“ išspausdino studiją apie Žemaitės kūrybą. Su A. Janulaičiu 1937 m. parengė J. Biliūno raštus. Su S. Kairiu redagavo A. Žvirono verstą O. Bauerio veikalą „Socialdemokratija, religija ir bažnyčia“ (1931). Pats išvertė penketą knygų (tarp jų G. Hauptmanno „Paskendusį varpą“ (1921)). Mokyklai parengė „Diktantus“ (1929 ir 1938), drauge su J. Ambraška — „Lietuvos kalbos gramatiką“ (1 1937, II 1940), su A. Kalniumi — lietuvių kalbos skaitymus „Tėvynės žiedai“ (1938) (trys dalys, skirtos I-III klasėms). Veikė Lietuvos mokytojų profesinėje sąjungoje ir buvo jos centro valdyboje. Lietuvių kalbos ir literatūros mokytojų sąjungoje buvo ilgametis sekretorius. 1940 m. paskirtas švietimo komisaro pavaduotoju. 1941 m. pasitraukė į Rusiją. Ten išleido „Lietuvių kalbos gramatikos“ 1 dalį (1943), dvi brošiūrėles prieš vokiečius (1942 ir 1943 m.) ir vieną brošiūrėlę apie lietuvių ir rusų tautų draugystę 1943 m. 1944-1948 m. buvo švietimo komisaru. 1945 m. paskirtas Vilniaus universiteto istorijos profesoriumi, 1946 m. paskelbtas akademiku ir paskirtas Mokslų akademijos viceprezidentu, nuo 1948 m. Istorijos instituto direktoriumi. Rėmė sovietinį rėžimą, Lietuvoje buvo vienas jo ideologų. Knygomis ir straipsniais paskelbė istorijos darbų, juose kūrė marksistinės istoriografijos dogmomis remiamą Lietuvos istorinio kelio vaizdą, paneigdamas jos valstybingumą, kurį tapatino su priklausymu Rusijos imperijai.

L.: Lietuvių enciklopedija / [redakcija: Vaclovas Biržiška - vyriausias redaktorius … [et al.]. - Boston (Mass.) : Lietuvių enciklopedijos leidykla, 1966, T. 35, p. 367-368.

Lietuvių literatūros enciklopedija / [redaktoriai Vytautas Kubilius, Vytautas Rakauskas, Vytautas Vanagas]. - Vilnius : Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 2001, p. 562.

Žiūrys Feliksas – visuomenės veikėjas.

Gimė 1892 m. kovo 18 d. Janavo k., Janavo vlsč., Kalvarijos apskr., mirė 1958 m. liepos 7 d. Klivlende, JAV. Atvykęs į JAV, baigė prekybos mokslus ir ilgesnį laiką dirbo brolio įsteigtoje įmonėje. Priklausė Tėvynės mylėtojų draugijai, „Santarai|, SLA, Lietuvai vaduoti sąjungai ir kitoms lietuvių organizacijoms. Bendradarbiavo „Vienybėje“, „Sandaroje“, „Dirvoje“ ir kitur.

L.: Lietuvių enciklopedija / [redakcija: Vaclovas Biržiška - vyriausias redaktorius … [et al.]. - Boston (Mass.) : Lietuvių enciklopedijos leidykla, 1966, T. 35, p. 369.

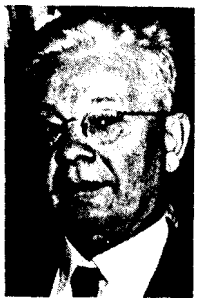

Žiūrys Pijus Jonas – chemikas, visuomenės veikėjas.

Gimė 1893 m. spalio 16 d. Janavo k., Janavo vlsč., Kalvarijos apskr., mirė 1962 m. rugsėjo 18 d. Klivlende, JAV. Į JAV atvyko 1910 m. Pradžios ir vidurinį mokslą išėjo Kingstone, 1918 m. baigė chemiją Syracuse universitete. Kurį laiką dirbo Lietuvos atstatymo bendrovėje ir kitur. 1933 m. prie Klivlendo įsteigė savo dažų įmonę. Priklausė Tėvynės mylėtojų draugijai, SLA, 1920-1922 m. pirmininkavo „Santarai“. Vėliau, apsigyvenęs Klivlende, veikliai reiškėsi visose tautinės srovės organizacijose. 1945-1948 m. pirmininkavo Lietuvai vaduoti sąjungai. Palaikyti ryšiams su JAV valdžios pareigūnais buvo suorganizavęs American friends of Lithuania in Ohio draugiją ir jai vadovavo. Buvo Lietuvai vaduoti sąjungos delegatas sekti Jungtinių Tautų steigiamajai konferencijai San Franciske. Daugeliui Antrojo pasaulinio karo pabėgėlių padėjo atvykti į JAV ir juos globojo. Rašė „Amerikos Lietuvyje“, „Vienybėje“, „Dirvoje“. 1938 m. Lietuvos vyriausybės apdovanotas Gedimino ordinu.

L.: Lietuvių enciklopedija / [redakcija: Vaclovas Biržiška - vyriausias redaktorius … [et al.]. - Boston (Mass.) : Lietuvių enciklopedijos leidykla, 1966, T. 35, p. 369-370.

TURINYS

Aleksa Jonas Pranas……..
Aleksa Julius.....
Aleksa (Aleksandravičius) Jurgis.....
Aleksa Konradas Juozas.....
Aleksa Konstantinas.....
Aleksandravičius Petras.....
Aleksandravičius Vincas.....
Aleksis (Aleksandravičius) Aleksandras.....
Aluška Andrius.....
Ambraziejus (Ambrozevičius, Ambrazevičius) Juozapas.....
Ambrozevičius (Ambraziejus) Juozas.....
Ambrozevičius Vincas.....
Avietėnaitė Magdalena.....
Balkus Juozas.....
Bendorius Adomas.....
Bendorius Jonas.....
Bobelis Jurgis.....
Botyrius Andrius..... .
Botyrius Juozas.....
Brazinskas Juozas.....
Brizgys Motiejus.....
Brizgys Vincentas.....
Bučackis Aleksandras.....
Bučinskas Benediktas.....
Bučinskas Juozas.....
Bučinskas Mykolas.....
Budrevičius Povilas.....
Bukota Antanas Tamošius.....
Čarneckaitė-Birutavičienė Aldona .....
Čiuplys Jeronimas.....
Dagilis Jurgis.....
Dereškevičius Jonas.....
Dobševičius Andriejus.....
Dundzila Adomas.....
Gavėnas Vincentas.....
Gidžiūnas Vincas Viktoras.....
Grabau-Grabauskas Juozas.....
Grinevičius Adomas.....
Januševičius Antanas.....
Jasiukevičius Vincas.....
Jasiunskas Stasys.....
Jasys (Jasiukevičius) Jonas .....
Jokūbynas Vincas S. .....
Jonynas Ignas .....
Jonynas Vytautas Kazimieras .....
Josadė Jokūbas.....
Junkaitis Viktoras.....

Kajackas Algimantas Vincas.....
Kalinauskas Bronius.....
Kaluškevičius Jonas.....
Kancleris Juozas.....
Kasiulis Matas.....
Kirtiklis Andrius.....
Klimas Adolfas.....
Klimas Bernardas .....
Klimas Petras .....
Klimas Sergijus .....
Klimienė-Rašytinaitė Elena.....
Kubilius Juozas.....
Kubilius Jurgis .....
Kulvietis Kazimieras.....
Kupstas Povilas .....
Lasavickas Sigitas Benjaminas.....
Lastas Adomas .....
Levickas Juozas.....
Liaugminienė (Vasiliauskaitė) Danutė.....
Lietuvninkas Petras .....
Linkaitis Juozas.....
Malijonis Antanas .....
Markevičius Vincas .....
Matulaitis Andrius.....
Matulaitis Juozas .....
Matulaitis Petras ……..……..
Matulaitis Pranas.....
Matulaitis Sergijus .....
Matulaitis Stasys .....
Matulaitis Vaclovas.....
Matulaitytė-Aglinskienė Ona .....
Matulevičius Jonas .....
Matulevičius Julius .....
Matulevičius Juozas.....
Mėšlius Juozas.....
Miliauskaitė-Linkevičienė Ieva .....
Misiulis Vincas .....
Norkus Jurgis.....
Norkus Konstantinas .....
Norkus (Narkevičius) Simonas.....
Olšauskas (Olševskis) Antanas .....
Olšauskas Juozas .....
Pajaujis Jonas.....
Papečkys Kazys.....
Paplauskas-Ramūnas Antanas .....
Pauliukonis Antanas.....
Račkus Jurgis Kęstutis.....
Radzvickas Andrius.....
Radzvickas Petras .....
Radžiūnas Pranciškus.....

Rutkauskas Antanas K.....
Saudargienė-Simniškytė Vlada – Saudargienė Ava .....
Silickas Juozas .....
Smelstorius Jonas Boleslovas.....
Stanulis Gabrielius.....
Strimavičius Matas.....
Šupšinskas Jonas .....
Tumėnas Algiras Kazimieras .....
Tumėnas Vytautas Vaclovas.....
Turūta Pranas .....
Užkalnis Petras.....
Ūsas (Ūsevičius) Jonas.....
Varnagiris Antanas.....
Varnagiris Vincas.....
Venclova Antanas .....
Venclova Pijus.....
Vilkutaitis Antanas ……..
Vilkutaitis Juozas …….....
Vinkšnaitienė-Zubavičiūtė Magdalena.....
Viskanta Edvardas.....
Viskoša Jonas .....
Viznis (Vižainiškis) Adomas Jonas.....
Zigmantaitė Agota .....
Žadeika Pijus .....
Žadeika Vaclovas .....
Žilinskas (Žilynski, Zhilinski, Jilinskis) Andrius.....
Žilinskas Gerardas.....
Žilinskas Jonas.....
Žilinskas (Žilius) Jonas.....
Žilinskas Juozas .....
Žilinskas Jurgis.....
Žilinskas Mykolas .....
Žilionis Petras …….....
Žilionis Vincas .....
Žiugžda Juozas .....
Žiūrys Feliksas.....
Žiūrys Pijus Jonas .....